

Aanteekening, gehouden op de Hofreis naar Jedo in het Jaar 1844, door P.A. Bik opperhoofd van den Nederlandsche handel in Japan.

Vertrek 26 February 1844

In den vroegen morgen van dezen dag verliet ik Decima in gezelschap van den assistent Charles Julien Textor; we werden tot het vertoefhuis op de berg Toge, een myl afstand van Nagasaki, uitgeleiden gedaan door de achterblyvende Hollanders, verscheiden Tolken en meer andere Japanners die met ons op Decima in betrekking staan; na een oogenblik toevens namen wy afscheid van hen en droeg ik andermaal de goede zorg over onze belangen op Decima op, aan de oudste assistent den Heer A.I.J. de Wolff; zette vervolgens de reis wandelende voort tot Jagami, een dorp onder het gebied van Fiesen waar wy het middag maal gebruikte; aan de grens van dit landschap stonden vyf soldaten van den Landsheer ons op te wachten die onze tryn voor af gingen om het volk dat zich hier en daar in groote meenigte verzameld had, in bedwang te houden het geen soms met geweld gepaard moest gaan; aan opgemelde grens hadden wy een verrukkelyk gezicht in de baay van Sumabara, op het dorp Aba en in het verschiet de met sneeuw bedekte volkaansche berg van Sumabara, en de weg die wy hier troffen was oneindig veel breeder en beter onderhouden als die onder het gebied van Nagasaki - ook gingen onze tryn voor af vier kleine jongens gewapend met bezems en harken, om hier

Middagherberg Jagami

en daar het vuil van de weg te ruimen; by het binne komen van Jagami stond de weg bezaaid met menschen, men had moeite om er door te komen; sedert 1838 had men hier geen Hollanders gezien.

Na de middag vervolgde wy de reis, door trokken een bergachtige vruchtbaare landstreek en kwamen te 7 uren aan onze een zeer bevolkte stad; niet tegenstaande het reeds donker was en wy met ontstaken lantaarns dezelve binnen trokken was de toeloop van nieuwsgierige zeer meenig vuldig de Japansche mylen worden berekend op c.c. 28 a 29 op eenen graad, wordende tot het afleggen van een myl, nagenoeg een uur gaans vereischt

te 7 uren verlieten wy ons nachtkwartier het eerst wat myn oog trof was een sedert 5 jaren binnen de stad nieuw opgebouwde brug over een vry breede rivier, dezelve is geheel uit gehouwe steen tezamen gesteld rust op twee groote boogen en is voorzien van zeer elegante steene leuningen, het geheele colossale lichaam vormde een goede bouworder; eenige schreeden verder passeerde wy de Tempel Segenszi welke aan de rivier oever zeer lievelyk gelegen is; buiten de stad komende vond ik dat de landstreek veel overeenkomst had met de Tangerangische¹ boven landen - de aanhoogtens waren beplant met tarwe en rogge en de laage velden waren voor de ryst aanplant bestemd doch beide lagen nog brak - de hooge akkers waren ompaggerd met thee-heesters; onze weg liep nu over de berg Gino de welke

Nachtherberg Isahay

den 1ste dag afgelegd 7 Jap: mylen,

den 27 february

Middagherberg te Omura

hier en daar vry sterke aanhoogtens had, op het hoogste punt is de grens met de provinsie Omura; onze eere wacht van Soldaten en baanveegers werdt hier verwisseld; by het afdaalen van deze berg hadden wy weder een prachtig gezicht over het wel beboomde land in de baay en op de stad Omura; aan de voet van het gebergte in het dorp Komats hielden wy rust, wy passeerde in deze nabyheid een martavaan² bakkerij welke ik op de terug reis hoop te kunnen bezichtigen; tegen 12 uren bereikte wy onze dezelve was keurig nettjes, op het binne plaatsje waar wy uitzicht op hadden stond een zeer merkwaardeige dwerg sparreboom. In de baay van Omura bestaat een parel visschery, den handel daarvan is een monopolie van den Landsheer - ik deed aanvraag naar eenige schulpen³ maar er waren er geen voorhanden; de menschen zien er hier beter uit als die welke wy op de togt van gisteren zagen, voor al de vrouwen - de kinderziekte wordt hier streng bewaakt, zoodra die zich by iemand openbaard, moet hy dadelyk naar de schaars bewoonde berg strecken vervoerd worden en mogen voor zyne volkomen genezing niet terug keeren. Te een uren verlieten wy Omura, even buiten de stad gekomen zynde, stapte ik uit myn Norimon⁴ en deed een wandeling van ruim 1½ uur waartoe onze schoone aangenaame weg my uitlokke, dezelve loopt digt langs de zee oever en is beplant met Sparre Kerssen en Pruimen boomen, welke twee laatste alle prachtig in bloei stonden; op dit traject passeerde wy een welgelegen

dorp alwaar papier wordt vervaardigd van de bast of schil van boom takken; door het geheele dorp loopt een snel vlietend helder water, daar in worden de takken geweekt vervolgens gestampt, dan tot een pap gekookt en vermengd met kalkwater om zelfstandigheid aan het papier te geven; de formatie van de velle heb ik niet gezien maar geschiet zeer eenvoudig op een plank; verder voortgaande liep onze weg nu meer over hooge heuvels dicht aan zee - de bogten die dezelve hier door maakt nemen het eentonigen en geven schoone teekenachtige partyen - ik zag hier in het gebergte op een goede afstand een fraaye waterval; aan de steene met smaak gebouwde bruggentjes die wy hier allerwege aantreffen, kan men opmaken er van de wegen veel werk wordt gemaakt.

Nachtherberg Senogi

den 2^e dag afgelegd 8 mylen

Te zes uren arriveerde wy te Senogi een dorp aan zee gelegen en even buiten hetzelfde kwamen wy aan onze nachtherberg dezelfde staat geheel opzichzelve en is met een steene muur ingesloten, oppervlakkig heeft die veel van een redout; de Landsheer houdt daarin op reis zynde ook nacht kwartier; des avonds heb ik aan onze opper banjoos⁵ aangeboden het voor hem bestemde gouden orlogie / Kapittel⁶ / waarmede hy by zonder in zyn schik was - de keizerlyke onder banjoos die door den opper. in alles wordt geraadpleegd en eigentlyk de man is waar alles op draaid om ons plaisier of displaisier te doen, heb ik om by hem geen wrevel

den 28 february

te doen geboren worden, uit myn eigen voorraad
een zilver orlogie ten geschenke gegeven waarmede
hy uittermate gediend was.

verlieten wy Senogi met ontstaken lanteernen
onze koers liep nu landwaarts naar het gebergte,
toen de dag aanbrak bevonden wy ons in eene
prachtige valey met tarwe en ryst velden
aangelegd, amphiteaters gewyze even als op
Java; na anderhalfve myl afgelegd te hebben
kwamen wy aan een gehugt waarby die
vermaarde groote oude Kamferboom
staat, welke reeds in 1691 door Kaempher als
een stok oude boom beschreven is - dezelve
is niet zeer hoog maar beslaat een verbasend
omtrek, is geheel hol en wordt door de Japan-
ners als een heiligheid vereerd, naast dezelve
staat een groote ruwe steen waarop een op
deze zonderlinge boom toepasselyke inscriptie
is ingebiteiteld; de weg door dit gebergte
is met zorg aangelegd en kronkeld zich
aangenaam langs de afhellingen, waar
door men nu en dan in de gelegenheid
komt onze geheele tryn te kunnen over
zien hetgeen een fraay schouwspel ople-
verd, de volg order van dezelve bestond
uit de volgende persoonen

De stads onderbanjoos,	<u>Ota Boenkoero</u>
” idem opper onderbanjoos	<u>Josimoera Siobe</u>
” onder tolk	<u>Woejemoera Saksitiro</u>
” Tolk leerling	” <u>Sagaro</u>
” Scriba ⁷	<u>C.J. Textor</u>

Het zoogenaamde Kantoor waarin de Keizerlyke
passen worden opgevoerd
het Opperhoofd
de Opper Tolk Nakajama Sakssabro

de stads onder banjoos Nakajama Zitsnoske
” Keizerlyke opperbanjoos Azakoera Hikodaju
” id. onder ” Midsno Ziozabro
wyders de twee opperschryvers Motosoeke en
Oezoda ” ” onder ” Tiotaro en Kekoesoeke
trynmeester Dsinzo, vyf dienaren van het opper
hoofd, drie boodschappers van het gouvernement,
twee voelerluiden, twee koeliemeesters, drie
Norimon oppassers en vervolgens een groot
aantal koelies tot opvoering van de geschenken
in bagage en ten slotte 10 of 12 vragtpaarden.

Op het hoogste punt van dit gebergte is
de grens tusschen Omura en Oeresino onder het
gebied vand Fieseen, onze eere wacht werdt hier
wederom afgelost, twee groote steene pilaren
met opschryft toond de grensscheiding aan
- by het afdaalen zag ik veele akkers met
thee aanplantingen, men zegd dat deze om-
streek de beste thee soorten opleverd, ik zag
boomen die meer dan 12 voeten hoog waren
opgeschooten -
te 10 uren bereikte wy het dorp Oeresino
alwaar wy middag maalde; wy bezichtig-
de hier de warmme bad inrigting, by de
oorsprong borreld het water kokende uit
de grond op en geeft een sterke zwafeldamp
- men leid het water van hier in houte bakken
die afgeslooten kunnen worden en voor de on-
derscheiden volksklasse afgedeeld zyn, koud
bron water kan men daarin ook aanbrengen
ten einde het warmere water te temperen
- by den oorsprong kan men een Ei binnen
een oogenblik hard koken; er waren by
onze komst veel bad gasten van de geringe
klasse, die betalen slechts een enkeld pittje
om toegang te krijgen.-

Nachtherberg Takewo

Den 3 dag afgelegd 6 ½ mylen

Nademiddag zette wy de reis alwandelende voort door een vruchtbaare landstreek en kwamen te 3 uren te Takewo of Sokasakie alwaar wy nacht kwartier hielden - Hier te Takewo bevindt zich ook een mineraal en warmme bad inrigting, waarvan ik gebruik maakte, ter naauwer nood kon ik de hitte verdragen, men zegd dat dit bronwater een sterke geneeskraft bezit,- in de maand Sangoeats⁸ de 3^e van het Japansche Jaar wordt deze plaats sterk bezocht door bad gasten, van daar dat er in het dorp een geheel straat met Logementen bestaat - de toeloop van menschen was hier zeer groot, toen ik naar de badplaats kuerde kon men met moeite door de meenigte heendringen en zonder wachters en onze Banjoosen zoude zulks voor ons, zonder verdrongen te worden en molestie te ondergaan, niet doenlyk zyn, het groot ontzag dat men voor onze opperbanjoos heeft is voor ons van groote dienst, hy verlaat als het ware nimmer myne schreeden en zulks geschied eenlyk om ons voor het gemeen te bewaken, werdt ons ongelukkigerwyze eene molestie aangedaan, hy zoude zich niet kunnen verantwoorden en groote onaangenaamheden belopen. Tot myn genoegen moet ik zeggen dat zoowel onze opper als onderbanjoosen ons zeer bescheiden en minzaam behandelen, alle kleine gerieflykheden die ik tot dus verre vroeg zyn my toegestaan geworden. Onze nachtherberg was zeer beknopt en

niet zoo zindelyk als die welke wy reeds betrokken, ik gaf onze opper Tolk en Opper Banjoos deswege myn gevoeligheid te kenne, zy stemde het volkomen met my in, onderhield er de Hospes over, doch wy moesten ons intuschen behelpen

Den 29 february

verlieten wy met Tjotjing⁹ licht Takewo, het had gedurende de nacht ferm gevrooren en was het zeer Koud; reeds een goed uur waren wy onderweg toen de dag aanbrak - onze weg liep door een wyd uitgestrekte vlakte, zoo ver het oog kon zien met tarwe beplant en nog brak liggende rystvelden, tegen 7 uren passeerde wy kort aan de weg een door menschen arbeid daar gesteld meer, waar uit men de laage velde in deze vlakte van water voorziet, het ligt aan de voet van laag gebergte en wordt door een sufisante dyk in bedwang gehouden, by een hooge waterstand ontlast het zyn overvloedige water over een van gehouwe steen doorgestelde glooying en door middel van duikers brengd men het water op de velden - daar het wegens de koude in onze Norimons niet was uittehouden, beslooten wy te wandelen, het was schoon weder, de velde waren met ys bedekt, ik verbeelde my in een Hollandsch winter verplaat te zien, wy zagen hier voor het eerst de Exter en meer andere schoone winter vogels; in het dorp Oda hielden wy rust en bezichtigde hier weder een merkwaardige groote kamferboom, dezelve staat aan deweg en om deszelfs dikke stam is op de hoogte van 10 a 12 voeten

een houten cel of kapel gebouwd slechts een klein¹⁰ vertrekje uitmakende, de stam van de Kamferboom loopt er door heen en in des zelfs bast is het afgodsbeeld Kwanwon uitgesneden ruim zes voeten hoog,- een priester in zyn Kerkelyk gewaad zat daar by een prevelde gebeden, naast de stam stond een offerbak of kist, waarin ik eenige pittjes liet werpen,- ik had by deze gelegenheid een groot getal aanschouwer om my heen; - onze togt voortzettende immer door de bovengemelde uitgestrekte vlakke, verlustigde ik my met het zien beploegen des velden, hier bezigde men daartoe paarden nagenoeg evengelyk als in Holland;-

Middagherberg Oesits

Te elf uren bereikte wy Oesits alwaar wy het middagmaal gebruikte.-

Te 12 uren weder opreis, de opperbanjoos gaf my kennis dat hy een goede sterke soldaten wacht had verzocht om onze Norimons by het doortrekken van Saga te bewaken aangezien de toeloop van menschen daar altoos zeer sterk is, Saga is de hoofdstad van de provinsie Fiesen, is zeer zwaar bevolkt, de Landsheer houdt er zyn residentie;- het was ongeveer twee uren toen wy gemelde stad bereikte, reeds aan de voorstad werden onze Norimons door soldaten met stokken gewapend omringd, duizende van menschen stonden langs de weg geschaard om ons te zien passeeren, meer dan eens gebeurde het dat men niet kon beletten dat er nieuwsgierige tot aan de raamtjes van myne Norimon door drongen, zelfs stok oude vrouwen met kleine kinderen op de schouders baande zich een weg door de meenigte om my hun kroost

te vertoonen en gaf ik deze in den haast een ringetje of haarpennetje ten geschenk, dan was de vreugde ongemeen en het geen tengevolg had my nu en dan ook wel eens een lief meisje kwam aanklappen die dan natuurlyk ruimschoots werdt bedacht,- zoo wat midden in de stad by een brug, hield men myn Norimon even op om my gelegenheid te geven het daar ter plaatse opgerichte metalen afgodsbeeld Djizoo te beschouwen, - ik vond het zeer merkwaardig en fraay bewerkt. onze doortogt duurde ruim een uur, waar uit men kan afleiden dat de stad nog al tamelyk uitgestrekt is, ik was blyde toen wy het einde bereikte, al dat menschen gewoel en remous had my warentlyk afgemat en myn dragers waren bek af,- in het eerst volgende dorp hielden wy rust, ook hier waren veel menschen op de been, op verzoek van een beambte van het dorp plaatste men myne Norimon voor een theehuis, waarin eenige voornamen Dames achter ritte¹¹ schermen gezeten waren om my te zien, zy hadden waarschyndlyk dit plaatsje expresselyk daartoe afgehuurd. Het getal dorpen en gehugte welke wy heden doortrokken waren zeer meenigvuldig, men kan stellen om het kwartier een dorp,- te zes uren bereikte wy Kansaki alwaar wy overnachtte,- het is een klein stadje teld c.c. 1000 huizen is sterk bevolkt.-

Nachtherberg Kansaki

den 4 dag afgelegd 10 mylen

Den 1 Maart S'morgens te 7 uren opgebroken, het was koud en had het weder ferm gevoren, naauwelyk een goed uur onder wege zynde

kwamen wy aan het dorp Kokino, zeer nettjes en zindelyk, hier stapte ik uit myne Norimon en zette de reis wandelende voort door een schoon bosch van sparre en denne boomen, de weg was breed en goed onderhouden, daarby gevoegd het verrukkelyk schoone weder dat wy troffen, maakte dat ik van de goddelyke natuur die my hier omringde regt jouseerde¹², de Lewerik Koolmees en meer andere vogels lieten zich lievelyk horen en bragte tot het aangename veel by,- dit schoone traject liep tot aan het dorp Matabas het welke ook zindelyk is aangeleegen,- de vertoefhuizen die men hier aan de groote weg in meenigte aantreft, zyn alle keurig en zindelyk en dragen blyken van een heerschende welvaart.-

Te elf uren kwamen wy te Tasiro alwaar wy in de zy vertrekken van eene Tempel het middagmaal hielden, om half twee braken wy van hier weder op, onze weg liep nu weder door een tamedlyk vlak land met tarwe, rog ryst en mosterd velden aangelegd,- in het dorp Haeda komende, stapte ik in een vertoefhuis af, om een noodwendige behoefte te doen - weldra was het binnen plaatsje vol met nieuwsgierigen en het gedrang zoo geweldig sterk, dat myn dienaren geweld moesten gebruiken om het doordringen tot het K huis tegen te gaan,- ik liet de Hospes twee maas¹³ betalen, zynde de vaste prys om zich van dien last te ontdoen,- na onze dragers hier eenige rust gegeven te hebben, trokken

Nachtherberg Jamay

den 5^e dag afgelegd 8½ mylen

wy verder voort en bereikte tegen vijf uren onze nachtherberg te Jamay.- onze hospes liet ons een verzameling van delfstoffen zien, door zyne voorouders van de omliggende bergen byeen vergaard,- een groot stuk wit marmer en een versteende boomstam trof het meest myne aandacht als ook een steen die compleet de vorm van en schildpad had,- Het omliggend land by Jamay heeft veel van Java, was het hier niet zoo koud en zag men hier en daar een Klapperboom, zoude men zich in de vorsten landen verplaatst achte;- Des avonds kreegen wy aan de bovenkant bezoek van Vier Dienaren des Landheer met hunne Vrouwen, deze menschen waren buitengewoon nieuwsgierig en hadden niet weinig vermaak in het zien en hooren van myn spelende doos en meer andere hun vreemde zaken, ik onthaalde hen op likeuren en confituuren - laat in de avond kreeg ik een contra geschenk van eenige eyeren.-

Den 2 Maart wy verlieten Jamay te zeven uren, wel- dra kwamen wy aan het gebergte Hi- amistooge hetwelk wy moesten overtrekken, een goed onderhouden bergpad leide naar boven, te negen uren bereikte wy het hoogste punt, stapte in het dorp van bovengemelde naam in een theehuis af om daar volgens oud gebruik een weinig te sakineeren¹⁴.- de hospes gaf my twee versch gevangen wilde Eende ten geschenk, hy zeide my dat hy gaarne Fesante had

willen geven die zich in dat gebergte veel op houden, maar hy had er geen kunnen magtig worden.-

Middagherberg Oetsino

Te elf uren bereikte wy het weer laager geleegeen dorp Oetsino alwaar middagmaal hielden, onder welk bedryf wy het genoeg hadden eenige schoone jongen meisjes aller sierlyks uitgedost om ons te zien, die wy rykelyk met ringentjes en pennetjes bedeelde,-

Op de nammiddag route, deed ik weder een aangenaam wandeling door een vruchtbaare landstreek - hier bezigden men ossen tot beploeging der velden en ook voor lastdieren, paarden zag ik hier weinig;- te half vier uren bereikte

Nachtherberg te Ieska

wy Ieska alwaar wy nachtverblyf hielden, het is een vry aanzienlyk dorp, de rivier Nogata Nogawa doorstroomd het.

242

den 6 dag afgelegd 6½ mylen

Den 3 Maart S' morgens te vyf uren met lantaaren licht op reis - by het aanbreken van de dag, zag ik dat onze weg over een wel aangelegd doch niet zeer breede dyk liep, langs de rivier Nogata Nogawa - voor het eerst zag ik hier de Kraanvogel en talryke koppels wilde eende en ganzen, die zich in deze streeken voornamelyk ophouden,- het is streng verboden om dit gevogelte te verjagen veel minder te schieten, van daar dat ze ook weinig schuw zyn en onze tryn lieten passeeren zonder tentames te doen van weg te vliegen, - de Kraanvogel is een schoone vogel, is niet zoo groot als onze ooyevaar, ik zag er witte, graauwe en bonte;- te 9 uren

Middagherberg Kojanotse

trokken wy door het dorp Nogata, en aan deszelfs einde passeerde wy de vry breede rivier van dien naam, met platbodemige schuiten,- het landschap aan de overzyde was bekoorlyk, het gebergte in de omstreken levert steenkoolen op ik zag van die delfstof verscheiden stapels aan de rivier oever leggen,- Tegen tien uren bereikte wy het dorp Kojanotse alwaar wy middag maalde.-

Op de namiddag route, toen wy het dorp Koerotake gepasseerd waren, zag ik aan myn linkerhand de zee of baay van de stad Wakamatsi - tegen half zes bereikte wy de voorstad van Kokura bestaande slechts in een smalle straat en is bewoond door soldaten van den landheer, deze ten einde gekomen zynde, kwamen wy door een groote port binne de stad Kokura.

een diepe gragt en hoog opgetrokken steene wallen omgeeft dezelve - des Landsheers verblyf ligt in het midden van de stad en is met verscheiden gragten en muuren omgeven, ruim een kwart uur hadden wy noodig de stad doortetrekken, er waren veel menschen op de been, maar wegens de goede politie zag ik hoege-naamd geen gedrang en was het zeer stil,- aan het einde passeerde wy een ruim plein trokken door een port en vervolgens over een groote brug en kwamen toe in het noordelyke gedeelte of de buiten stad, onze herberg was

Nachtherberg Kokura

slechts eenige schreeden van opgemelde brug verwyderd, op dezelve heeft men een verdrukelyk gezicht westelyk over de haven in den 7° dag afgelegd 11 mylen te zamen over het eiland Kiusiu 57½ mylen afgelegd

zee op het gebergte van het groot eiland Nipon en oosterlyk op het Kasteel en verblyf des landheer;- even na onze komst in de herberg kwam een agent van den landheer ons verwelkomen en werd op likeur en confituur onthaald;- In onze herberg vonden wy een Hibats¹⁵ met een hout voetstuk, waarop verscheiden namen ingesneeden waren van vroegere opperhoofden en assistenten die hier gepasseerd waren.- als van Doeff, Romberg, Bloemhof, Nieman, v.o.v.f. d.v.d.v. ook {AUN/1764}¹⁶ waar uit men kan afleiden deze machine al van een oude dag teekeningen teld,- wy verrykte het ook met onze naam cyfer.-

Den 4 Maart In de vroege morgen werden reeds de toebereidselen gemaakt om naar Simonski op groot Nipon over te steeken, wy moesten evenwel het getey afwachten en deden intusschen een kleine wandeling by welke gelegenheid wy op het kasteel van de oostzyde een schoon gezicht hadden - het ligt geheel omringd van een breede gragt - vroeger bestond daar in een hooge tooren welke zes jaren geleden door de bliksem is afgebrand - de platte grond van Kokura die men in het werk van Kaempher vindt afgetekend is vry accuraat.-

Tegen 10 uren embarkeerde ik met den assistent de opper Tolken en een Banjoos in een vry net zeilvaartuig,- de opper Banjoos en verdere reisgenooten waren op verscheiden oudere vaartuigen verdeeld,- toen wy de herberg verlieten stond de weg

tot aan de haven bezaaid met menschen en waren er stads soldaten noodig om een doortogt te maken, ook op de brug stonde duizende van nieuwsgierigen;- aan het einde van de haven passeerde wy een groot en sterk bezet wachthuis;- In zee komende was het gezicht op de stad zeer fraay, deszelfs geheele uitgestrektheid aan de zeekant is van een steene wal voorzien welke hier en daar door de zee bespoeld word;- wy troffen schoon weder en een goede wind en de stroom in ons voordeel, zoo dat wy een snelle vaart maakte;- alvorens ik de vaste wal van het eiland Kiusiu uit het oog verlies, wil ik hier nog kortelyk vermelden dat wy sedert onze afreis van Decima het schoonste weder troffen dat men kan verlangen het geen veel by bragt om de reis aangenaam te doen zyn en heb ik myn hart dan ook eens regt te goed gedaan, om my in al het schoone des natuur en het vreemde dat zich voor myn oog opdeed te verlustigen.-

Aankomst te Simonoseki

den 8^e dag afgelegd 3 zee mylen

Te 12 uren stapte wy te Simonoseki aan wal en hadden de overtocht gemaakt binnen het anderhalve uur,- by fraay weder, zooals wy troffen, is dit zeetogtje zeer aangenaam, het stadje Dairi op Kiusiu passeerde wy op een korte afstand, in vroegere jaren was dit de verblyfplaats des geestelyke Keizers¹⁷, ook zagen wy in deze nabyheid de Klip Joribese zeer beroemd in de Japansche geschiedenis om dat de hoog beroemde Japansche held Tayko Sama, daarop Schipbreuk leed.- by hoog water

is dezelve maar even zichtbaar,- de zee die het eiland groot Nipon van Kiusiu scheidt heeft van het gezantschap naar het Jedosche Hof in 1826 de naam ontvangen van Straat van der Capellen.

Te Simonoseki namen wy onze intrek by den Burgermeester en Hospes bygenaamd Van Daalen¹⁸, zyn wooning staat aan de zee kant is zeer ruim en zindelyk, Simonoseki is een smal doch vry lang uitgestrekte plaats, ligt op de vaste kust van groot Nipon, provintie Nagato waaraan de hoofd stad wordt genaamd Tjofou;- des namiddags deeden wy een wandeling en bezichtigde tevens de Tempel Amidasi gesticht ter gedachtenis van den geestelyke Keizer Antoksino¹⁹ wiens beeltenis uit hout gesneeden als een kind van zeven jaren aldaar wordt aangetroffen:- Toen deze jeugdige vorst op die leeftyd voor zyne vyanden vlugtende was en in de nabyheid van Simonoseki het gevaar van in deszelver handen te vallen niet konden ontgaan, nam zyne minne die hem oppaste het kloekmoedig besluit zich met hem te verdrinken,- Notto Nokami, een ryksraad en getrouwe aanhangeling des vlugtende Keizers, te vergeefs alle pogingen beproefd hebbende om hem te redden, sprong uit wanhoop zyne meester in de golven na en verdronk zich met denzelve,- de Lyken opgevischt zynde, werden die te Simonoseki ter aarde besteld en by hun graven de Tempel Amidasi gesticht,- ten heudige dagen vertoond men

nu nog de deegen des geestelyken Keizer en de sabel van de ryksraad, welke met meer andere reliquene hier zorgvuldig worden bewaard;- deze Tempel prykt wyders met een meenigte schilderyen en portretten van vermaarde mannen uit de Japansche geschiedenis,- twee jeugdige prister legde alles breedvoerig uit waarna onze Banjoosen met de grootste aandacht luisterde - ook hangd in deze Tempel een ²⁰ schilderytje, bevattende een geschrift van de Heeren van het gezantschap in 1826, waar by zy aan het Kanaal hier boven gemeld, de naam geven van Straat van der Capellen. Laat in de avonde keerde wy naar onze herberg terug en bragten daar by de familie van onze Hospes een bezoek waarmede die menschen byzonder vereerd waren en ons uittermate vriendelyk onthaalde.-

Den 9^e dag stil te Simonoseki, 5 Maart,- Heden was het voor het eerst sedert onze afreis van Decima regen weder, aan uitgaan was niet te denken;- Ik gaf heden een dine²¹ waarop de opper en Keizerlyke onder Banjoosen benevens de Tolken genoodigd waren;- des avonds kreegen wy een bezoek van de tweede Burgermeester en Hospes, bygenaamd van den Berg, nog een zeer Jeugdig man - de oud Burgermeester v.d. Berg van wien door de voormalige opperhoofden De Sturler en Meylan zoo een gunstige melding is gedaan, heeft ten gevolge van ouderdom zyn functie nedergelegd en overgedaan aan zyn aangenomen

zoon, hy noodigde ons den volgende dag ten
zynent hetgeen wy aannamen

Den 10^e dag stil te Simonoseki, den 6^e Maart, Heden had ik by my op het dine

de twee Burgermeesters en hospessen van
Daalen en van de Berg, benevens de opper
Tolk Saksabro en drie Onder Banjoosen van
ons gevolg;- Na de maaltyd begaven wy
ons naar van den Berg, alwaar wy aller
beleefst ontvangen werden een eenige vrolyke
uurtjes doorbragten, de kleine Sakineer
party die er plaats had, werd bediend
door vier allerliefste uitgedoste en schoone
meisjes,- de oud Burgermeester van den
Berg voegde zich ook by het gezelschap
en deed zich regt te goed aan eenige Hol-
landsche versnaperingen die ik had mede
gebragt,- hy is een gehollandiseerde Ja-
panner en houd veel van onze gebruiken,
ik zag hier aan huis schilderyen hangen
met versjes van de opperhoofden Doeff
en Bloemhoff,- ook de Portretten van
de Heren Doeff, Goreman, van Sybold en
Nieman, op de gelykenis viel myns inziens
niet veel te roemen.

Den 11^e dag als boven

den 7^e Maart. Heden kocht ik eenige aardigheden van
steen welke hier vervaardigd worden maar
schelmend duur zyn:- des avonds gaf
onze Hospes een kleine afscheids party -
(zynde ons vertrek op morgen bepaald)
onze zit kamer en myn slaap vertrek
werden daartoe nettjes met schutzels in
order gebragt en wy verrykte dezelve met
eenige platen, spelende doosen en meer
andere voor de Japanner merkwaardige zaken

waarin zy veel vermaak schepten - de Moeder van onze hospes, zyne zuster en aanstaande, benevens vier lieve meisjes bediende de gasten, zy waren alle keurig en ryk gekleed, en wezentlyk niet onbevallig, tot laat in de nacht werdt er gesakineerd, hetgeen de vrolykheid goed onderhoude, onze Banjoos waren buitengewoon vrolyk en bragten my hun dank voor de genoegens die zy genooten hadden.

Den 12^e dag vertrek van Simonoseki, den 8 Maart. In de vroege morgen werdt onze bagage ingescheept aan boord van de Bark bestemd voor onze overtocht naar Osaka. Na in de loop van deze dag verscheiden bezoeken ten afscheid te hebben ontvangen, en aan den assistent A.I.J. de Wolff een brief te hebben geschreven waarin ik ZynEd kortelyk onze welstand en wedervaren tot hier, mededeelde, begaven wy ons aanboord en werden uitgeleide gedaan door Hospes van Daalen.- Onze Bark was vry wel voor ons logies ingericht, ik en den assistent hadden het on-eindig veel beter en ruimer als de opper-Banjoos en Tolken, dus geen reden tot klagen,- met de kapitein en matroosen medegerekend waren wy met ons 74 zielen aanboord, waarvan 60 tot de hofreistryn behoorde. Alhoevel de wind contraris was, werdt evenwel dadelyk by onze komst aanboord het anker geligt,- de stroom veel sterker dan de wind zynde, zakte wy al laverende de Straat van der Capellen door en kwamen op een myl afstand van Simonoseki, voor het dorp

Tonnaro ten anker.Den 13^e dag op zee

den 9 Maart, Heden nacht te twee uren de wind gunstig geworden zynde, ging onze kapitein, na alvorens myn toestemming te hebben gevraagd, onderzeil, - s' morgens te 7 uren by myn ontwaken vernam ik wy reeds een goed einde hadden afgelegd, - de wind en weder bleef ons gunstig, te elf uren passeerde wy het dorp Kaminoseki - het eiland waarop het gelegen is en dezelfde naam draagd, ligt met zyn noordelyke uithoek zeer dicht aan de vaste kust van groot Nipon - de passage is zoo smal dat men het van oever tot oever met een steen kan begooyen en loopt er een verbaasende harde stroom - Kaminoseki is een vruchtbaar eiland en het dorp ligt allerliefst aan de voet van laag gebergte die tot deszelver toppen beboomd zyn en met het tegenover geleegen dorp op de vaste kust van Nipon, genaamd Moritzu, maakt deze streek en Goddelyk landschap uit - op en nademiddag, passeerde wy verscheiden eilandjes, de meeste bewoond en beboomd met tarwe en ryst - hier en daar zag ik een enkele barre rots - onze koers was meestal N.half.O. tusschen groot Nipon en het uitgestrekte eiland Tsikok, de wind en het weder bleef ons gunstig, wy maakte en snelle vordering, met myne overeenstemming werdt er beslooten den nacht door te zeilen, - onze kapitein verzekerde dat er geen gevaar by was

Den 14^e dag op zee

den 10 Maart, de gansche nacht proviteerde wy van een

gunstige wind, die ons heden met schoon weder by bleef,- even als gisteren passeerde wy weder verscheiden kleine edoch hooge eilanden - op de middag haalde wy in den Landsheer van Takamats op het eiland Tsikok, hy stak van daar over naar Muro eensgelyks ter aanvaarding van de reis naar Jedo, zyn vaartuig werdt door verscheiden kleine bootjes zeilende geboegseerd²²;- te drie uren passeerde wy de aan de vaste kust gelegen stad Ako, aan de zee kant met een laage witte muur opgetrokken en prykende met drie torens, leverde een fraay schouwspel op.-

Aankomst te Muro

Te vijf uren zeilde wy de haven van Muro binnen en hadden alzoo de zeetogt tot hier volbragt binnen de twee etmaalen zynde zulks volgens informatie noch nimmer zoo spoedig gebeurd,- men beschouwde het als eene groote Miseratie²³,- de felicitatien die my en de opperbanjoos gedaan werden waren zeer meenigvuldig, men voorspelde ons nu dat de geheel reis voorspoedig zoud zyn,- onze hospes te Muro had onz zoo spoedig niet verwacht en was ten zynent noch niets op stel, doch alles schikte zich spoedig en tot laat in den avond was men bezig de bagage te lossen - in vroegere jaren werdt de zeetogt doorgezegt tot Fuogo, doch sedert de hofreis van het opperhoofd de Coeg Blomhof²⁴ in 1822 geschied die van hier overland, eenlyk worden de groote bagage goederen over zee vervoerd met de hofreisbark tot Fuogo en vervolgens op kleinder vaartuigen tot Osaka als zynde de haven van deze stad te ondiep

voor Barken van het Kaliber als de Hofreis
Bark:- Tot Eere van onze Barkskapitein
wil ik hier aanteekenen hy een zeer ervaren
zeeman is en door en door met het vaarwater
bekend is.- het s nachts door zeilen is mer-
kelyk zoo makkelyk niet als men zich voor-
stelt, alles geschied op de kennis en het gezicht
van het land en de bergen - een kompas
wordt er niet gebruikt.

den 15^e dag, stil te Muro Den 11 Maart. Heden konden wy de landreis niet

aanvangen, moettende eerst de herbergiers op
de onderscheiden rustplaatsen van onze komst
verwittigd worden en alle andere voorbereidse-
len gereed gemaakt worden;- in gezelschap
van onze Banjoosen deden wy voor
de middag eene wandeling door Muro,
het plaatsje op zich zelve heeft niet veel
te beteekenen, maar het bezit een uitmun-
tende veilige haven,- by onze komst was
die nagenoeg vol met vaartuigen, by harde
of tegenwind loopen de kustvaarders
hier binnen,- op een rots aan zee bezochte
wy de Sinto Tempel Moro-no-miodjin²⁵,
heeft een schoone ligging en een fraay uit-
zicht op zee vooral uit de woning van
de Prister alwaar wy eenige oogenblik
vertoefde, hy liet ons eenige oude zeld-
zaamheden zien, onder anderen een Citer
afkomstig van een oude Jap: Keizer, de
zelve was reeds geheel uitelkander, veel had
hetgeen wy hier zagen niet te beteekenen,
edoch de menschen moeten tog wat doen
om een dortje te verdienen;- onze wan-
deling voortzettende, zagen wy den
Landsheer van Takamats de haven binnen

boegseeren, en aanlanden in een neven
onze herberg gelegen wooning - vervolgens
eenige straten door trekkende, kwamen wy
in een zeer smal steegje, passeerde daarin
twee publieke huizen, waarvan de voorka-
mers aan de straat geheel open waren gesteld
en waarin zich voor ons oog een aantal
van twintig publieke vrouwen vertoonde
de een neven den andere gezeten en fraay
opgeschikt, geblanket en de lippen groen
geschilderd, welke laatste Japansche
zucht tot behagen, hen voor ons alles be-
halfe bevallig deed zyn,- na de reden vra-
gende waarom die meisjes reeds zoo vroeg
op den dag waren opgeschikt en zich op die
wyze vertoonde, werdt my geantwoord dat
zulks volgens oud Kapittel voor ons geschiede
- ik liet die ongelukkige wezens voor de
moeite eenige haarpennetjes en ringetjes
bedeelen waarmede zy zeer in haar
schik waren;- des s avonds deed ik
in onze herberg eenige inkoop van
lederwerken welke in dit plaatsje
vervaardigd worden

Den 16^e dag vertrokken van Muro, den 12 Maart. In de vroegen morgen ver-
trok onze Bark naar Fuogo, een opper-
schryver en myn dienaar Foosits bleeven
aanboord,- te zeven uren aanvaar-
de wy de landreis,- onmiddelyk
buiten Muro, besteegen wy een styl
rotsachtig gebergte, het scheen hier niet
zeer vruchtbaar te zyn - de berg keten
gepasseerd zynde, kwamen wy in
een daal, alwaar wy weder vruchtbaare
tarwe velden &c. aantreffen en waardoor

Middagherberg Siosjo

de weg zich aangenaam heen kronkeld.-
Te 10 uren bereikte wy het dorp Siosjo,- na hier het middagmaal gehouden te hebben zette wy de reis weder voort, passeerde kort aan gem. dorp de rivier van die naam met zeer doelmatige vaartuigen, eenige uren later trokken wy over de rivier Assogawa en door de dorpen Ikura en Oujamats en arriveerde te vyf uren te

Nachtherberg Himesi

afgelegd 6 Jap: mylen

Himesi alwaar nachtkwartier hielden;-
Himesi is een groote stad met een steene muur en gragten omtrokken, wy trokken desbinnen door een dubbelde steene poort, in de voorstad die vry lang is, zagen wy verscheiden fraaye winkels ook binnen de stad troffen wy die aan, vooral de koperwerken en stoffewinkels, leverde een aangenaam oog op.- Het land dat wy heden doortrokken was bekoorlyk, de schoone met kunst en vlyt bewerkte landeryen moet men zeggen dat voor geen Europesche Kultivatio behoeft onder te doen:- Tot laat in de avond deden wy eenige inkoop van fraaye lederwerken die hier vervaardigd worden - ook voor de Commissie van den Heer Textor werden eenige lederen doosen ingekocht; op de goedkoopte mag men niet roemen:-

Den 17^e dag

Den 13 Maart te ½ 7 uren verlieten wy Himesi - buiten de stad komende zag ik in het veld een groot gebouw, volgens informatie een porcelyn fabrik, passeerde kort daarop weder een vry breede rivier en kwamen toen in een schoon oord alwaar zich veel Kraanvogels ophielden - ook kwamen wy op deze route tegen geheele karavaanen van menschen vrouwen en kinderen, die naar de Berg Kompisan, gelegen op het eiland Tsikok, ter Bedevaart gingen

naar een aldaar gestichte en aan de zee God gewyde Tempel - tegen 9 uren kwamen wy aan het dorp Gotiak, even buiten hetzelfde stapte ik uit myn Norimon ten einde een tourne te doen naar eenige vermaarde Tempels die van de groote weg eenigzins afgelegen zyn, zynde myn Norimon te groot om langs de smalle binnewegen vervoerd te worden, dezelve werd alzoo met de bagage voor ons nachtkwartier langs de groote weg doorgezonden,- Eerst kwamen wy langs een voetpad door de tarwe velden te Mimazaki, bezichtigde hier de Tempel Soeno-mats - men toonde ons hier de stam van een zwaare by kans vermolmde sparreboom, staande in de grond onder een houte loots,- de overlevering zegd dat deze boom meer dan 1000 jaren oud is, zekere Taman de planter van dezelve zouden met zyn vrouw een zeer hooge ouderdom bereikt hebben en na hun dood als heiligen zyn aangemerkt en ten huidige dagen voor de beschermheiligen van het Huwelyk worden aanbeden en afgebeeld, staande onder een sparreboom met bezems in de hand, terwyl opgemelde Tempel hun ter eere is gesticht,- naast gemelde oude sparrestam, staat een levendige reeds vry oude sparreboom wiers takken nederwaarts zyn geleid en een groote cirkel beslaat, - deze, zegd men is een afstammeling van de oude stam, wordt zorgvuldig bewaakt en opgepast tot welke einde de geheele Cirkel die dezelve beslaat met een steen hek afgesloten is - ik verkreeg van een en ander de tekenigen No. 1 en 2 hieran-nex:- onze weg wandelende voortzettende kwamen wy te elf uren aan het bergachtige

gehugt Isnohoodin, alwaar wy in een kleine vertoefhuisje middagmaalde, na de maltyd liet met onze in de nabyheid zien de zoogenaamde Steene Tempel, zynde een groote ²⁶steen in de berg uitgehouden waaraan de uitterlyke gedaante is gegeven van een Tempel - de overlevering zegd dat deze steen in eene nacht is ontstaan, een verdigtsel van de Pristeren want by de eerste opslag kan men zien dat die in de rots is uitgehouden; men was nu bezig om voorgemelde steen een Tempeltje te bouwen, zoo dat de toegang daarheen wordt afgesloten en men die niet te zien kan kreigen dan met opoffering van eenige pittjes.- wy beklommen de berg of liever rots van de Steene Tempel, op de top hadden wy een Majestueus gezicht over een uitgestrekte schoon bebouwde vlakte en in zee op het eiland Awasi,- in het omliggende gebergte vindt men veel steen groeven - op een styl afhelling van een der rotsen staat nagenoeg aan de top met groote Characters op de steene wand geschreeven,- Hier kan men de boozen van de zee zien;- onze togt nu voortzettende kwamen wy te Takasago, alwaar men ons by de Tempel van dien naam weder een schoone sparreboom met lang en nederhangende takken toonde en welke ook reeds van een hooge ouderdom was, zie afteekening No.3.- Takasago ligt dicht aan zee is een aanzienlyke handelsplaats bezit een schoone binne haven omringd van Kade waarop pakhuizen staan die zeer regelmatig op een schaal gebouwd zyn, aan het einde

Nachtherberg Kakogawa
afgelegd 6 mylen

18^e dag

van de stad passeerde wy een rivier aan welkers
oever een zeer lang en wel gebouwd pakhuis
stond zynde het eigendom van den Landheer,
alles droeg hier blyken van een heerschende
welvaart, aan de overzyde van de rivier liep
onze weg over een kunstmatig aangelegde
steendyk, na een halve myl gaans
kwamen wy aan een sparrebosch in
welkers lommer de Tempel Onoje is
gelegen,- ook hier toonde men ons een
oude merkwaardige sparreboom almede
een Metalen Klok die uit zee is opgevischt,
zie afteekening No.4.- over de ware afstam-
meling van de oude sparrestam welke
wy heden morgen by de tempel Soeno
zagen, bestaat een Godsdienstig verschil
by de Priesters van de opgemelde drie Tempels,
zy wende zulks aan om er voordeel van
te trekken als wordende deze vermaarde
boomen sterk bezochten offerd ieder
bezichtenaar daaraan eenige pittjes;-
- voortreizende trokken wy langs smalle
paadjes door schoone graan velden naar
Kakogawa, alwaar wy tegen zes uren
zeer vermoid aankwamen, hebbende
sedert deze morgen negen uren immer ge-
wandeld - overal waar wy ons ophielden
was de toeloop van menschen zeer meenig-
vuldig,- in onze propere nacht herberg ge-
bruikte ik een warm bad, het geen my
de vermoyenis van den dag veel leenigde
en bovendien zeer aangenaam is.

Den 14 Maart te zes uren verlieten wy Kakogawa, een
uur later passeerde wy het dorp Okfoedo,
hier overviel ons een zwaare hagel bui welke

Middagherberg Akas

de temperatuur zeer koud maakte. onze Norimons, de dragers en verdere voetgangers van onze karavaan voorzag men nu van regenkleeden zynde een van papier te zamengesteld stof, groen vernist en voorzien met het wapen of Cyfer (VOC)²⁷; - de reis voortzettende, arriveerde wy weldra aan de stad Akas, deze in zyn vry groote lengte doorgetrokken zynde, stopte wy in de oosterlyke voorstad aan onze middagherberg af - genoemde stad ligt aan zee en scheen my toe een groote handelsplaats te zyn, - ik zag hier een soort van Karren gebruiken die door menschen werden getrokken; - onze middag route liep nu en dan langs het strand hier en daar over kleine heuvels - de dorpjes die wy doortrokken toonde armoede aan, - halver wege Akas en Fuogo hielden we rust by het graf van een in leven dapper soldaat, die hier terplaatse sneuvelde²⁸, hetzelve prykt slechts met een eenvoudige steen en opschrift, maar men betoond daarvoor veel eerbied, een soldaat zal hetzelve niet voorby gaan zonder een nederige buiging te maken - in een vertoef kraam digt by gemeld graf, staande onder de schaduw van eenige sparren nagenoeg aan de zee oever, gebruikte ik ingezelschap van onze begeleiders een kommetje laksay, zynde een soort van fermisellie van Boekwyte meel, - de Japanners nuttigen het even opgestoomd met een weinig Soya, ik gebruikte het met een weinig boter en Hollandsche stroop en bevond het toen niet onmaakelyk, - het ruime

Nachtherberg Fuogo
afgelegd 10½ mylen

zee gezicht dat zich hier voor het oog opdeed met eenige eilanden in het verschiet, de fraaye met sparreboomen beplante weg, loopende langs de afhelling van laag gebergte en een zyndelyk strand maaken dit oord zeer bekoorlyk,. Te zes uren kwamen wy aan ons nacht kwartier te Fuogo;- wy vernamen hier dat onze bark op 4 mylen afstand van deze haven geankerd lag en de gepasseerde nacht niet buiten gevaar was geweest, daar dezelve door een hevige zwaare wind bui was overvallen juist op een plaats daar zich veel klippen bevinden,- verscheiden andere vaartuigen zyn daarby masteloos geraakt en enkele genoodzaakt laading overboord te werpen. - alhoewel onze bark stort zeeën over heeft gekreegen en er een zwaare onze factory toebehorende persening²⁹ over boord is geslagen, is er gelukkig geen water by de laading gekomen.- men kan hier uit afleiden dat de zeetogtjes op de Hofreis toch ook aan gevaar zyn blootgesteld, wel is waar zyn er verscheiden havens waar men by nood weder spoedig kan binnen loopen, maar juist op de hoogte waar opgemelde zwaare bui inviel was er geen en daar inboven gebeurde het by nacht en was er in de omtrek ook geen ankergrond en daar de Jap: Barken slechts een groot zeil voeren dat men by storm of harde wind dadelyk weg neemt, zoo schiet er in die gevallen niets anders over dan zich met de wind te laten weg dryven,- by draayen kan men niet en zoude ook gevaarlyk zyn alzo de Jap: vaartuigen geen kielmagen hebben

- Daar onze bark hier te Fuogo, zoo als ik vroeger melde, zyn laading in kleindere vaartuigen moet overscheepen en er eenige der geschenkoederen gelost moeten worden om van hier overland onze tryn vooraftegaan ten einde Osaka in statie binnen te trekken, zoo werdt de afreis bepaald op morgen na de middag.-

19^e dag

den 15 Maart, Voordat wy Fuogo verlieten, deden een wandeling door de stad, bezochte de hoven welke halvemaans gewyze de baay rond loopt en geheel met klip steene geplaveyd is, de reede lag vol vaartuigen, op een werf aan het einde van de haven, stonde verscheiden nieuwe Barken op stapel, smeederyen touwslageryen n een woord, alles wat voor de Japansche zeevaart dienstig is wordt hier vervaardigd of vindt men te koop;- wy zette de wandeling voort tot buiten het dorp Sakamoeto alwaar ik in myn norimo stapte, even buiten dit dorp passeerde wy een laan van in bloei staande Pruimen en Kerssen boomen welke een aangename geur verspreide - deze laan leid naar de Tempel Ikota zeer lievelyk aan de voet van het gebergte gelegen;- onze weg liep nu over een laage van het gebergte tot zee afhellende grond, fraay met tarwe en rystvelden aan gelegd,- op afstanden van een kwart uur gaans treft men op deze route rivieren aan, welkers beddingen door menschen kunst en meer dan honderdjarige arbeid, ruim 25 voeten boven de begaane grond zyn opgehoogd, aan beide kanten voorzien van een zwaare

dyk, loopende van het gebergte af tot aan zee en welke dik met sparren en denne beplant zyn zoo dat men op een afstand aan een bosch meent te komen;- sommige dezer wonderbaarlyke rivieren zyn zeer breed edoch ondiep en loopen in dit jaargetey veel al droog, maar aan de palisaderingen, stroom weeringen en de zeilsteene die men daarin aantreft te oordeelen, moeten ze by zwaare regens nog al geweld kunnen maken,- deze geheel landstreek was vroeger moeras en is thans door de bovengemelde verhooging der rivieren in een vruchtbaar oord veranderd;- nu en dan had ik een verrukelyk gezicht op de golf van Osaka, welke van kustvaarders weemelde,- de meenigvuldige dorpen die aan de oever van deze golf gelegen zyn, worden grootendeels door Sakibrouwers bewoond, ik zag verscheiden groote brouweryen alle voorzien van water moolens die het water ontvangen uit het gebergte over houte leidingen of aquaducten - de saki welke men hier brouwd wordt meestendeels naar de Noordelyke Provinsien verzonden,- In het dorp Simiosi alwaar wy rust hielden was de toeloop van menschen weder zeer talryk - ik zag in deze streeken karren op drie wielen door ossen getrokken, uitsluitend om gehouwe steenen uit het gebergte te vervoeren;- Na de middag te vyf uren arriveerde wy aan onze nachtkwartier te Nisinomia alwaary wy even na onze komst een merk-

waardige Tempel bezichtigde.

20^e dag

den 15 Maart Te zes uren begaven wy ons weder op reis, het was zeer koud en had het gedurende de nacht goed gevoren,- te 8 uren passeerde wy Amagasky en te 1/2 9, het dorp Kan-zaki en de rivier van de naam, in het dorp was het gedrang zoo sterk dat een vrachtpaard met twee balies soya beladen in de klem raakte, zyn vracht verloor en door de val een der balies den bodem insloeg, waardoor de weg met een soya bry overstroomd werdt en een groote confusie onder de meenigte gaf, gelukkig gebeurde het eenige schreeden van myn Norimon en bleef ik bevryd van de spatten, sommige lieden zagen er vry smeurig uit,- onze Banjoos ontbood onmiddelyk het dorps-hoofd voor zich en kreeg deze geduchte schrobbering hy geen beter zorg had gedragen dat de weg gedurende onze doortogt niet vry was gebleven van paarden en ossen daar hy van onze komst verwittigd was, de armme drommel dorst geen enkel woord tegenspreken en ontving de schrobbering zeer gelaate en knielende in de soya bry;- te 10 uren passeerde wy de rivier Djuso-gawa, wy waren nu nog maar een groot anderhalf myl van Osaka verwyderd, wy vertoefde eenige oogenblikken in een thee huis om ons een weinig te verkleeden en de tryn meester in de gelegenheid te stellen onze tryn na behoren op zyn volgorder te schikken ten einde Osaka in deftige statie binnen te trekken, - weldra bereikte wy de voorstad, bestaande

Aankomst te Osaka
afgelegd 5 mylen

slechts uit smalle smeerige straten, deze ten einde zynde passeerde wy een zeer breede rivier over een fraaye houte brug en bevonden ons toen binne Osaka - de straten waren hier merkelyk breeder en de huizen badden een zindelyker aanzien,- op evengemelde brug was het een fraay gezicht over de rivier waar in een groot gewoel was van vaartuigen en houtvloten, op kleine afstande merkte ik nog verscheiden andere houten bruggen op en een eiland in deze rivier geheel met groote huizen bebouwd gaf aan dit alles een vrolyk aanzien,- aan de linker oever dezer rivier komen de woonhuizen aan het water uit en kwamen my voor zeer aangenaam te zyn gelegen, - na nog eenige straten te zyn doorgetrokken waarin de huizen op gepropt met nieuwsgierigen waren kwamen wy aan ons logement,- men had hier voor de poort om het gedrang beter te kunnen tegengaan de straat halverwege in de lengte met een touw afgespannen, zoo dat de eene helft voor ons geheel vry bleef, zonder zoodanige maatregelen zouden wy van het gemeen groote overlast gehad hebben,- binnen de poort van onze herberg stond het ook vol met menschen, maar van de fatsoendelyke klasse die met voorkennis van onze wachters daar waren binne gelaaten,- op het logies te Osaka valt niet veel te roemen, men kand de spaarzaame hand her geldkamer daar aan dadelyk erkenne;- hier is de Hollandsche Herberg het eigendom van dit Lichaam

en wordt daar aan weinig ten kosten gelegd;-
op de tusschen gelegen plaatsen zyn de her-
bergen Landsheerlyke gebouwen en wed-
yveren met elkander van zindelykheid.

21^e dag stil te Osaka

den 17 Maart - Toen ik heden morgen opstond verhaalde

men my dat er in de stad een hevige brand
woede welke voor middernacht reeds was
uitgebroken - gelukkig was de plaats van
verwoesting wel een halve myl van onze
herberg verwyderd en de wind van ons af
en alzoo voorons niet gevaarlyk - tegen de
middag is men eerst de brand meester
kunnen worden, zynde daarby een
straat in het vierkant een prooy der
vlammen geworden.-

Ik ontving heden morgen bezoek van
een Reeken en een Reparatiemeester, bene-
vens een stads opperbanjoos en eenige die-
naren van de geldkamer, welke alle vol-
gens oud gebruik op likeuren en confituren
onthaald werden,- op het middagmaal
had ik als gasten onze opper en onderban-
joosen en Heeren Tolken, te zamen acht
in getal en bragte onderling eenige vrolyke
uuren door.

22^e dag als boven

den 18 Maart, Heden morgen deed ik by onderscheiden
leveranciers eenige bestellingen en inkooppen
- op de middag vertoefde ik een oogenblik
op het plattje dat zich op het dak van onze
herberg bevind - ik konde van daar de
grootte uitgestrekt hel der stad goed zien,
ook zag ik in het verschiet het kasteel en
hier en daar zeer hooge Tempel gebouwen
- op de meeste huizen in de stad bevindt

zich een plattje van slechts 5 of 6 voeten vierkant, zulks is een verordening ten einde by het ontslaan van brand dadelyk te kunnen bespeuren of het gevaar naby is in welk geval de bewoonders van de huizen die beneden de wind staan hun goederen en huisraad in veiligheid brengen, het zy in brandvrye pakhuizen of naar verafgelegen buurten, want by de geringste wind, heeft de vlam onmiddelyk zulk een snelle voortgang dat er aan geen blusschen van huizen te denken valt ten zy men spoedig een opening kan doorstellen die het overslaan der vlam belet;- Toen ik op het bovengemelde plattje met myn verrekker alles in den ontrek eens opnam, zag ik in een oogenblik op die der omliggende huizen de bewoonders te voorschyn komen om my eens optenemen, onder deze nieuwsgierige dak beklimmers merkte ik verscheiden lieve schoone meisjes op die alhoewel toch niet konde nalaten van de gelegenheid om een Hollander te zien, gebruik te maken,- gaarne had ik my hier wat langer willen ophouden maar de toeloop van menschen op de straat voor onze herberg werdt zoo sterke dat ik best oordeelde my te verwyderen.-

Osaka is de derde stad van het Japanse ryk maar de eerste handels stad, door zyn schoone ligging digt aan zee terwyl de breede rivier Jodo-gawa dezelve met verscheiden takken doorkruist en alzoo de vervoer van producten

en andere koopmansgoederen allezins makkelyk maken, hier is dan ook als het ware de markt en stapelplaats van het gansche ryk - meer dan 150 groote houten bruggen over de onderscheidene kanaalen maken de communicatie ook zeer gerieflyk,- de omstreeken zyn vlak en meestal met tarwe en ryst beplant;- op de terug reis hoop ik meer van deze plaats te kunnen melden; Het voor des 3 Gouverneurs van Osaka bestemde geschenk, lieten wy hier achter om op de terugreis hun edele te worden aangeboden, voor den afloop aan het gehoor by Z M den Keizer³⁰ en kroonprins mag men zulks niet aannemen.-

23^e dag, vertrek van Osaka, den 19 Maart, wy verlieten onze herberg te half

zes uren - de meeste huizen en winkels waren nog gesloten,- nu een goed half uur verscheiden straten en twee lange bruggen te zyn door en over getrokken kwamen wy aan het einde van de stad, dicht langs het kasteel het welk zeer uitgestrekt scheen te zyn en doelmatig is gelegen aan de oever van de Jodo-gawa,- de voorstad had hier, even als die by het binnekomen van Osaka, niets te beteekenen en bestaat uit armoedige hutten en verscheiden stallen, voor de vrachtpaarden,- buiten de voorstad komende liep onse weg door een met rystvelde aangelegde onafzienbaare vlakke, ze stonde reeds alle goed bewaterd edoch noch niet beplant;- na drie mylen afgelegd te

hebben, kwamen wy aan een dyk welke de linker oever van de Jodo-gawa in bedwang houd en de laage velde voor overstroming bevryd, onze weg liep nu over dezelve door verscheiden dorpen, allerwege was het land goed beboomd,- de rivier werdt druk bevaren,- de opwaarts gaande vaartuigen werden door menschen getrokken, dezelve bouwage is lang en smal, alles had veel overeenkomst met de vaart op de Ryn,- ver in het verschiet bespeurde ik een vry hooge berg met sneeuw bedekt;- Te twaalf uren arriveerde te Firakata, alwaar wy het middagmaal hielden, uit de achtergally van onze herberg hadden wy een goddelyk gezicht, over de rivier op een levendig dorpje aan de oever, vervolgens over een welbebouwde vlakte met een Legio van dorpen en gehuchte bezaaid op een bergketen waarvan sommige zoo als gemeld met sneeuw bedekt waren, wezentlyk een fraay landschap;- op een der houte steelen van gem: achtergally zag ik ingesneden de naam van Hermanus Crans³¹ 1764;- onze namiddag route liep langs de linker oever van Jodogawa, het land werdt hier allenskens hooger en schoonder - ik zag hier talryke koppels van wilde ganzen en eende,- te 4 uren passeerde wy de Jodogawa over een houten brug van 132 Ikjes³² lang /een Ikje is ruim zes voeten rynl:³³/ en kwamen toen in de stad Jodo, deze doorgetrokken zynde passeerde wy andermaal de Jodogawa en hielde nu de rechter oever zoo dat

Nachtherberg Foesimi

afgelegd 10 mylen

gemeld stad op een eiland in de Jodo-gawa gelegen is,- ik zag aan het einde der stad en kasteel, zeer zindelyk met witte muuren aan de rivierkant opgetrokken - een groot waterrad door de afkomende stroom in werking gebragt, voorziet het kasteel van versch water, er heerschte hier een drukke vaart zoo wel van zeil vaartuigen als houtvloten, ook zag ik hier een volks trekschuit door zes menschen getrokken wordende die het vaartuig tegen de zwaare stroom een redelyke snelle vaart gaven,- het land in deze omstreeken was moerassig en had veel overeenkomst met Veenlanden - de Jodo-gawa schynt hier in vroegere tyden geweldige overstromingen gemaakt te hebben.- Te zes uren arriveerde wy aan onze nachtherberg te Foesimi, zynde een openstadje en als het ware de voorstad van Miako³⁴ - het staat onder Keizerlyk gebied³⁵ en wordt door een Gouverneur geregeerd, even na onze aankomst kreeg ik bezoek van twee stads-Banjoosen die ik op likeur onthaalde; - Foesimi is beroemd wegens het aarde speelgoed dat er vervaardigd wordt - ik kocht daarvan een klein hoeveelheid.-

24^e dag Aankomst te Miako, den 20 Maart, Vroegtydig verlieten wy Foesimi,

afgelegd 3 mylen

onze hospes deed ons uitgeleide tot het einde der stad, de straten die wy doortrokken bestonden huis aan huis uit winkels van aardewerk, meestal speelgoed dat men van hier door het geheele ryk verzendt en vervaardigd wordt van de beroemde Miako-sche aarde - na drie mylen door een

25 en 26^e dag - den 21 en 22 Maart
Stil te Miako

aaneenschakeling van straten door te zyn getrokken, stapte wy te elf uren aan onze herberg in de groote Residentie van den Geestelyken Keizer af,- het laatste gedeelte van onze route hetwelk eigentlyk door de stad Miako loopt kwam my voor meer regelmatig te zyn aangeleegen en zag ik hier en daar een fraaye winkel en groote Tempels.- dit is alles wat ik ervan kan zeggen; onze herberg is hier oneindig veel beter als te Osaka, wy bewoonde daarin een boven verdieping maar hadden weinig uitzicht, - dadelyk na onze aankomst begaf onze opper Banjoos en opper Tolk zich naar het Gouvernement, om onze komst aan te melden en tevens schikking te maken ter erlanging van passen om naar Jedo te kunne doorreizen welke alhier door de Opper rechter verleend worden.-

Deze twee dagen bragten wy door met het doen van eenige Inkoopen en bestellingen onder ander by de stofman Fakua, van eenige stoffen voor de Commissie van den Heer Textor.- Even als te Osaka, werden voor den opperrechter en de twee Gouverneurs de gebruikelyke geschenken afgezonderd om op de terug reis aangeboden te worden.

27^e dag Vertrek van Miako, den 23 Maart - voor de middag verlieten wy onze herberg en werden uitgeleide gedaan door onze hospes en de verschillende Leveranciers tot het dorp Keage alwaar zy ons in een thee huis op Saki en Japansche spyzen onthaalde – achter

dit thee huisje bevondt zich een kleine
vyver, zeer lief en aardig gelegen aan de
voet van een hooge hoevel welke met
fraaye boompjes beplant was, - het wee-
melde in de vyver van goudkarpers, -
na ons hier eenige oogenblikken te
hebben opgehouden namen wy van
onze onthaalders afscheid en vervolgde
de reis; - de weg liep nu dadelyk door
een enge berg pas, verscheiden zwaar
beladen karren door ossen getrokken kwamen
ons hier tegen, het spoor dat deze karre
houden is vry diep en belegd met gehouwe
steen, - tegen drie uren kwamen wy
te Otsoe hielden rust by een thee huis
gelegen aan de oever van het Meer van
Otsoe: - nimmer in myn leven zag ik
een gezicht dat my meer frapeerde³⁶
als dat over gemeld meer, hetzelve
is vry uitgestrekt in lengte en omgeven
met een berg keten waarvan de toppen
met sneeuw bedekt en de afhellingen
schoon beplant waren, veele kleine
vaartuigjes doorploegde het meer,
derzelver heldere witte zeilen steekten tegen
de donker grauw horison zeer af, terwyl
het heldere weder en de zonnestralen
aan dit alles een aangenaame schakering gaf en
dit landschap verrukkelyk maakte
- onze togt voortzettende trokken wy
door een groote poort binne de stad
Dedsie zynde de verblyfplaats aan den
Landsheer van Omi, het door hem
bewoonde kasteel grenst aan de
oever van het meer en is schoon gelegen,
- buiten de stad hadden wy een aangenaame

Nachtherberg Kfoesats
afgelegd 6½ mylen

weg door een sparrelaan,- een myl verder
passeerde wy de twee achter elkander, slechts
met een klein eilandje afgescheiden, gelegen
bruggen by het dorp Seda, het is hier al
waar uit het meer van Otsoe, de rivier Jodo-
gawa welke door Osaka in zee loopt, een
aanvang neemt, wy hadden op beide
de bruggen weder een treffend gezicht op
gemeld meer - men zegd dat hetzelfde door
een aardbeeving en weg zakking van de
grond is ontstaan en dat op dat zelfde
tydstip, de vermaarde Foesi berg die
ruim acht dagen reizens van hier verwyderd
is veel hooger is geworden,- onze weg
liep nu meer van het meer verwyderd,
wy ontmoete in deze strecken veel vracht-
paarden, niet alleen voor goederen
maar ook voor menschen, ik zag
er die met een geheele familie beladen
waren, als de man boven op en de vrouw
en kinderen in manden die aan beide
kanten van het zadel hangde, warent-
lyk voor my een vreemde vertooning,-
ieder vracht paard heeft zyn geleider
en derzelve pooten zyn met stroo zokken
voorzien om het uitglyde te voorkomen
- by regen bediend men zich van een regen-
mantel waarmede de geheel vracht
wordt overtrokken,- S'avonds te zes
uren betrokken wy in het stadje Kfoesats
ons nachtkwartier,- in de omstreken van
dit plaatsje vind men de bamboese rotting
geschikt voor wandelstukken, wy lieten een
koopman komen die ons eenige honderde
liet zien en waarvan ik er my eenige
aanschafte.-

28^e dag

den 24 Maart. Te 5 uren met lantaarn licht verlieten

wy onze herberg te Kfoesats, by het aanbreeken van de dag bevonden wy ons in een zeer vruchtbaar oord aan het dorp Moemi-no-kie komende hielde wy een oogenblik rust by de door geheel Japan vermaarde apotheek alwaar en geneesmiddel wordt bereid waar aan de ligt geloovige een Goddelyke kracht toeschryven - ik kocht eenige pillen en behield my voor op de terug reis, de machine waarmede de poeder, waar uit deze pillen bestaan, bemaalen wordt in oogenschouw te nemen waartoe ons nu de tyd ontbrak als hebbende heden een groot traject afteleggen,- na de Jokota-gawa te zyn overgetrokken en een meenigte dorpen doorgewandeld te hebben waartoe het schoone aangenaame lente weder ons uitlokte, arriveerde wy op de middag te Menakfoeti een vry lang stadje en verblyf plaats des Landsheer,- na de maaltyd bestelde ik hier eenige sigaren kokers die men hier uit een soort van rit, almeede andere aardigheden, zeer net vervaardigd;- de namiddag route liep door een bergachtige streek, in het dorp Inohana zag ik aardappelen te koop, kocht een klein mandje voor 3 maas en bevond nader dat de smaak geheel met de Holl: overeenkwam,- na de geheele namiddag als het ware te zyn geklommen bereikte wy te 5 uren het hoogste gedeelte van onze weg over het gebergte Soes Kaetoge van hier daalde wy plotselings over een kunstmatig in de steile rotsachtige afhelling

274

Middagherberg Menakfoeti

des bergs al sige sagende uitgehouwen weg, ik telde achttien bogten alvorens de voet te bereiken, de kanten van de weg, was voorzien van steene borstweeringen, over dezelve zag men in diepe afgronden, waaruit zich de schoonste cederboomen hoog uithefde, men kan deze passage werkelyk voor een reusewerk houden, aan de voet komende bevonden wy ons in het dorp Saka Nosta liggende in een zeer vruchtbaare valey - dit dorp bestaat grootendeels uit vertoefhuizen of kleine herbergen, ten einde de reisigers by slecht weder of wanneer hem de nacht overvalt de gelegenheid te verschaffen hier tot voortzetting zyner reis over dit styl gebergte, den dag aftewachten,- gemelde logementen zyn goed voorzien van knappen dienstmeisjes, die de lieflyke gewoonte hebben om de reizende voetganger voor de deur aan te houden en trachten overtehalen den nacht ten hunnent doortebrengen, waaronder dikwyls niet weinig eigenbelang schuilt om behalve het voordeel voor hun meester of meesteres nog iets anders te verkreigen,- na in dit beschaafde dorp een weinig uitrust te hebben vervolgde wy de reis immer langzaam daalende door de gemelde vruchtbaare valey, jammerlyk dat ons den avond overviel en ik van de schoone natuur weinig meer kon zien,- met ontstaken Tjotjings arriveerde wy te 9 uren aan ons nachtkwartier in het dorp Seki, braaf vermoeid van de groote tour op heden afgelegd.-

Nachtherberg te Seki
afgelegd 13 mylen

29^e dadg

den 25 Maart, Met regen weder verlieten wy te zes uren

Seki, onze weg was heuvelachtig, tegen 10 uren passeerde wy het by de vry langen stad Kamejama schilderachtig gelegen kasteel, na vervolgens de twee breede rivieren Isomi en Nekabi-gawa te zyn overgetrokken, kwamen wy tegen de middag te Isijaksi, alwaar wy middagmaalde:- na de middag liep onze weg door meer vlak land overal met schoone tarwe en ryst velden aangelegd.- te 5 uren kwam er een vry hevige storm opzetten die onze voortgang merkelyk vertraagde, myn dragers hadden moeite de norimon rechtstandig te houden, vooral by het passeeren van bruggen en het toeval wilde juist dat wy op deze route over twee zeer langen smalle zonder leuning moesten trekken waar voor men niet weinig bekommerd was, doch kwam ik gelukkig over - het werd pikdonker, de storm hield nog aan, ik was bedacht dat er sparreboomen zouden om waayen die niet alleen de weg barikadeerde maar welligt ongelukken zouden veroorzaaken en Tjotjings kon men natuurlyk niet aanhouden.-

Nachtherberg te Koeana
afgelegd 10 mylen

- te ½ 9 uren bereikte wy gelukkig Koeana, zynde een groote aan zee gelegen stad, wegens de storm waren alle huizen gesloten en zag men buiten onze dragers, geen sterveling op straat net of de stad was uitgestorven, ik was blyde toen ik in de herberg afstapte. Koeana is vermaard wegens het

vervaardigen van staal en yzerwerk.-
nog zeer laat in de avond kwam er een
koopman ten onzent waarvan ik eenige
kleinigheden kocht,- de storm was nu
geheel bedaard.-

30^e dag

den 26 Maart, Van Koeana naar Mia maakt de
kust een groote bogt zoo dat men
van hier de baai met vaartuigen over
steekt, zynde eene afstand van 7 mylen,
de storm van gisteren had een ferme
bris er achtergelaten welke gelukkig in
ons voordeel was zoo dat men ons
een spoedige reis voorspelde: tegen
10 uren begaven wy ons aanboord van
een klein vaartuigje voorzien met een houte
tent met schuiven, duizende van nieuwsgieri-
ge hadden zich op de kaden bruggen en schuiten
geposteerd om ons te zien passeeren - wy reikte
de rivier af langs het uitgestrekte Landsheer-
lyke kasteel, zeer net en proper;- al spoedig
kwamen wy in zee, het waaide te hard
om buiten de eilanden om te gaan, wy hielden
het langs de kust;- ons vaartuigje bevatte
niet veel gemakken en stampte geweldig
edoch het was daarentegen een snel zeiler -
wy liepen een pylsnelle vaart binnen
de twee uren bereikte wy Mia, dat
zeer voorspoedig is;- gedurende de over-
tocht hadden wy een goddelyk gezicht op
de kust en het hoog met sneeuw be-
dekte gebergte, om welke heerlykheid
te aanschouwen, ons het aangenaame
schoone helder weder byzonder gun-
stig was, ook zagen wy op deze zee-
tocht op een modderbank, een koppel

Middagherberg te Mia

afgelegd 7 zee mylen

wilde eende van eenige duizende,- Te
Mia stapte wy in een logement aan de haven
af om de ontlading van de bagage en nori-
mons aftewachten gedurende welke tyd de
hospes ons op saki en Jap: spyzen onthaalde
- na den afloop begaven wy ons naar onze meer stad
waars in geleegen nachtherberg:- Mia
is een open plaats zeer bevolkt en bevat
zeer veel huizen van plezier,- uit gebrek
aan logementen was men genoodzaakt aan
enkele personen van ons gevolg in
gemelde huizen logies te geven, waarmede
zy welligt niet ongediend waren;- ook
hier vervaardigd men staal en yzer
werken,-

Vertrek van Mia
31^e dag

den 27 Maart. Met het aanbreken van de dag verlieten
wy onze herberg te Mia - het was
schoon weder waarvan ik gebruik maakte
om een goed eindeweegs te wandelen,
aan het dorp Alemadsoe komende, hield
wy rust by de door geheel Japan beroemde
koopman in katoene en krippenstoffen,
Fakeda-Sjokoero - ik besteede by hem
voor f250;- de togt voortzettende passeerde
wy vlak aan de groote weg twee kalk-
branderyen - het land was in deze streeke
niet zoo vruchtbaar als elders, maar
onze weg was daar en tegen zeer aan-
genaam loopende als het ware door
een sparrelaan dus goed belommerd
- te elf uren gebruikte wy het middag
maal te Tjirifoe een gering dorp;-
na de middag passeerde wy de rivier Ja-
nagie over een houte brug van 160 Ijkes
lang (c.c. 1000 voeten) rustende op 200 zwaare

Middagherberg te Tjirifoe

stylen - dezelve over gewandeld zynde kwamen wy spoedig te Okazaki, een stad waar in den Landsheer in een ruim kasteel zyn verblyf houd - wy wandelde deze stad geheel door, van buurt tot buurt gingen twee wykmeesters onze tryn vooraf om de toeloop van menschen te beletten en kwam het my voor dat deze lieden veel ontzag inboezemde,- ik zag hier veel kuipers en smeeders van messen en schaaren - veele Landsheerlyke officieren en soldaten stonde hier en daar by troepjes om ons te zien voorby trekken.-

Buiten de stad komende, kwam onze eerste schryver hals over kop aanvliegen met de boodschap, dat er te Fetskawa, alwaar wy voornemens waren te overnachten, belet bestond door de aldaar op morgen verwacht wordende opper Prister, zynde een Jonger Broeder des geestelyken Keizers welke van Jedo naar Miako terug keerde met een zeer groot gevolg, waarvoor een groot aantal koelies benoodigd waren zoo dat men er voor onze karavaan geen konde verstrekken;- na dat de opper Tolk en Banjoos my geraadplegd hadden werdt er beslooten om tot Akasaka, drie myl verder als onze primitive nachtplaats, door te reizen en alwaar wy dan ook zeer vermoeid s' avonds te elf uren aankwamen hebbende heden 12 groote mylen afgelegd - ik zeg groote mylen want in deze streek bestaat een myl uit 50- straten terwyl die elders maar 36 houd - van het land heb ik met den avond weinig gezien.

Nachtherberg Akasaka
afgelegd 12 mylen

32^e dag

den 28 Maart, te zeven uren verlieten wy ons nacht

Middagherberg te Goju

kwartier, naauwelyks waren wy zestien straten doorgetrokken tot in het dorp Goju, toen wy in een kleine herberg afstapte om er middagmaal te houden en in den tusschentyd den geestelyke Prins met zyn tryn te laten voorby trekken,- de verre gaande vrees van onze Banjoosen en Tolken dat onze stoet eenige hindernis zouden te weeg brengen liep tot in het belachlyke, de weg, zeide zy moet voor zoo een groote Personaadje zuiver blyven en er niets op gevonden worden dat een mogelyke hindernis of oponthoud zoude kunnen veroorzaaken al was het ook iets nog zoo gering, de grootste onaangenaamheden zouden daaruit voort vloeyen - zelfs de Ingezeten van het dorp mogen zich niet vertoonen en moeten hun huizen gesloten houden;- Tegen tien uren trok de Hooge Prister onze herberg voorby, wy konde er niets van zien want ook ons verblyf was aan de straat met de houten schuiven gesloten,- het werd ons wel vergund door een smal reetje te gluren waarvan ik echter geen gebruik maakte,- toen de tryn gepasseerd was en zich by een vertoefhuis in het dorp een weinig ophield kwam de Eerste Tolk my boodschappen dat de Prins my even wilde zien en noodigde my tot dat einde uit naar het vertoefhuis te gaan.- het was loutere nieuwsgierigheid van de Paap, of liever gezegd van eenige zyner Dienaren om eens een Hollander van top tot teen

Nachtherberg te Josida
afgelegd 3 mylen

33^e dag

den 29 Maart, Met het aanbreeken van den dag verlieten wy Josida, buiten de stad komende bevonden wy ons als het ware in een somber bosch van sparre en denne boomen, waardoor de zeer breede en zindelyke weg zich aangenaam heen slingerd,- ruim een myl afgelegd te hebben bespreurde ik op een kleine afstand van de weg de rotsachtige berg Siwana, op welkers uitterste top het afgodsbeeld Kwanon stond, uit metaal gegooten, zoo

optenemen en daar ik hiertoe weinig lust had en wy bovendien ook niet regt wel gevoelde zoo liet ik beleefdelyk myn excus maken. - te meer deed ik zulks omdat my op de terug reis te Miako de Tempel bezoeken al waar deze groote Heer woonachtig is en hy dan toch in de gelegenheid komt ons te zien - ook vernam ik dat noch zyn Persoon noch zyn gevolg eenige opmerking van belang verdiende, ware het anders geweest welligt had ik dan aan de uitnoodiging voldaan - men zeide my dadt de tryn van het Hollandsche Opperhoofd, oneindig veel statiger en deftiger is als die van meergemelde geestelyke.- Na de middag maakte wy slechts een traject van 2½ mylen en arriveerde te 5 uren te Josida, alwaar wy nacht kwartier hielden, hebbende door de ontmoeting hier boven gemeld een dag reise op de reis tot Jedo verloren,- Josida is een klein doch vry regelmatig gebouwd stadje en ligt op een aanhoogte, de omstreeken zyn vruchtbaar.

Middagherberg te Aray

men zegd wel twaalf waayers hoog - te
½8 uren passeerde wy het dorp Foeta-gawa
en te 9 uren Sela-Soeka, in beide hielden
wy even rust,- te elf uren arriveerde
wy te Aray, een groot visschersdorp, na
genooten middagmaal, begaf ik my in
gezelschap van onze opper Banjoos en Tolc
te voet naar de Keizerlyke wacht, om
daar volgens oud gebruik by de Kom-
manderende officier myn compliment
afteleggen:- Van Aray snyd men weder
een verbazende groote bogt af en steekt
men met een roey vaartuig over tot
Maysaka,- het gemelde Keizerlyke wacht
huis is hier geplaatst om dat alles
wat naar en van Jedo wil hier moet
passeeren en behoorlyke passen moet
vertoon en - het ligt aan het einde van
het dorp, de toegang loopt door een
sterke poort aan beide kanten afgeslooten
met een hooge houte palisadering welke
tot aan zee oever doorloopt, terwyl
buiten dezelve de nadering van het
strand door rotsen en een moeras-
sige aanslibbing belet wordt,- het
wachthuis was veel bezet, ik zag
daarin een groot aantal vuur-
wapenen, pieken peilen en boogen &c.
alle nettjes op rekken gerangschikt,-
achter het wachthuis stond een kruit
kamer;- Na ons compliment te hebben
afgelegd en den Kommandant tevens ver-
zocht te hebben by gelegenheid zyn Meester
den Landsheer myne dank te betuigen voor
het goedgunstig afstaan van zyn Jagt,
waarmede wy de baay zouden oversteeken

Nachtherberg Hamamats
afgelegd 9 mylen

34^e dag den 30 Maart

begaven wy ons dadelyk aanboord van gemeld vaartuig, hetwelk my bleek voor het gebruik dat er van gemaakt wordt zeer doelmatig te zyn ingerigt,- in het midden stond een houten tent, van buiten zwart en van binnen rood verlakt, met papieren schuiven voorzien en met zindelyke matten belegd.- wy deeden de overtocht al boomende, zynde het te ondiep om te roeyen veel minder te zeilen, en besteede daarvoor ruim anderhalf uur, jammerlyk dat het weder wat betrokken was, het gezicht op de kust en by zeer helder weder op de foesiberg moet zeer schoon zyn, nu konde men niets onderscheiden;- te Maysaka aangeland zynde, vervolgde wy de reis pr. norimon over een aangenaame met zeer oude en hooge sparreboomen bedekte weg en kwamen tegen zes uren te Hamamats, alwaar ons nachtkwartier was,- deze stad kwam my voor een ellending smeerig nest te zyn, na de huizen te oordeelen niet waardig de naam van stad te dragen, het bezit nogtans een kasteel,- de regerende Landsheer en Raadsheer aan het Hof, was sedert een paar maanden door de Keizer afgezet wegens verre gaande Knevelaryen.³⁷ -

Te zes uren brakken wy van Hamamats op – na twee mylen afgelegd te hebben trokken wy over de rivier Hindu-gawa de bedding dezer rivier is zeer breed en de

afstreaming formeerd daarin twee takken welke wy beide met vaartuigen overtoogen.- doordien het de verlopen nacht geregend had, gingen een sterke stroom, de schuiter voerders waren zeer behendig en ervaren zoo dat wy met al onze bagage zonder eenige letzel overkwamen, naauwelyks waren wy weder voort reizende toen wy over een uitgestrekte vlakte de top van de vermaarde Foesiberg voor een oogenblik in het zicht kregen op een afstand van twintig mylen,- het was prachtig en Majestieus om deszelfs met sneeuw bedekte kruin waarop de zonnestraalen glinsterde hoog boven de wolken te aanschouwen,- ik herrinnerde my hier by het even prachtige gezicht op de piek van Tenerif in 1816, toen ik aanboord van Z M schip Nassau naar Indië stevende.-

Middagherberg Foekrai

Tegen twee uren kwamen wy te Foekrai alwaar wy middagmaalde,- onze namiddag roete was weder een bergachtige landstreek, aan de stad Kakigawa komende hielden wy rust – by een Tempel in deze stad ligt begraven het voormalig opperhoofd Hemmy³⁸ welke op de terug reis van het Hof, alhier is komen te overlyden – de priester van ged: Tempel kwam my bezoeken, by welke gelegenheid hem de Jaarlyksche Kapittel gift tot goede instandhouding van het graf, wordt ter handgesteld, ik

Nachtherberg Nisizaka
 afgelegd 10 mylen
 35^e dag den 31 Maart

beloofde hem op de terug reis het graf
 en de Tempel te zullen komen bezigtigen,
 - onder veele dank betuigingen, stelde
 hy my een doosje banket als contra-
 geschenk ter hand;- onze reis voortzet-
 tende doortrokken wy weder een schoone
 vruchtbaare landstreek en troffen
 een goeden weg, over het algemeen
 maakt men in de Landsheerlyke pro-
 vinsies veel werk van de wegen,
 ze zyn doorgaans aan beide kanten voorzien
 met kleine dykjes, zeer nettjes met gras
 zoden bekleed en jonge sparreboompjes
 beplant, en vindt men hier en daar ope-
 ningen voorde afwatering, de bruggen
 worden ook goed onderhouden en
 de weg is op verscheiden plekken zoo
 breed dat men er gevoeglyk eene
 wagenspoor op zouden kunnen
 aanleggen,- tegen 7 uren arriveerde
 wy aan ons nachtkwartier te
 Nisizaka, een dorp gelegen in een
 berg achtige landstreek.-
 Heden hadden wy een groot traject
 afteleggen verlieten tot dat einde onze
 herberg met lantaarn licht, aan het einde
 van het dorp, besteegen wy het gebergte
 Nisizaka,- de eerste opklimming was
 vry styl, myn dragers moesten al hen kracht
 inspannen – hun ter eere moet ik zeggen
 ik nimmer onvermoeider kaerels heb
 aangetroffen en daar en boven altoos
 vrolyk – opgeruimd en bereidwillig,-
 met den dageraad bevonden wy ons
 by een gehugt in een valey geleegen

alwaar wy even rust hielden, daar na
besteegen wy een tweede vry hooge berg
welkers plats zeer effen was en met
schoone tarwe velden aangelegd,
- men plaatste myn norimon aande kant
van de afhelling voor een opening in het
geboomte ten einde het verrukkelyke
gezicht dat men van hier heeft, waar
te nemen, in de diepe afgrond zag ik
het dorp Kanaja als het ware onder
myn voeten liggen en verder op, de ver-
waarde rivier Oei-gawa welke wy
moeten overtrekken.- het gebergte af-
daalende kwamen wy weldra in
het evengemelde dorp en kort daar-
op aan de Oei-gawa; deze rivier is
niet alleen zeer breed, maar daarin
loopt zoo een verbasende snelle
stroom dat dezelve niet bevaarbaar
is en een brug kan men niet leggen om
reden de afstrooming by de
minste aandrang van water zich in
de bedding verlegd,- al het geen wat
daar zoo aan menschen als vracht
goederen over moet, geschied door sterke
robuste jonge kaerels welke daartoe
van kindsbeen af worden opgeleid
en een byzondere kaste uitmaken –
zy nemen de vracht op de schouwders
en waade de rivier geheel naakt
door naar gelang vande stroom
en zwarte der vracht door andere alle
weerskanten ondersteund,- men zegd
dat by aldien zy iemand laten vallen
en er ongelukken gebeuren, het met de
dood gestraft wordt,- de betaling be-

paald zich na de diepgang in het water, tot aan de schouwders durven zy de overtocht met vrachten beladen wagen, gaan zy dieper dan is de overvoer van menschen geslooten, toen ik deze rivier door toog, kwam het water slechts even boven de deyen myner dragers en nogtans had ik een twintig tal noodig,- myn norimon werdt op een platte baar geplaatst met een touw daar aan bevestigd, twaalf kaerels namen die toen op de schouwders, ik de overige diende om hen aan weerskanten te ondersteund, ik bleef gerust in de norimon op myn stoel zitten, het had wel iets van en zegepraalende optocht want zy deden de overtocht al zingende en springende, door draayingen van het lichaam weten zy de stroom zoo goed te klieven, dat ik een oogenblik over was, de voet gangers van onze tryn en de dragers of koelies, waaronder kaerels als reusen waren, neemt zoo een doorwaader maar famillaar op de schouwders en springd met hem de rivier door of het niets was, meer dan honderd van die snaaken waren met onze tryn in de weer en vlogen als het ware van boever tot oever, wezentlyk een vrolyk taferel,- in het geure³⁹ jaargetey, zoo als op den huidige dag is dit werk een zwaare broodwinning, maar zy verdienen goed geld en dit verzoet de arbeid,- zy gaan geheel naakt, slechts de schaam deelen met een witte of blauwe lap bedekt,- van oever tot oever beslaat de Oei-gawa een breedte van c.c. een

Middagherberg Foezida

half uur gaans. maar in dit jaargetey ligd het grootste gedeelte vande bedding droog – by zwaare afwatering als het geheel onder loopt is de Communicatie soms voor acht en meer dagen gesloten,- aan de overzyde van de Oei-gawa, bleef ik in het dorp Simada wachten tot dat onze geheele karavaan by een was, daarna de reis voortzettende kwamen wy tegen elf uren aan de Sieto-gawa welke men op dezelfde wyde als de Oei-gawa passeerd, edoch deze is op verre na niet zoo breed en gevaarlyk,- tegen de middag gebruikte wy in het dorp Foezida het middag maal,- de namiddag route liep by het dorp Okabe weder over een vry styl gebergte, by het afdaalen, glipte een myner achterdragers uit waardoor de norimon tegen den grond sloeg en de sleede brak,- ik wandelde de berg dien volgens af tot aan de voet in het dorp Maliko, alwaar alles spoedig werdt hersteld,- weder een groote wyl verder gekomen zynde passeerde wy de Abi-gawa, zynde ook een zeer breede rivier die met de Oei-gawa gelyk aangesteld worden, - wy deeden de overtocht op dezelfde manier als boven gemeld door menschen die daartoe van jongs af aan worden opgeleidt en een byzondere kaste uitmaken;- aan de overzyde van de Abi-gawa bereikte wy spoedig de stadje Foetsiu, ons nacht kwartier hebbende heden een lange en ongemakelyke tour afgelegd, maar voor my

Nachtherberg Foetsiu

afgelegd 11 mylen

zeer merkwaardig vooral de wonderbaarlyke rivieren waarvan men zich geen denkbeeld kan geven,- ook het land dat wy heden doorreisde was schoon en vruchtbaar.- Foetsiu is een aanzienlyke stad zeer regelmatig aangelegd, staat onder Keizerlyk gebied en wordt door een Gouverneur geregeerd is zeer vermaard wegens het schoone lak, rotting en bamboes mand werk dat men er vervaardigd – om toch een aandenken vande Hofreis te behouden, besteede ik hier eenige theilen.-

36^e dag den 1^e April

Middagherberg Okitsoe

Met regen weder verlieten wy te zeven uren onze herberg, van het omliggende land heb ik weinig meldenswaardig kunnen opmerken te half tien trokken wy door het dorp Jesere en kwamen te elf uren te Okitsoe alwaar wy middm: hielden, - dit plaatsje ligt aan zee, van de baay en kust konde men door het regenachtige weder weinig zien,- op de namiddag route besteegen wy al spoedig een rotsachtig gebergte op sommige plekken styl regt in zee loopende, onze weg liep langs de afhelling een geruime tyd, en zulks aan het hoogste gedeelte van waar het nu en dan een vrees verwekkend gezicht was, als men in de diep afgrond de baaren der zee tegen de rotsen zag en hoorden aanslaan - de weg was grootendeels met klip steenen geplaveyd in diens aanleg kan men weder een Jap: reusewerk bewonderen, wy troffen hier ook verscheiden Tempeltjes aan, geheel uit gehouwe

Nachtherberg Kanbara
afgelegd 7½ mylen
37^e dag den 2^e April

steen te zamengesteld en omringd van
ettelyke steene afgodsbeelden en grafzerken
zeer romanesk geleege, - toen wy
deze streek voorby waren liep onze route
weer benewaarts door verscheiden ar-
moedige dorpen dicht aan zee, in een derzelve hielden
wy rust in een thee huisje uitwelkers ach-
tergallerytje men een verrukkelyk zee gezicht
heeft vooral by helder weder kunnende
men als dan over een inham der zee
de Foesiberg zien; - tegen het vallen van
de avond kwamen wy aan ons nacht
verblyf te Kanbara eens gelyks een
aan zee geleege dorp.
te zes uren verlieten wy Kanbara, even
als gisteren was het donker en regenweder
- buiten het dorp komende liep onze
weg weder landwaarts in, het eerste
gedeelte over een sedert een paar Jaren
nieuw aangelegen weg over een laag
gebergte tot op een myl afstand, al
waar wy weder op de oude weg kwamen
- tegen negen uren bevonden wy ons
aan de zeer groote breede rivier Foesi-
gawa, doorde gevallen regen was
de waterstand hoog en de stroom zeer
sterk, deze rivier toogd men over met
een wonderlyk slag van vaartuigen, zyn
zeer plat, hooge boorden, lang en smal
- de schuiter voerders met bamboese
boomen gewapend, zyn zeer behendig
en daar in boven voorzichtig, als zy
er eenig gevaar in zien, toogen ze niet
over en moet de reiziger wachte tot gun-
stiger gelegenheid, - toen wy daar aankwamen

was zulks evenwel niet het geval en maakte zy geen de minste zwaarigheid ons over te voeren,- eerst trokken zy de schuiten een goed einde tegen de stroom op staken toen over met een pyl snelle vaart en kwamen juist aan de aanlegplaats aan;- In het schoon gelegen dorp Josiwara hielden wy het middagmaal, het was te bejammeren dat het weder zoo betrokken was – de legging van onze herberg is beroemd wegens het verrukelyke gezicht dat men uit de achtergallery op de Foesiberg heeft, nu konde wy door de laag hangende dikke regen wolken niets anders zien dan het voorgebergte – zoo ver ons oog zich uitstreckte was het land hier schoon beboomd en beloofd het graan een goeden oogst,- In Josiwara heerschte geweldig de kinderziekte – ze bragte my in de herberg drie kinderen die tot dus verre daarvan waren bevryd gebleven en verzochte my beleefdelyk de goedheid te hebben deze kinderen eens aanteraken en myn hoed op hun hoofden te zetten,- men hecht hier aan het geloof dat ze dan van die smettelyke ziekte bevryd blyven, voor reden opgevende het gebruik van de Hollanders van de kalpakstof⁴⁰ tot tegen- gang deze kinderziekte;- daar gemelde drie kinderen er waren al lief en aanvallig uitzagen maakte ik volstrekt geen zwaarigheid aan het verzoek te voldoen, tot groote vreugde van de ouders welke met groote plegtpleegingen

Nachtherberg Misima

afgelegd 9 mylen

38^e dag

den 3^e April

de herberg verlieten;- op onze namid-
 dag route bezochte wy te Hala, de
 vermaarde Botanisch tuin, het eigendom
 van een zeer ryke boer welke ons zeer
 minzaam ontvangde – ik zag daar
 merkwaardige planten en verscheiden
 soorten van dwerg gewassen,- het ont-
 brak ons aan tyd daar langer te
 toeven, hoopende een en ander op de
 terug reis beter te kunnen opnemen,
 - tegen vier uren trokken wy door
 Noemazoe zynde een klein stadje
 met een kasteel, welkers uitterlyk zin-
 delyk en deftig voorkomen, myn op-
 merking gaande maakt,- Tegen
 zeven uren arriveerde wy aan onze
 nacht herberg te Misima een
 vry aanzienlyk dorp gelegen aan de
 voet van het Fakonisch gebergte dat
 wy op morgen moeten overtrekken.
 Te half vyf uren met lantaarn licht
 verlieten wy onze herberg, toen de dag
 aanbrak, waren wy reeds op een
 aanmerkelyke hoogte – het pad was
 vry breed en scheen vroeger geplaveyd
 geweest doch de grond hiertoe
 niet geschikt te zyn, althans de steene
 legde grootendeels los en veroorzaak-
 te dat myn dragers moeste handelen
 my over de style modderachtige en
 glibberige weg opwaarts te brengen,
 gelukkig was het heden fraay aan-
 genaam weder dit maakte de reis
 weg al dragelyk en werden wy voor de
 twee regen dagen, nu ook ruimschoots vergoed

Middagherberg Fakoni

met het aanschouwen van de Foesiberg in al zyn pracht en Majesteus, dezelve was onbeneveld en dus in zyn geheel zichtbaar, de kruin was tot op de helft der bergs met sneeuw bedekt, - toen de zon boven het gebergte zyn stralen op de met sneeuw gevulde gloven⁴¹ en valeyen wierp, was zulke een verheven en verrukkelyk schouwspel, - na in twee dorpen even rust gehouden te hebben, bereikte wy te elf uren het hoogste punt;- hier was het Tooneel dat ik konde overzien weder goddelyk schoon, behalve het schouwspel van daar straks, zag men van hier ook op het Meer van Fakoni, hetwelk op een aanzienlyke hoogte boven de oppervlakte der zee, tusschen het Fakonische gebergte ligt ingeslooten;- Nu ging het weder daalende en kwamen wy spoedig door en schoon sparre laan aan het dorp Fakoni, aande oever van het evengemelde meer geleege, uit onze herberg hadden wy daarop een aangenaam gezicht, hetzelve strekt zich zeer ver uit,- de top van de Foesi-Jama⁴² verhefte zich hoog boven de berg toppen welke het meer insluiten;- van dit punt heb ik hier en dar afteekeningen op schut-zels gezien die een fraay tafreel doorstelde en wel verdiende eens door een bekwamen hand afge-maald te worden,- het gemelde meer loopt om een vry hooge berg heen, men

zegd dat het door een zwaare aardbeving ontstaan is,- de dodelyke stille die hier heerscht, doet de mensch by het aanschouwen van dit wonderlyke en verheven natuur verschynzel, Godswerken bewonderen;- nade maaltyd werdt onze tryn op goede volgorde gerangschikt, ten einde de Keizerlyke wacht welke zich aan het einde van het dorp bevindt, in statie voorby te trekken,- Hier is als het ware de sleutel van de toegang naarde Keizerlyke Residentie of Hoofdstad, even als te Aray kan en mag hier niemand zonder pas passeeren, de wacht was wel bezet en staat tusschen twee zwaare poorten en palisadeeringen ingesloten terwyl het rotsachtige en styl gebergte dat zich onmiddelyk achter de palisadeeringen verheft, de doortogt elders schier onmogelyk maakt,- deze enge door de natuur gevormde passage is dus wel gekozen;- na dat onze passen vooraf vertoond waren, bepaalde het cermonieel zich by het voorby trekken der wacht in niets anders dan in het opene van de schuifen der norimons aan de kant waar de Heeren wachters deftig op eene rey gezeten waren, terwyl de Banjoosen en Tolken alle te voet moesten gaan, dus zonder de minste stilstand loopt de zogenaamde fisitatie af.- onze route was nu daalende – op een kleine afstand van Fakoni liep de weg weder

langs het meer waar ter plaatse zich
vyf kleine Templetjes bevinden, rakelinks
aandeweg op een rey, de pristers waren
daarin bezig gebeden te prevelen en met
een hamer op een metalen klok te slaan
ten einde de voorby ganger opmker-
zaam te maken, zy werden dan ook
door onze karavaan ruim met pittjes
begiftigd,- de weg was aan deze kant
van het gebergte goed geplaveyd en
de grond veel vruchtbaarder als by
het opklimmen, men ziet hier zwaare
bosschen van denne, sparre, kiatie⁴³
boomen, laatstgemelde levert schoon
hout op, geschikt tot vervaardiging
van meubelen;- te vier uren kwa-
men wy te Hatta, dit dorp is beroemd
wegens de fraaye lak werken die er
vervaardigd worden,- wy stapte af
by de voornaamste koopman,- de
uitgestalde verzameling van verlakte
goederen die ik hier zag, was net boven
myn verwachting, ik had geen oog en
genoeg om alles optenemen, wa-
rentlyk het was prachtig om te zien
maar helaas, als men na de pry-
zen vraagd, kreigd men een koude
rilling over het lyf,- uitsluitend
sleit men deze schoone fraaye zaken
aan de Landsheeren, die op hun reis
naar en van het Hof hier even
als wy, komen uitrusten, zien ze dan
het een of ander dat hen aanstaat,
dan laten zy het weg dragen zonder
na de prys te vragen en geven last tot
de voldoening,- dientengevolge is er voor

ons geen aankomen aan;- het tuintje
het welk zich achter de wooning van den
koopman bevondt, verdiendt ook eenige op-
merkingen, hetzelve formeerd een groot half-
rond om de afhelling van een styl gebergte
zeer nettjes met gras zoden belegd en naar
de Japansche smaak met rotswerk en
dwerg boompjes aangeleegen, boven
uit het gebergte zag men een kleine water
stroom welkers val drie keer door
het rotswerk heen loopt en aan de
voet een smaakvol beekje formeerde
waar over een net bruggentje lag, ter
wyl het heldere water ende beek van
goudvisschen en karpers weemelde,
- het geheel ofschoon slechts een klein
bestek uitmakende, was zeer lievelyk
om te aanschouwen, in Holland zou-
den men met dat plekje grond een
goed stuivertje kunnen verdienen;- om
onze eer by den koopman optehouden
kocht ik uit zyn fraaye winkel eenige
kleinigheden waarna wy de reis
voortzette – wy daalde immer door
een schoon vruchtbaare valey waar
een rivier in afstroomd die van het
Fakonische meer zyn oorsprong kreegd
- nu en dan by het passeeren van bogten
bespeurde men de zee, die het voor ons
liggende landschap dat wy konden
overzien goddelyk schoon deed uitkomen,
in de dorpjes die wy doortrokken zag men
verscheiden kleine winkels waarin men
de vermaarde Fakonische houtwerken
te koop zag staan, alles even proper en een
wezentlyke wellust om te zien moetende

Nachtherberg Odawara
afgelegd 7 mylen

men daarby het groote genie aan deze berg bewoonders eigen, zeer bewonderen –
- tegen zeven uren raakte wy de valey ten einde en kwamen te Odawara al waar wy nachtkwartier hielden, hebbende heden slechts 7 mylen afgelegd maar een moeyelyke weg;- Voor de overtocht van het Fakonische gebergte gebruikt het opperhoofd afzonderlyke dragers, zynde menschen in deze streek gebooren en dus het op en af klauteren van de bergen gewoon – het is my onbegrypelyk hoe af die schepzels het uithouden, vooral met my, want ongeacht myn Persoon, is myn norimon reeds op zich zelve een goeden vracht en soms ging het in een drafje berg op en af.- de Japansche koelies komen hierby in geen aanmerking:-
- Odawara is een aan zee geleegen stad, bezit een kasteel waarin den Landsheer zyn verblyf houd en heeft een groote militaire bezetting
- de eerste straat by het binnen komen door een groote poort, was uitsluitend bewoond door soldaten, alle in kleine huisjes op een schaal gebouwd, hetwelk een goed aanzien gaf.

39^e dag den 4^e April

Te zes uren verlieten wy Odawara onze weg liep nu dicht aan zee en langs het Fakonisch gebergte, de vlaktens welke tusschen beiden zyn geleegen waren zeer schoon en vruchtbaar,- te Ooiso hielden wy het middagmaal;- nademiddag trokken wy

Middag herberg Ooiso

Nachtherberg Foesizava
afgelegd 8 mylen

als het ware van het eene dorp of gehugt in het anderen slechts met korte sparrelaanen afgescheiden terwyl wy van tyd tot tyd op de golf van Jedo een fraay gezicht hadden,- Te zes uren arriveerde wy aan ons nachtkwartier te Foesizava - naauwelyks aangekomen zynde kwam er een dienaar van onze hospes te Jedo my uitnaam van zyn meester verwelkomen.-

40^e dag den 5^e april

Te zeven uren brakken wy op, het was infaam slecht weder, regen, sneeuw, hagel en een snelle noorde wind vlak tegen ons in, het was geweldig koud de dragers en andere voetgangers by onze tryn waren te beklagen – de voortgang was zeer traag, door de glibberige weg had men moeite zich staande te houden te meer daar de route heuvelachtig was en hier en daar style aanhoogtens werden aangetroffen – te 10 uren kwamen wy te Foetska ruste by een vertoefhuis uit en werde er vuuren aan gelegd om zich te warmen en te droogen, na zulks eensgelyks in de dorpen Jashay en Hodakaja te hebben gedaan kwamen wy tegen twaalf uren

Middag herberg Kanagawa

aan de mid: herberg te Kanagawa, - nademiddag klaarde het weder een weinig op, onze weg liep weer landwaarts door schoone ryst velden, by verscheiden dorpen die wy door trokken zag ik kweekeryen van Peere boomen;- men houdt de boom zeer klein niet hooger dan zes voet en de takken

Nachtherberg Kawasaki
afgelegd 8 mylen

41^e dag den 6^e april

laat men over houte rekken loopen even als de druivenrank, ze dragen zeer groote vruchten, ik liet er eenige koopen welke in aanmerking van het Saisoen nog zeer smakelyk waren en veel overeenkomst hadden met onze winter Peeren, men brengd deze vracht van hier naar de Hofstad ter markt.- Tegen zes uren kwamen wy te Kawasaki om nacht kwartier, wy besteede den avond om eenige kleeding stukken te ontpakken en alles in order te brengen voor onze plegtige intogt op morgen in de groote stad Jedo, welke van hier slechts vyf mylen verwyderd is. S'morgens te zes uren verlieten wy onze nachtherberg, de weg liep eerst door een met ryst velden aangelegde vlakte waarop ik verscheiden schoon witte Kraanvogels zag aaszen, by de dorpen merkte ik weder kweekeryen op van Peere en andere vruchtboomen,- na twee mylen te hebben afgelegd kwamen wy te Sinagawa, - hier kon men aan het drukke gewoel opde straat en in de meenigvuldige logementen en vertoefhuizen, duidelyk bespeuren, dat de Hoofdstad naby was,- - wy stapte hier af in een Landsheerlyk Logement ten einde ons een weinig in fatsoen te zetten en ik van norimon moest veranderen om rede die welke ik gedurende de reis gebruikte, veel te groote is en in maakzel verschildt met een gewoone Jap: norimon, welke slechts door vier, terwyl de myne door acht menschen wordt gedragen en dit vreemde en in

het oog loopende onderscheid zoude binne Jedo te veel opschudding veroorzaken, en dien tengevolge maakte ik gebruik van een gewoone norimon, tot dat einde expresselyk van Decima mede gevoerd.- De op Jedo gevestigde Tolk Omisero, en de voor elders bestemd Tolk Ynoske, kwamen ons hier verwelkomen en na een uurtje toevens begon onze intogt in statie,- binne Sinagawa zag ik verscheiden porcelyn en koper winkels maar nog meer vertoef of theehuizen de een nog fraayer als de anderen ingerigt en aangenaam gelegen met het uitzicht op de Jedosche Golf – de bediening in die huizen geschied door schoone jongenmeisjes – inde zomer tyd komen hier veel ingezeten van Jedo zich verlustigen,- het gezicht dat ik uit myn norimon van tyd tot tyd op de golf had, moet ik zeggen dat my frapeerde. zoo ver myn oogen kunde zien strekte de stad Jedo zich in een halve Cirkel langs den oever der golf uit en kenmerkte zich door groote kolosale Tempel en andere stads gebouwen of Landsheerswooningen, achter de stad ziet men een laag gebergte,- ettelyke barken en visschers vaartuigen zeilde ginds en herwaarts of legde voor de stad ten anker en welkers gewoel dit allezins aangenaame tafreel veel levendigheid by zette,- de straten die wy door trokken, waren bezaaid met menschen en doortrekkende vrachtpaarden, ossen en karren,

Aankomst te Jedo
afgelegd 5 mylen

ik had my zulk een drukte niet voorgesteld en konde nogtans duidelyk merken dat de bewooners van onze route, van onze komst niet waren voorbereid, was zulks het geval geweest, dan had men zeker myn norimon verdraagen,- weldra bereikte wy de stad, welkers inkomen zich klaartlyk kenmerkt aan een aarde borstweering zonder poort, doch aan beide kanten voorzien van een groote geheel uit gehouwe steen te zamengestelde lantaarns,- hier werdt het gewoel en de toeloop van menschen nog veel sterker – een stads Opper Banjoos, verscheiden ander Banjoosen en wykmeesters, stonden ons hier optewachten, begeleide nu onze tryn doorde stad en droegen zorg voor de goede order,- het geschreeuw van kramers en uitventers die met allerhande koopwaaren op de hoeken der straten stonden of rond liepen, was even zoo luidruchtig, zoo niet sterker, als te Amsterdam opde botermarkt in het drukste van de kermis;- onze weg liep nu door dat gedeelte vande stad alwaar nu twee maanden geleeden een verschrikkelyke brand had gewoed - een Jap: myl vierkant, dat is 144 straten zyn daarby inde asch gelegd, ik zag geheele plynen, opgehoopt met puin en hier en daar een enkeld brandvrye pakhuis, het welke de woede der vlammen getrotseerd had,

- allerwege was men druk bezig met het weder opbouwen en verscheiden winkelhuizen aan de straat die wy passeerde reeds kant en klaar en uitgestald,- de grootste manufactuur winkel van Jedo, was ook een prooi der vlammen geworden; de eigenaar had nu op de plaats van verwoesting provisioneel een planke loots op geslagen, waarin men by ons passeeren druk bezig was stoffen te verkoopen - ik vernam dat deze koopman meer dan drie honderd jongelingen in zyn dienst heeft, voorde bediening inde winkel waaruit men kan afleiden er dagelyker een groot verteer moet zyn,- er bestaan in Jedo drie of vier dergelyke uitgebreide stoffe winkels;- Toen wy de stad tot op ruim een myl waren binnen getrokken, hield onze tryn rust op een klein plyntje, onze bewakers schaarde zich om ons heen om de toedrang te beletten, my stopte men evenwel met de norimon in het voorhuis van een klein vertoefhuisje ten einde geheel veilig te staan,- een lief meisje kwam my dadelyk door het raamtje van myn draagtoestel een lekker kopje thee aanbieden waarvan ik gebruik maakte en gaf het lieve kind in den haast voor haar moeite een paar ringen en pennetjes tengeschenk waarmede zy byzonder in haar schik was – na een ¼ uurtje te hebben uitgerust, trokken wy verder door

immer door een zeer breede straat, die ik vernam dat een hoofdstraat der stad was en waarin niet anders als winkel huizen gevonden worden – dezelve een uurtje te zyn doorgetrokken passeerde wy de vermaarde Japansche brug Nipon basi – van waar de afstanden der steeden, dorpen &c. door het gandsche ryk berekend zyn – de zelve heeft uitterlyk niets by zonders en ligt over een smalle gragt waar in ik eenige kleine vaartuigen zag liggen,- na van gemelde brug nog een goed einde te zyn voortgegaan, sloeg men aan de rechter kant een dwars straat in, en in welkers begin zich ons logement bevondt;- als gewoonlyk trok ik eerst door een port en kwam vervolgens op een binne plaatsje, hier dagt ik uittestappen en was niet weinig verwonderd dat men met my gemeld binnenplaatsje overtrok en vervolgens door een smal smeurig steegje langs een kombuis en een pakhuis waar in zich twee vuilnis hoopen bevonden die een geweldige stank veroorzaakte, en my eindelyk voor de ingang van een style een ook niet zeer zinde-lyke trap neder zitte,- ik weet niet hoe spoedig ik zoude boven komen my uit die stank boel te verwyderen niet weinig verontwaardigd over de gemeene wyze waarop men eerst

tot ons verblyf toegang gaf;- Ik deed deswege myn beklag by de Opper Banjoos en tolk en verklaarde stellig, dat ik my by gelegenheid van de audientie by den Keizer, met geen Hof Custom over zoo een vuilenshoop wilde gaan als zynde te vernederend,- opgemelde persoonen, welke myn klachten billijk vonden, spraken er de Heeren Reparatie Meesteren overaan en kreeg ik dadelyk de belofte dat zulks zouden veranderd worden,- wat het bovenhuis betreft, dat was, alhoewel laag van verdieping en nu en dan hinder van Rook, nog al redelyk goed ingerigt doch in vergelyk van de andere logementen, en dat nog al in de Hoofd Stad, een gemeen logies, - gelukkig gadden wy door twee vensters met houten tralies voorzien, uitzigt op een stratje het welk op de vroeger beschreven hoofd straat uitliep, de drukte die daar den geheele dag zich tot diep in de nacht heerschte maakte het voor ons nog al vrolyk,- de nieuwsgierigen konden niet nalaten even het dwars stratje intestaan en zich onder onze vengsters⁴⁴ optehouden in den hoop ons eens in 't oog te krygen en lieten wy ons even zien, dan was het onmiddelyk opgepropt vol menschen.-

Kort na onze aankomst kreegen wy bezoek van een eerste dienaar van den reken gouverneur, twee reparatie meesters en twee Stads Banjoosen, met uitzondering van eerstgemelde persoon, waren de vier anderen bestemd om ons gedurende ons verblyf te Jedo, te bewaken, namelyk

42° dag stil te Jedo den 7° april

de reparatie meesters als bystanders ingeval van bezoeken, even als de Ottons⁴⁵ en Caserissen op Decima, en de twee Stads Banjoosen voor de wacht en Controlle aandepoort, - de geringste kleinigheid alvorens tot ons tekomen wordt opgeschreven en onderzocht, in een woord het is hier Compleet Decima in het klein met uitzondering dat zelfs de Japanneeschen tot onze tryn behorende, de poort niet uitmogen, maar ook opgesloten blyven, eenlyk in dienst zaken werdt zulks aan de OpperBanjoosen en tolk vergund; en onze OpperBanjoos werdt in dat geval dadelyk dooreen Stads Banjoos vervangen, die gedurende zyn afwezen nog alle zaken kennis neemt,- het wanstrouwen zit niet alleen tusschen hen en ons, maar ook voornamelyk tusschen Japansche ambtenaren zelfs, de een Controlleerd den anderen en by de minste afwyking van zyn plicht is hy een verloren man Heden kreegen wy bezoek van een Sekretaris van den Commissaris voor vreemdelingen, van twee dienaren van den Gouverneur belast met de Nagasakische zaken, en van een Paap of Boos⁴⁶, eigentlyk bediende en Schikker binnen het Keizerlyk paleis die men van het hof op boodschap uitzend.- Myne klagten over de smeerige en onbetaamelyke toegang tot ons logies kwam heden weder te berde, men scheen het onwelvoeglyke daaraan intezien, altans na dat men van ons geheele logement en afteekening had gemaakt

en my geraad pleegd hadden, opwelke wyze een verandering inde opgang het best daar testellen was, kreeg ik de stellige belofte dat men zulks zouden bewerkstelligen, namelyk een opgang door het voorhuis alwaar de geschenk stoffen gesorteerd worden, edoch daar een en ander voorde audientie dag niet konde gereed zyn, verzocht men my wyders om op dien dag door de woon ver- trekken van onze hospes naar het voor huis te loopen en daar in myn norimon te gaan zitten – met welke schikking ik ge- noegen nam, mits dat myne opvolger de verbeterde toegang zal gereed vinden; Inhoe verre men deze belofte zal na komen, moet den tyd ons bezien.-
 - de toeloop van nieuwsgierige in het stratje wordt van uur tot uur sterker, men is genoodzaakt geweest daar in onder onze ramen een bediende van de wykmeester opwacht te stellen, bloote- lyk om zorg te dragen dat het volk niet blyft staan maar doorloopt,- met een yzeren stok gewapend aan welkers boven einde zich verscheiden yzeren ringen bevinden welke by het nederzetten van de stok een groot gedruis maken, roept hy de meenigte toe niet te blyven staan maar doorloopen, doch hoe groot het ontzag van gemeld distinctief teeken anders ook is, belette het nu en dan niet dat men daarmede geweld moest gebruiken omde meenigte uiteen te jagen

43^e dag stil te Jedo den 8 april

44^e dag id ” 9 ”

Heden werden de geschenke nagezien en gesorteerd.-
 Heden gaf ik dine aan de opperBanjoosen,
 Tolken en twee onder Banjoosen, ik had de

- Reparatie meesters en stads Banjoosen welke permanent by ons wacht houden ook genoodigd doch zy waren te bevreesd dat aantenamen en lieten my beleefdelyk bedanken.-
- 45e dag stil te Jedo, den 10 april Heden gaf ik diné aan onze vier schryvers twee onder Banjoosen en een Tolk.
- 46e dag id ” 11 ” Heden kreeg ik bezoek van twee paapen of keizerlyke hof bediende – zy kwamen om my te onderrigten op hoedanig een wys het Complement by den Keizer moet worden afgelegd;- zy teekende tot dat einde de ruimen in het paleis af om my, myn stand plaatsen des te beter te kunnen aanduiden, zy waren zeer blyde dat ik hun onderrigting zoo spoedig had begrepen:- Deze Heeren / zoogenaamde paapen zyn groote lief/ hebbers van Hollandsche kost en drank, al wat men hen voorzet, gebruiken zy met smaak en deeden zy zich aan likeuren en een restant stukje Ham den ook eens regt te goed – zy vertelde my aande binnen kant dat wy stellig opden 15^e april ten gehore by Z.M. zouden worden toegelaten.-
- 47^e dag id ” 12 ” Heden deeden wy eenige inkoopen, door bemiddeling van onze Kompradoor worden de goederen ter bezichtiging by ons gebrag.-
- 48^e dag id ” 13 ” Heden kregen wy weder een bezoek van Paapen en een Keizerlyke opperbanjoos welke de geschenke voor Z.M. nazag en na te zyn afgepakt met zyn stempel voorzag.-
- 49^e dag id ” 14 ” - Ontving ik een bezoek van de opperban-

joos die onze afwezig hofreis opperBanjoos kwam vervangen.- Heden nademiddag lieten zich schokken van aarbeeving gevoelen, ruim 2 minuten hielden die aan – aardbeevingen zyn hier zeer meenigvuldig maar zelde gebeuren er ongelukken mede.- Wy kregen officieele kennis dat het gehoor by den Keizer op morgen zouden plaats vinden en werden verzocht met den dag gereed te zyn om naar het Paleis optetrekken – alles werdt hier toe in gereedscheid gebragt.- Met het aanbreken van den dag verlieten wy onze wooning, na c.c. een kwart uur de stad te zyn doorgetrokken kwamen wy over een groote brug door een dubbeld steene poort in het buiten kasteel, bewoond door Raads Heeren, Lands Heeren, Gouverneurs &c., van hier in drie lange breede zeer zindelyke straten te zyn gepasseerd aan beide kanten bebouwd met de paleizen van opgemelde Heeren, kwamen wy aan een vry groote openplaats of plyn alwaar de norimons van de Lands Heeren en andere groote van het land halt maken om vervolgens te voet verder het Kasteel binnen te trekken – op gemeld plyn bevonden zich groote houten lootsen voor de vertoning van menschen, paarden norimons enz: enz: - ook wy stapte hier uit onze draagzetels hingen de Compliment mantels om en wandelde toen door een 2^e dubbele steene poort, over een binne plyn, en kwamen vervolgens door een 3^e dubbele poort op het plyn alwaar

zich, tusschen hooge muren geslooten, de wacht bevind van honderd man , wy treede hier een zy vertrek van de wacht binnen om er den Gouverneur vande Nagasakische zaken en de Kommissaris voor vreemdelingen aftewachten;- gemelde Heeren kwamen spoedig opdagen en na ons te hebben verwelkomt gaf den Gouverneur te kenne dat zoodra het tydstip om het paleis binnen te trekken geschikt was, hy als dan een bode zoude zenden om ons zulks te boodschappen,- er verliep nu nog ruim een uur alvorens de bode kwam, gedurende welke tyd wy de Raads Heeren en Lands Heeren in statie het paleis zagen binnen trekken,- wanneer er een Raads heer aankomt, hoord men van de een wacht tot den andere een wonderlyke geschreeuw, ook van een paar man die zyn tryn vooraf gaan – op dit geschreeuw gaat een ieder van de weg af, verbergd zich of gaat met het hoofd neder geboogen op de hurken zitte tot dat de tryn voorby is – het gewild geschreeuw heeft veel overeenkomst met het geluidt dat de ossen dryvers in Holland maken als zy met een groote koppel ossen de stad in moeten.- Eindelyk kwam de lang nawachte bode met de boodschap dat zoo dra de laatste Raadsheer welke reeds aan het opzoeken was, de wacht voorby was getrokken wy dan onmiddelyk konden volgen, zulks had spoedig plaats, en wy kuierde daar op weder door twee poorten over zoo veel binne plynen alwaar de grond langzaam ryzende was

en kwamen toen eindelyk aan het voorpoortaal van het paleis,- hier gaf ik myn hoed en degen af aan een myner dienaren - een twintig tal Paapen of Boozen waar van ik er reeds twee kende, stonden ons hier optewachten en begeleide ons in een zaal met uitnoodiging daar te vertoonen - deze zaal blonk in niets anders uit dan in eenige fraay uitgesneeden houten paneelen boven de zwaar vergulde schuiven waarmede het vertrek vande anderen was afgeslooten,- de Landsheer van Fiesin bragt ons hier dadelyk een bezoek, verscheiden andere (onder ander den jongen vorst van Satsuma) hoegaarne zy ook wilde mogen met ons in geen aanraking komen, aan Fiesin en Tsikusen (bewakers van Nagasaki) is zulks vergund.- gem: jongen vorst liet ons even wel door een der Paapen Complementeren.- na eenige oogenblikken toe kwam deze Gouverneur van de Nagasakische zaken ende Commissaris voor vreemdelingen ons verwittigen dat de audientie weldra zou plaats vinden, doch dat het noodzakelyk was my vooraf, met de plaats waar en de wyze hoe zulks moet geschieden, bekend te maken en verzochte zy my hier tot dat einde te volgen,- zy bragte my vervolgens door twee zeer lange galleryen welke opgepropt vul met Lands Heeren en andere groote van het Ryk, stonden alle even nieuwsgierig om ons te zien – aan de plaats gekomen zynde waar onze geschenken op groote toonborden gerangeschikt stonden en al waar weer achterwaarts den Keizer

en Kroonprins zouden verscheinen, toonden men my het plekje aan waar ik myn Complement moest afleggen – gedurende de tyd van deze onderrigting was er aan de Heeren Ryks groote gelegenheid gegeven om de Hollanders eens van top tot teen optenemen, zy verdrongen zich om my maar dicht op zyde te komen - geen wonder want in zes jaren had men hier geen Holl: gezien en onder de meenigte stellig verscheiden jongen Lands Heeren die daartoe nu voor het eerst van zyn leven in de gelegenheid kwam;- Na my wederom eenige tyd in de vertoef zaal te hebben opgehouden kondigde men aan dat de tyd van audientie daar was, ik begaf my nu weder op een deftige tred naar de groote audientie zaal – de Lands Heeren en andere Ryks groote zaten nu alle in statie met de Complement mantels aan gerangschikt, er heerschte eene doodelyke stilte,- de Scriba met de OpperBanjoos en onder Tolk bleven aan het einde van de tweede gallery staan, ik, alleen vergezeld van de Opper Tolk gingen meer voorwaarts en bleven op eenige schreeden van de zaal waar de Keizer en Kroonprins moesten verschijnen stil, ik staande en de Opper Tolk knielende,- toen zag ik uit s' Keizers apartement zyne lyfwacht te voorschyn komen, welke zich links van de audientie zaal ter neder zette, en kort daarop werdt de komst van den Keizer en Prins door een mond gesis aangekondigd op welk geluidt een ieder zich diep ter neder buigd – den Gouverneur voorde Nagasakische zaken die een paar passen voormy ter neder gebogen lag gaf my

nu een wenk, en wy tweeen te zamen begaven ons toen tot voor de opening van de audientie zaal, knielde hier neder als wanneer er door een persoon onder de lyfwacht met luider stem werdt geroepen Ollanda Kapitain⁴⁷, by het knielen en weer opstaan zag ik de Keizer en prins voormy, edoch de afstand was te groot en het oogenblik te kort om hen goed te komen onderscheiden, zelfs voor de Ryks raden en Landsheeren zyn beide by deze plegtigheid onzichtbaar eenlyk de lyfwacht zit meer in de nabyheid,- op de uitroep Ollanda Kapitain, maakte ik een diepe buiging en hiermede was het gehoor en de plegtigheid afgelopen,- ik begaf my nu weder naar de vertoefzaal alwaar weldra geheele troepen van Hof groote ons weder kwamen bezigtigen, eindelyk ook de lyfwacht, waaronder de Kroonprins en zyn Jonger Broeder zich in bevonden, ik zag dadelyk dat de kroon prins een bejaard en deftig Tempelheer by zyn mauw trok en gelaste ons iets te vragen, maar deze scheen niet te durven altans hy gaf er geen gevolg aan – welligt was hy bevreesd voor de Hof dwars kykers die op kleine afstanden in de galleryen gezeten zyn en moeten toezien er niets gebeurt dat buiten Kapittel is – het duurde dan ook niet lang of een dezer Dwarskykers liep de Heeren Hofgroote en Prinsen met luider stemmen toe, “gylieden mogt hier niet blyven stil staan maar moeten doorloopen”, en had de woorden nog niet eens goed uit de mond of Z.H. C.S. trokken dadelyk de kamer uit zonder een woord daartegen te durven inbrengen,- welke helsche wetten -

Ten laatste kwam den Gouverneur en Commissaris voor vreemdelingen my met den afloop der audientie geluk wenschen en toen aanzeggen dat ik nu naar welgevallen konde vertrekken,- de zalen die ik in het keizerlyk paleis door liep zyn in de Japansche smaak prachtig de zoldering en pilaren verlakt en met byzonder insnydingen versierd, de schuiven zwaar verguld, geen enkel meubelstuk wordt daar in gevonden, de vloer is met zindelyke matten belegd, die der buitengaande zyn zyn bruin verlakt, aan het portaal zat een deftige wacht met eenige vuur wapenen en pieken achter zich op rekken geplaatst;- het uitterlyke van het kasteel overtreft myns inziens in groote deelen, wat men pracht mag noemen, het innerlyke - de muren – wallen en de poorten die het kasteel, namelyk dat gedeelte hetwelk door den Keizer en Kroonprins bewoond wordt, omgeven, zyn merkelyk ontzagverwekkende – de muren in poorten zyn van gehouwe steene trotsch opgetrokken een gedeelte der wallen was met gras zoden belegd – de binnen plynen zyn ruim en breede gragten omsluiten het geheel,- over al heerschte een uitsteekende zindelykheid, op de wallen staan schoone sparreboomen geplant en in de gragten zag ik groote koppels waayer Eendjes die zich daar het geheele jaar door in ophouden welk een en ander het aanzien des kasteel zeer lievelyk maakt.- Het was reeds namiddag toen wy het Keizerlyk paleis verlieten en ons naar dat van de Kroonprins begaven - de weg daar heen, legde wy geheel te

voet af, ofschoon wy buiten het Kasteel komende wel eenige hinder hadden van de ontzaggelyke toeloop van menschen die hunne meesters de Raads en Landsheeren wachtende waren, belette ons dit even wel niet om al het merkwaardige van de buiten wallen des kasteels optenemen - Het Paleis van den kroon Prins, grensd aan dat vanden Keizer en heeft van binnen daarmede Communicatie – de Ingang van het zelve is wel zoo trotsch en fraay als by den Keizer en het ligt ook veel hooger, op de houten brug van den ingang hadde wy een uitgestrekt gezicht op de stad Jedo, het welk ons van deszelfs groote omvang overtuigde;- aan het portaal van het Paleis komende werden wy door een groot getal Paapen ontvangen, welke ons even als by den Keizer in een vertoefzaal bragten – de vertrekken en gaanderyen zyn op een kleinder schaal, als die van den Keizer, aangelegd edoch in smaak en netheid verdiende ze de voorkeur, - de kroon Prins was als naar gewoonte niet ten zynent, alzoo hy steeds by den Keizer in dienst is, de audientie werdt verleend door een eerste Landsheer, het Cermonieel was nagenoeg even als by den Keizer, doch eenvoudiger en spoediger, na den afloop werden wy door het Corps Paapen tot aan het portaal uitgeleide gedaan,- deze Heeren Paapen of Boozen speelen een groote rol in de paleizen, zy zyn even als Priesters kaal geschoren en in het zwart

gekleed, van daar dat men hen de naam van Paap geeft, hetgeen zy nogtans niet zyn maar blootelyk Dienaren om het Ceremonieel by de komst aan en vertrek van het Hof van de Ryksraden en andere groote te regelen, by den Keizer zyn er over de honderd welke op een audientie dag, zoo als heden drukke bezigheid hebben, terwyl zy onder het gewoel van de meenigte, door hun kaalenkop en zwarte kleeding goed zyn te onderscheiden.-

Na den afloop der audientie by den kroonprins legde wy achter volgens by zes Ryksraden de gewoone bezoeken af – deze Heeren wonen alle in den omtrek van het Kasteel – by allen werden wy door hunne Secretarissen ontvangen met het excus dat hun meesters door ambts bezig heden by den Keizer verhinderd waren ons in persoon opte wachten, - wy werden onthaald op groen gemalen thee (een byzonder tractatie by groote Heeren) en op Banket, van dit laatste artikel wordt niets genuttigd maar ingepakt en mede genomen,- alle deze bezoeken waren zeer styf en vervelend, wordende daarby geen anderen dan hoogst vereischte en by kapittel bepaalde bewoordingen gebezigd,- in de zaalen daar wy vertoefde, werden wy door talryke schaare van mannen, vrouwen en kinderen bespioneerd, waartoe men expresslyk smalle openingen in de papieren schuiven had gemaakt of achter bamboese of van rit⁴⁸ gevlochte Jalosien gezeten was,- volgens oud gebruik moet de Scriba eenige waayers of vellen papier, met Hollandsche

spreek woorden beschryven, waarop men zoo het schynt hooge prys steld, en wordt zoo een beschreeven stuk onder de familie verdeeld en bewaard,- myn hoed en degen moest by alle ook te berde komen en worden door de huisgenooten bezigtigd,- het was reeds zes uren toen wy de laatste visite aflegde en kwamen een uur laater zeer vermoeid en afgemat te huis.-

51^e dag stil te Jedo, den 16^e April

Heden legde wy de gebruikelijke bezoeken af by zes Raads Heeren, vier Tempel Heeren en twee Stads Gouverneurs, het Cermonieel was daar even zoo als gisteren styf en vervelend, zy woonde alle ook in den omtrek van het Kasteel of in het buitenkasteel, doch desniet tegenstaande goede afstanden van elkander, soms hadden wy een half uur noodig van de een tot den ander te komen waaruit men de ver uitgestrektheid, wat men eigentlyk het Kasteel noemt, kan afleiden, de huizen van alle deze Heeren zyn zeer groot en zindelyk – by onze komst stonden er honderde van menschen ons aan de poorten optewachten en had men soms moeite met de norimon er een weg door te baanen - aan de poort stapte wy uit en wandelde vervolgens over de binnen plaatsen naar het portaal – hier op deze binnen plaats zat het ook vol met menschen maar van de fatsoendelyke klassen en zeer ordelyk op de hurken en onder een diepe stilte,- binnen het portaal zaten verscheiden Dienaren der Ryksraden &c. die een soort van wacht uitmaakte, by ons binnen treden worden wy door een of twee dezer lieden naar de gehoor

zaal vooraf gegaan om daar de komst
der Secretarissen aftewachten;- de twee laatste
bezoeken was by de Stads Gouverneurs,
by deze Heeren was het minder zindelyk
en werden wy met een zeer in het oog
loopende mindere beleefdheid ontvangen
als by de Raads & Tempel Heeren, het geen men even
wel eerder aan onbeschaming dan aan
opzet moet toeschryven, wy maakte het
bezoek dan ook zoo kort mogelyk, zelfs
zonder gebruik te maken van de Japansche
spyzen welke ons hier volgens oude gewoonte
worden voor gediend,- den avond was reeds
gevallen toen wy afgemat in ons logement
kwamen, niet weinig verblyd van die
lastige bezoeken achter de rug te hebben.-

52^e dag stil te Jedo, den 17 april

- Ik had gehoopt heden een stille dag
te zullen doorbrengen, dan zag my daar
in bedrogen – van de twee Stads Gouver-
neurs werden heden de gebruikelyken
Contra geschenken / kabaayen⁴⁹ / aangeboden;
twee Bodes kwamen tot dat einde
in statie by ons, en werden op Likeuren en
Confituuren onthaald,- ik had hen gansche
de onbeleefde ontvangst op gisteren by
hun meesters eens betaald willen zetten
of onder de neus wryven, maar op in-
stantelyk verzoek van onze opperbanjoos
en Opper Tolk heb ik zulks hun ten ge-
valle achterwegen gelaten;- Volgens oud
gebruik kreigen gemelde Bodes van het
opperhoofd een geschenk van een pottje
Confituur, twee Vaderlandsche pypen en
een pakje Holl: Tabak, na dat hen een
en ander was aangeboden en ik hen voor
het geschenk van hun meesters bedankt had

53^e dag stil te Jedo, den 18^e april

liep deze plegtigheid ten einde en had ik voor het overige gedeelte van deze dag rust – Heden was het de bepaalde dag voor de afscheids audientie by den Keizer en Kroonprins, te negen uren begaven wy ons op reis naar het Paleis, /wy waren nu in het zwart gekleed/ aan de wacht van honderd man moesten wy weder de komst van den Gouverneur voor de Nagasakische zaken en de Commissaris voor vreemdelingen afwachten en na dat deze Heeren verscheenen en de Raads Heeren weder in statie het paleis muren binnen getrokken, kwam de beurt ook aan ons, - even als by de eerste audientie werden wy door de Boozen ontvangen en naar de vertoefzaal geleid en na dat ik weder in het Cermonieel dat zouden plaats vinden onderrigt had ontvangen, werdt het gehoor nu verleend in de zoogenaamde zaal van honderd matten,- Hier waren vergaderd en naar rang gezeten de vier Eerste Ryksraden – meer zy waarts twee Dwarskykers en nog meer zy waarts twee Commissarissen voor vreemdelingen en de Gouverneur voor de Nagasakische zaken,- vier malen werdt ik door der Opper Tolk vergezeld in deze vergadering toegelaten – de 1^e maal, werdt my by monde van een Commiss: voor vreemdelingen, de keizerlyke bevels voorgelezen en my door de Opper Tolk vertaald, vande zelfde inhoud als die welke ons Jaarlyks door den gouverneur van Nagasaki na afloop van de negotie worden voorgebooden; de 2^e maal, werden wy op groote toonborden voorgesteld de Keizerlyke kabaayen in Contrageschenk;

de 3^e maal, die van den Kroonprins en de 4^e maal legde ik het afscheids Complement af,- by dit Cermonieel was myn plaats in de tweede afdeeling der zaal, telkens in een knielende houding en buiging van het hoofd,- de Scriba stond aan de opening in een neven gallery – naden afloop binnen begaf ik my weder naar de vertoefzaal alwaar weldra de dikmaals genoemde Gouverneur en Commissaris van vreemdelingen my met den afloop der audientie kwamen geluk wenschen en aanzeggen dat ik konde vertrekken,- wy begaven ons dien volgens naar het paleis van den Kroonprins alwaar dezelfde Cermonie plaats vondt als by gelegenheid der eerste audientie.- Het was reeds drie uren in de namiddag toen in weder tehuis kwam alwaar men alles in gereedschap had gebragt tot de ontvangst van Heeren Agenten en Bodes vande Ryks Raden Tempel Heeren &c. welke my uit naam van hun meester kwamen bedanken voor het by hem afgelegde bezoek en my tevens als Contra geschenk de gewoone kabaayen aanboden,- tot laat in den avond was ik daar mede bezig alzoo ieder afgezant /welke in rang met elkander zeer verschillend/ afzonderlyk moet worden ontvangen. ook deze lieden kregen van my een geschenk van een pottje Confituur, twee Vaderlandsche pypen en een pak Holl: Tabak. Verscheiden waren er onder hen, die nog al spreek zaam waren en nieuwsgierig om het een of ander van ons te zien, maar over het algemeen liepen deze bezoeken ook

tamelyk styf af, de menschen zyn te bevreesd voor de Heeren bystanders welke geen woord spreken maar van alles wat er omgaat kennis nemen.-

54^e dag stil te Jedo den 19^e April

55^e dag id ” 20 ”

56^e dag id ” 21 ”

57^e dag id ” 22 ”

Deze vier dagen werden door de Tolken en schryvers gebezigd tot regeling van de Jedosche verkoop en door ons tot het doen van eenige inkoop en inpakkingen onzer goederen zynde de terug reis bepaald op den 23^e dezer;- den 20^e dezer heb ik aan den Gouverneur Togawa, belast met de Nagasakische zaken door onze OpperBanjoosen laten aanbieden, een geschrift, waarin ik kortelyk de belangen van het Indisch Gouvernement ontwikkelde en op een verhooging der Koper Tax aandrong;- In de laate avond van den 22^e dag dezer bragte Heeren Banjoosen my gemeld geschrift terug met de mondelinge boodschap van den Gouverneur Togawa dat hy het niet mogt aannemen en ik my daarmede tot den Gouverneur van Nagasaki moest wenden doorwien alle zaken betreffende onze handel, aan het Hof moeten worden voorgesteld,- Ik zag my alzoo te leurgesteld en moet Jedo verlaten zonder iets in het belang van onze zaak te hebben verkregen – ofschoon den Gouverneur Togawa my tevens liet weten dat hem den inhoud van myn verzoek / waarvan ZynEd. aan de binnen kant een vertaling heeft bekomen / billyk was voorgekomen ,- de ik voede dien ten gevolgen nog al hoop, dat als myn verzoek tot verhooging der kopertax, later hier wordt ontvangd, men dan op de goede mede werking van den Gouverneur Togawa eenigzins kan rekenen.-

Alvorens ik nu de Hoofd stad van het Japansche Keizerryk verlaat, wil ik aangaande ons verblyf daarin kortelyk aanteekenen, dat het minder verveelende was als ik aanvankelyk had verwacht – in de eerste plaats bezorgde onze overburen in het stratjes waarin wy uit onze zit kamer uitzigt op hadden, nog al tyd korting, het was een ryke fabrikant in Kaarssen, bewoonde een zeer net huis en had een groot aantal zoo mannelijke als vrouwelyke bedienden in dienst, welke ons dagelyks vermaakte, met ons het een of ander te laten zien of grappen te vertoonen – het stratje was slechts een 15 voeten breed wy konde dus alles goed onderscheiden en nu en dan met elkander een enkeld Japans woord wisselen – zy wisten niet wat te doen om onze attentie op hen gaande te maken ten einde ons des te beter en langer te kunnen gadeslaan,- dagelyks kreeg onze goede kaarssenmaker talryke bezoeken van famillen en vrienden welke tot hetzelfde einde by hem kwamen en waar door wy dikwyls het voorregt kreegen een lief meisje te aanschouwen, en als ik dan myn groote speelende doos liet afloopen of myn viool eens horen liet, dan was de vreugde daar algemeen en er enkele onder het gezelschap die wel eens wilde over vliegen, alle deze kleine intrigues vonden by de kaarssenmaker plaats op de boven verdieping, gelykstaande aan de onze zoo dat men van het gemeen op straat weinig hinder hadden – dikmaals riep ik uit

De overburen van ons logement
zyn altans vrolyk en kontent
als wy ons slechts vertoonen
staan de ramen daar vol schoonen

In de tweede plaats bezorgde ons groote afleiding en tyd korting, de buiten gewoone drukte die er op de straat heerschte door het juist ingevallen Poppenfeest⁵⁰, - in de groote Hoofd straat vroeger gemeld, waren nu een meenigte van kleine kraamtjes opgeslagen waar in allerhande fraaye aardigheden voorhet Poppenjesfeest gebruikelijk te koop waren en welke tot laat in den nacht door koopers bezocht werden; op de hoek van ons stratje stond een vent met een rarekykkast, iets verder een parlementeur welke de ligtgelovige groven leugens wys maakte, ik kunde zulks alles op myn gemaak door een klein spionnetje dat ik s' morgen uithang, gade slaan,- dan passeerde er een groot Heer in statie te paard of met de norimon en een groot gevolg, dan weder goochelaars en kunstmakers welke met een soort van lange trompet en een trom het volk by een riepen, dan zag men verscheiden uitventers van kleinigheden, welke de waaren die ze te koop hadden aan hun groot toedong⁵¹ hadden hangen en al schreeuwende rond liepen, in een woord het was hier compleet kermis, voeg hier nu by onze eigen dagelyksche bezigheden, dan kan men hier uit genoegzaam afleiden wy ons niet behoefde te verveelen,- de laatste avond voor ons vertrek, boden onze overburen my een plantje in een aardig pottje aan, het welk ik aan de binnen kant ben magtig geworden en ik de lieve geefster heb vergeld met eenige ringentjes, pennetjes, een schaartje en een paar beschreven waayers, welke ik my overtuigd konde by haar in hooge waaren zullen blyven.- Ten slotte wil

ik nog aanhalen dat het grootst gedeelte der mindere volks klassen in Japan zoo in Jedo als in de plaatsen welke wy op het eiland groot Nipon doortrokken, geen onderscheid weten tusschen Hollanders en Chineeschen en wy ons op straat doorgaans met de naam Foosien / / hooren bestempelen.-

58^e dag, Vertrek van Jedo den 23^e april, Na in de voormiddag van Heeren Reparatie meesters en Stads Banjoos afscheidt te hebben genomen verlieten wy ons logement, duizende van menschen hadden zich reeds in de vroegen morgen voor den ingang en op de straten die wy moesten doortrekken geposteerd om ons voor het laatst nog een maal gade te slaan,- wy werden even als by onze aankomst, door eenige Stads Onder Banjoosen en wykmeesters begeleid, meer dan eens gebeurde het nu dat deze lieden hun wapen / een yzeren staaf met ringen / moesten gebruiken om een behoorlyke ruimte te baanen – op een goede myl afstand van onze herberg hield de tryn weder by het kleine vertoef huisje rust en stopte men my weder in het voorhuis alwaar ik een kopje thee nuttigde;- Het was een schoone helderen dag, toen ik buiten de stad aan de zee kant kwam, was zulks voormy een groot genot, ik konde nu weder eens vrisschen lucht in aademen en vry verlustigen in de schoone natuur te aanschouwen - alles stond nu in een jeugdig groen, geen spoor van de barre winter was er meer te zien, de menschen kwamen my nu voor, meer opgeruimd eruit te zien, en heerschte er in de theehuizen meer levendig-

heid dan by onze komst,- te Sinagawa komende verwisselde ik weder van norimon en na hier eenige oogenblikken vertoefd te hebben vervolgde wy de reis:- drie dagen voor onze afreis van Jedo, heb ik geheel aan den binnen kant, aan der Jongen Vorst van Satsuma in geschenk laten aanbieden tien fraaye gekleurde platen, voorstellende de mascarade van Heeren Studenten, by gelegenheid van het 200 jarige eeren feest van de Hooge school te Utrecht in 1836 gegeven⁵².- Z.H. had die met genoeg aangenomen en even door Sinagawa komende verwyldde daar in een theehuis eenige zyner dienaren, welke my door tuschenkomst van den Eerste tolk Saksabro uit naam van hun meester dank kwamen betuigen en tevens als tegengeschenk aanbieden – een fraay verlakt doos waarin eenige vrouwelyke handwerkjes, almede twee keurig verlakte kleine doosjes, een ivoor schulp, kunstig uitgesneden als een Miniatureur Tabakoban, of rooktoestel, voor welk fraayigheden ik Zyn Hoogheid uit ons nachtkwartier in geschrifte myne welmeenende dank betuigde,- de gemelde handwerkjse vernam ik dat door s' Prinsen vrouwen, vervaardigd waren, dus het werk van Japansche Prinsesjes.- Inde namiddag passeerde wy een dorp alwaar wy in een aangenaam tuintje rust hielden en thee dronken van Kerssen en Pruimen bloeisem getrokken, men houd deze drank voor zeer gezond, ik kan my met de smaak niet wel vereenigen,- Tegen den avond arriveerde wy aan ons nachtkwartier te Kawasaki, de te Jedo gevestigde Tolken Omesero en Enoské

deeden my tot hier uitgeleide en had ik op het avondmaal met de andere Heeren Tolken by my, hoe gaarne ik gemelde twee Tolken op Jedo zynde eens by my ten Eeten had willen hebben, vermogt zulks geen plaats hebben, met moeite hebben zy verkreegen om my voor eenige oogenblikken te komen bezoeken.-

Inde vroege morgen keerde de Jedosche Tolken terug en vervolgde wy onze reis - buiten het dorp komende, had ik een verrukkelyk gezicht op de nog met sneeuw bedekte Foesiberg, en op de schoon landeryen,

- het graan gewas stond nu allerwege in volle bloei en beloofde een goeden oogst de Landman begon nu de rystvelden te ontginnen:- Even voorde afreis heden morgen ontving ik een brief van den assistent De Wolff gedagteekend Decima den 15^e Maart, zynde een antwoord op myn schryven aan hem uit Simonoseki, tot myn groot genoegen vernam ik daar uit dat aan de factory alles in de beste order was.- Na in het dorp Kanagawa

Middag herberg Kanagawa

te hebben gemiddagmaald en ons in het allerliefste tuintje dat zich achter de herberg bevondt verlustigd te hebben met het schoone verrukkelyk zee gezicht, hetwelk zich vandaar voorhet oog opdoet, vervolgde wy de route en arriveerde des achtermiddags aan

Nachtherberg Foesisawa

ons nachtverblyf te Foesisawa – ik had hier op de opreis eenige bestellingen gedaan van schulpen en schulpwerken, als bloemen vogels &c. welke my dan ook in behoorlyke order werden afgeleverd.-

60^e dag

den 25^e april, te zes uren opreis – ik maakte gebruik

van het schoone weder om een fiksche wandeling te maken en daar door de schoone natuur des te beter te kunnen gadeslaan- gebruikte te Ooiso

Middagherberg Ooiso

het middm: en op de namiddag roete welke zeer dicht aan strand liep was het Tooneel buitengewoon schoon,- Links de van kleine barkjes en bootjes weemelende Jedosche Golf en rechts het Fakonische gebergte boven welkers toppen de Foesi berg, zich met zyn witte kruin hoog in de wolken in al zyn pracht vertoonde.- tegen vier uren kwamen wy reeds aan ons nachtkwartier te Odawara.-

Nachtherberg Odawara

61^e dag

den 26^e april Voor het aanbreken vanden dag waren

wy reeds een goed einde op weg en besteegen het Fakonische gebergte – by de eerste schemering bevonden wy ons in de schoone valey vroeger beschreven – in de dorpen Soemato en Hata

Middag herberg Fakoni

kocht ik een paar stukken fraaye lakwerken en ander kleurigheden – te twee uren hielden wy in het dorp Fakoni het middm: en verlustigde ik my door my eenige oogenblikken aan de oever van het merkwaardige meer optehouden,- de Keizerlyke wacht passeerde wy na voorafgaande pas vertooning in zelfder voegen als op de opreis;- Te zes uren arriveerde te

Nachtherberg Misima

Misima alwaar overnachtte, des nachts ontstond hier brand niet ver van onze herberg, gelukkig was er geen wind en men de vlam spoedig meester, vier huizen en een gedeelte van eene Tempel

zyn evenwel een prooy geworden- Heren Banjoosen en Tolken waren onmiddelyk by ons om in geval van gevaar, onmiddelyk optetrekken.-

62^e dag

den 27^e april te zeven uren verlieten wy Misima kwamen spoedig aan het zindelyke stadje Noemazoe, hetwelk ik geheel doorwandelde, en te tien uren bevonden wy ons reeds in de Botanische tuin te Hala,- de gulle eigenaar onthaalde ons op overheerlyke thee – opmyn gemak nam ik nu de hier staande gewassen in oogenschouw, ik zag verscheiden stellingen met de schoonste bloemen die men kan bedenken,- dwerg sparre boompjes in het oneindige, nieuwe beddingen en aanplantingen getuigde van de groote lyfhebbery voor deze schoone aankweeking, zoo men ons zeide kan men deze plantjes niet in koop verkreigen en dryft den eigenaar daarmede geen handel, alhoewel ik geloof, dat hy er een meenigte aan de Heeren Lands Heeren welke zich by de op en af reis naar en van het Hof by hem ophouden ten duurste aansmeerd- ik kreeg van hem in een kleine pottje een fraaye blauwe klimop ten geschenk welke ik hoop naar Java en Holland te zullen overbrengen.-

Te Josiwara alwaar wy middagmaalde, troffen wy het met het weder weer ongunstig, door de betrokken lucht konde wy van het beroemde intresante gezicht op de Foesiberg niets onderscheiden, des nademiddags begon het

geweldig te regenen en kwamen wy onder een stort regen aan onze nachtherberg te Kambara.

Nachtherberg Kambara
63^e dag den 28 april Heden morgen te zes uren kreegen wy berigt dat de rivier Okitsoe, door de gevallen regen van gisteren zoodanig was gezwollen, dat de daarover liggende brug was weg gespoel, het geen ons noodzaakte om hier de herstelling aftewachten.- om elf uren kwam er tyding dat het water merkelyk gevallen was en de overtocht konde plaats vonden, wy begaven ons toen dadelyk op reis en eenige oogenblikken later passeerde wy de Okitsoe over een noodbrug zonder eenige letzel terwyl wy in het dorp van dien naam middm: hielden,- onze namiddag tour was geheel tegenstrydig met die van heden morgen, deze liep dicht aan zee over een rotsachtig gebergte vroeger beschryven – en die van nademiddag liep landwaarts door schoone tarwe gerst en koolzaad velden – de dykjes of galangans⁵³ die de akkers afscheiden waren allerwege beplant met tuinboontjes en doperwten stonden in bloei en gaven reeds vruchten,- de Landman laat hier ook geen plekje grond verloren gaan, op het avond maal te Foetsiu vergaste de kok ons op pip jongen tuinboontjes,- tot laat in den avond deed ik hier eenige inkoopen.-

Middagherberg Okitsoe

Nachtherberg Foetsiu
64^e dag den 29 April te zes uren begaven wy ons op reis, de groote rivieren Abigawa en Sitogawa, vroeger gemeld waren door de gevallen regens zeer gezwollen – wy konde er nog maar even over en duurde de overtocht wel langer als opde opreis, - de Oeigawa was nog gesloten en verplichte ons in het dorp Simada te overnachte

Dag en Nachtherberg te Simada

den 30 april Te 4 uren met lantaarn licht verlieten wy onze herberg – bevonden ons by het aanbrenken van den dag aan de Oeigawa en togt dezelve over even als vroeger beschreven;- de loop van de rivier had zich sedert de laatst gevallen regen geheel in zyn bedding verlegd en de stroom was oneindig sterker als op de op reis – de overbrengers gingen nu tot aan de borst in het water het geen de doortogt natuurlijk veel moeyelyker maakte, de geheele tryn kwam evenwel goed over,- door de stremming van een paar dagen, heerschte er nu een groote drukte aan de overvaart, eenige schreeden van ons af, toog den Landsheer van Fiesein met zyn talryke volgelingen ook over, meer dan honderd naakt loopende robuste kaerels hadden druk werk en vlogen als het ware van oever tot oever.- Onze togt voortzettende tot Kakegawa, bezochten wy aldaar het graf van het voormalig Opperhoofd Hemmy, hetzelve light digt aan den Tempel Amida onder een hout loosje met een zerk bedekt en omgeven van een steen hekwerk, omringd van verscheeden Japansche graven meestal van Priesters – op de zerk staat het volgende opschrift

Hieronder rust het sterffelyke gedeelte van den weledele achtbare Heer Mr Gysbert Hemmy, in zyn Edeles leven, opperkoopman en opperhoofd van den Japanschen handel, gebooren den 16 Jany 1747 en overleiden den 8 Jany Ao 1798 en begraven den 9 Jany 1798.-

Hemmy is door de Japanners vergood, onder de naam van Tsoedalsoe Hooseng Koosi.- toen ik de Tempel bezocht stond op het altaar het offer kastje, genaamd Ihai Soedy open, en voor hetzelve een paar bloemen en brandende offer stokjes;- het graf was by onze komst ook met bloemen versierd

Middagherberg Fukurai

Na by de Hoofd Priester van den vry groote Tempel onder het nuttigen van thee en Banket eenige oogeblikken uitgerust te hebben, vervolgde wy de reis tot Fukurai,- des namiddags digt by het stadje Mitska komende, bejegende ons den Landsheer van Kurime, hy reisde naar Jedo, wy hielden even halt om Zyn Edele te laten passeeren, zyne optogt was merkelyk zeer statig,- drie schoone gezadelde paarden werden onmiddelyk achter zyn norimon geleid – voor op ging een geheel Corps pieken, pyl en boog en schietgeweer dragers – alle de wapens waren van foudraalen voorzien, de tryn ging zeer langzaam voorwaarts, den Landsheer had de schuiven van Zyn norimon geheel openstaan, hy was een man opreeds gevorderde jaren, verscheiden andere norimons waarin zyn Secretarissen en andere ambtenaren gezeten waren volgde hem onmiddelyk op, een groot getal pieken drager slooten de tryn – alle de voetgangers zoo soldaat als drager, waren in het zwart gekleed.-

Nachtherberg Hamamats

S' avonds te 7 uren passeerde wy met schuiten de Hendogawa en kwamen te 10 uren aan ons nachtkwartier te Hamamats, hebbende heden zestien uren in de norimon gezeten.-

66^e dag

den 1^e Mey

Te 7 uren opreis – de overtocht pr. Landsheersbark van Maysaka tot Aray ging vergezeld van regen zoo datwy ook ditmaal weinig van het schoone gezicht op de kust gezien hebben;- by aankomst te Aray legde ik by den Kommandant der Keizers wacht myn Complement af,- gebruikte hier het middagmaal en zette vervolgens de reis door tot Josida alwaar wy overnachtte – op de namiddag bejegende ons weder een Landsheer edoch van

Middagherberg Aray

Nachtherberg Josida

67 ^e dag	den 2 ^e Mey	<p>vande 2^e rang, zyn optogt had weinig te beteekenen</p> <p>Te 7 uren op reis – onze voordemiddag roete liep tot aan Akasaka alwaar middagmaalde, de namiddag roete was voormy nog vreemd als hebbende dat traject op de opreis des avonds in donker afgelegd,- ik vond het land hier even als elders schoon en vruchtbaar, de Landman was hier druk bezig met de ryst velden voor een nieuwe aanplant in order te brengen, de tarwe, gerst, lynzaad &c. &c. stond in volle bloei, het was een wellust om te zien,- Te Toetsigawa hielden wy rust in een groot vertoefhuis, de waard onthaalde ons op Spyze en Saki, waarvoor ik hem zonder er Kapittel van te maken een boontje en een flesch arak als Contrageschenk gaf.- te zes uren arriveerde wy aan de nachtherberg te Okasaki.</p>	
Middagherberg Akasaka			
Nachtherberg Okasaki			
<u>331</u>	68 ^e dag	den 3 Mey	<p>Te zes uren begaven wy ons op reis,- wy hadden tydens bekomen dat wy heden den Landsheer van Satsuma zouden ontmoeten, daar deze een der magtigste van het Japan-sche Ryk is, was ik zeer verlangende zyne optogt te zien – Te Tszifoe, onze middag herberg, kwamen wy als het ware gelyk tydig aan,- de oude vorst die ons Hollanders zeer is toegedaan liet my aande binne kant weten dat hoegaarne hy ons ook een bezoek wilde geven – de strenge wet hem zulks verbood, doch liet my verzoeken, wanneer hy nademaaltyd de reis weder aannam, dat wy zulks dan ook deden, edoch om voor de poort onzer herberg zoo lang te vertoeven dat hy voorby was getrokken, ten einde zodoende in de</p>
	Middagherberg Tszifoe		

gelegenheid te komen elkander te begroeten, zulks werdt bewerkstelligd en had ik het genoegen den achtenswaardige oude vorst van Satsuma digt langs my heen in een prachtige Norimon gezeten te Complementeeren het geen door Z.H. beleefdelyk werdt beantwoord, en by mond van een Zyner Lyfbediende daarvoor betuigd – ik had vervolgens het genoegen zyn geheel tryn in statie te zien voorby trekken, dezelve was oneindig sterker als die vande Landsheer van Curime, vroeger gemeld, doch in pracht bestond er weinig verschil,- Inde vroege morgen had ik voor bemiddeling van den Eerste Tolk Saksabro den Vorst van Satsuma aan de binnen kant laten aanbieden eenige flesschen roode en witte wyn, wat Likeur en een Kiste Eau de Cologne, voor een versnapering op reis,- ook daar voor heeft Z.H. my door een agent dank laten betuigen.-
- des achtermiddags hielden wy rust te Almadsoe by de vermaarde stoffe fabrikant;- na hier ook eenige inkoop en gedaan te hebben vervolgde wy de reis en kwamen tegen 7 uren aan onze nachtherberg te Mia.-

Nachtherbergh Mia

69^e dag

den 4^e Mey

Tegen acht uren stapte wy in de bark welke ons naar Koeana moest overbrengen, het was heden een schoone dag maar er was weinig of geen wind en daar inboven troffen wy het getey tegen – de overtocht was alzo traag en verveelend, opgaande deden wy die in twee uren tyds en nu besteede wy daartoe ruim negen uren, dan eens roeyende dan eens boomende,- het was vyf uren toen wy Koeana bereikte

Middag herberg Koeana

Na de maaltyd aanvoerde wy weder de land reis,- Koeana alwaar wy by de opreis des avonds in donker en met storm weder aankwamen had ik nu gelegenheid te aanschouwen, het is een vry groote stad die zich in lengte om het Landsheerlyke kasteel dat aan zee gelegen is uitstrekt, de straten zyn zeer smal en meest al bewoond door Smeeders, zynde deze plaats beroemd wegens de vervaardiging van staal en yzer werken,- het getal Publieke Vrouwen welke hier te Koeana en Mia ophouden is van belang – by onze aankomst heden middag stonde er aan de Haven stellig een paar honderd pees, en zag ik straten waar in aaneenschakeling van publieke huizen, zoo genaamde herbergen, bestonden

Nachtherberg Jokaits
70^e dag
den 5^e Mey

Desavond te 10 uren arriveerde wy te Jokaits alwaar nachtkwartier hielden Na ten zes uren te zyn opgebroken, kwamen wy tegen 10 uren aan onze middag herberg te Seki,- de namiddag route was zeer intresant liep door de schoone valey en over het styl gebergte Soeskatoge vroeger reeds beschryven, de vertoefhuizen die men in deze landstreek aantrefte zyn groot, zindelyk en veel schaffen de reiziger een een wezentlyk genot,- des avonds laat kwamen wy aan ons nacht kwartier te Tsoetijama een vry groot dorp.-

Nachtherberg Tsoetijama
71^e dag
den 6^e Mey

te zes uren verlieten wy ons nacht verblyf en kwamen weldra ten Menakfoeti alwaar ik in een winkel aan de groot weg eenig mandwerk en spaanedoosjes kocht,

vervolgens de reis wandelende voortzettende tot de middag herberg te Isibe – de weg die wy heden morgen aflegde was bezaaid met reizigers die van Isje⁵⁴ kwamen of der waarts in bedevaart gingen – de vertoef huizen en logementen waren opgepropt – wy ontmoete geheele karavaanen waar onder verscheiden schoone meisjes met hun twee of drie op een vrachtpaard gezeten, welke ook naar Isje ter bedevaart gingen, de karavaanen bestonden niet uit bedelende bedevaartgangers- maar de meeste ondernemen zoo een reisje en familie en bevriende, soms met troepen van 100 en 150 personen, uit louter vermaak en weelde,- zoodanig een troep dragen een distinctief teeken waardoor zy elkander onder het gewoel in de steden en dorpen goed kunnen erkennen,- de Bedevaart naar Isje, geschiedt om aldaar een groot vermaarde Tempel te bezoeken,- zoo ik verneem moeten zich daar ter plaats logementen bevinden waarin 1000 en 1200 menschen nacht logies kunnen houden,- wyders moet Isje door den dat het hetgeheel jaar door druk wordt bezocht ook een plaats van plaisier en groot vermaak zyn, en zulks is hoogst waarschijnlijk wel de grootste dryfveer van dat druk bezoek;- op de namiddag tour zag ik voor de tweede maal weder met groot genoegen het schoon Meer van Otsoe, het gezicht by Sata op het kasteel van den Landsheer van Omi is wezentlyk een verrukkelyk tafreel;- by de vermaard apothecar bezigtigde wy de Machine waarmede de medecynen tot poeder wordt gemaalen, het

welk niet veel byzonders te beteeken heeft, wy
kochten eenige pillerien een party Moksa⁵⁵ om
daarmede onze Japansche vrienden en vriendinnen
te Decima plaisier te doen.- laat in de
avond kwamen wy aan ons nacht

Nachtherberg Otsoe

kwartier te Otsoe zynde een groot dorp op
drie mylen afstand van Miako

72^e dag

den 7 Mey

Wy verlieten heden morgen met regen weder
Otsoe – tegen 11 uren arriveerde wy aan
het thee huis Keage, alwaar wy door een
bediende van onze hospes en eenige Leve-
ranciers werden ingehaald – en na ons
hier eenige oogenblikken te hebben opge-
houden vervolgde wy de reis en stapte
tegen elf uren onze herberg te Miako

Aankomst te Miako

binnen,- kort na onze komst begaf
onze opper Banjoos en Tolk zich naar
het Gouvernement om van onze komst
kennis tegeven en tevens schikking te
maken voor het afleggen vande gebrui-
kelyke bezoeken by den opper rechter
en Twee Gouverneurs.-

335

73^e dag stil te Miako

den 8 Mey

Opgemelde bezoeken vonden heden plaats,
tegen elf uren begaven wy ons tot dat
einde in groot Costum op reis,- na eenige
zeer regelmatige vry breede straten te zyn
doorgetrokken, kwamen wy op een
grootte openplaats onder de muuren
van het Kasteel waar in zich het
paleis bevindt van den Waereldlyke
Keizer die hetzelfde betreft, wanneer hy
by den Geestelyke Keizer bezoek komt
afleggen, het Paleis van laastgemelde
staat aan een ander gedeelte van de stad
en moet volgens zeggen van geen zeer grootte

omvang wezen – eenige schreeden langs het gemelde Kasteel voort gegaan zynde kwamen wy aan de wooning van den Opperrechter,- de groote poort stond voor ons open en honderde van menschen hadden zich hier verzameld om ons te zien binnen trekken,- het Cermonieel was hier nagenoeg hetzelfde als op Jedo by de Raads en Tempel Heeren met dit onderscheid dat den Opperrechter ons in Persoon ontmoet, en onze namen hem overluid worden toegeroepen – wy werde vervolgens op thee en banket onthaald en ook hier door talryke scharen van vrouwen en kinderen die achter Jalosie schermen zaten bespioneerd – na hen onder het beschryven van eenige waayers &c. een geruime tyd het genoeg van onze tegenwoordigheid te hebben gegeven, begaven wy ons achter eenvolgens naar de twee Gouverneurs alwaar de ontvangst op dezelfde wyze afliep, de wooningen van deze laatste staan ook inde onmiddelyke nabyheid van het Kasteel; - om uit het gewoel van de tezamen gevloeyde menschen te komen, namen wy op de terug togt een kleine omweg en bragt men ons buiten de stad door een schoon tarweveld, een ander gedeelte der stad weder binnen alwaar men op onze komst niet voorbereid minder aanloop had;- het was drie uren toen wy tehuis kwamen en ontving toen onmiddelyk de afgevaardigden van op gemelde hooge ambtenaaren, welke my voorde in persoon afgelegde bezoeken kwamen bedanken en tevens als tegen geschenk aanboden

de gewoone kabaayen – ook deze Heeren afgevaardigden kreegen van het opperhoofd in geschenk een pottje Confituur, twee pypen en een pak Tabak

74^e dag stil te Miako den 9^e Mey

75^e dag id ” 10 ”

Beide deze dagen besteede wy tot het doen van eenige inkoop en tot inpakkingen der bagage, zynde de afreis op morgen bepaald.-

76^e dag vertrek van Miako 11 Mey

Na de maaltyd verlieten wy ons logement en begaven ons volgens oud gebruik, eerst naar den Tempel Schonin, zeer merkwaardig, zoo door deszelfs Massive en Kolossale bouw order, als door zyne schoone ligging aan de afhelling van een digt bewassen gebergte – de opgang naar deze Tempel is trots zynde een zeer breede langzaam reizende laan met schoon geboomte, na dezelve bezigtigd te hebben, traden wy in de daaraan grensende woon vertrekken van de Opper Priester / Broeder des Geestelyke Keizers, dezelfde welke ons op de reis naar Jedo, te Goju bejegende / passeerde daarin eenige ruime vertrekken, onder ook een, waarin de Geestelyke Keizer zich ophoud als hy komt bidden en waar uit men een aangenaam en fraay uitzicht heeft op een aan de voet van het gebergte tusschen schoon geboomte en rotswerk aangelegde Vyvertje;- By het doorloopen van de vertrekken merkte wy duidelyk op, dat de opper Priester het er op had toegelgd om ons ongemerkt te bespioneer tot welk einde hy zich in een zeer klein kamertje in een der galleryen, achter Jalousie schermen had verborgen, terwyl de Paapen welke ons het gebouw lieten zien, zorg droegen dat wy gemeld kamertje tot twee maal toe

passeerde en op der wyze de nieuwsgierig
heid van hun meester bevreedigde,- deze
Tempel gebouwen verlatende klommen wy
enige steene trappen de berg op en kwamen
op een plekje alwaar een buiten gewoone
grootte Metalen klok onder een hout afdak
hang, van hier terugkerende wandelde wy
over een ruim plats met schoone boomen
omgeven waarop verscheiden kleine Tem-
pel gebouwen stonden en kwamen vervol-
gens door een laan aan een thee huis, al
waar wy volgens oud gebruik met de on-
dersheide Leveranciers een weinig Saki-
neerde en onder dat bedryf, zagen wy daar
drie lieve meisjes op een zeer behendige
wyze koekjes vervaardigen van een soort
van boonen meel,- wy waren hier om-
ringd van duizende van toeschouwers
waaronder veele fatsoenelyke steedelingen,
niet tegenstaande men onze zit plaats
met bamboese leuning had af
gesloten, moest men soms het gedrang
met geweld te keer gaan,- van hier
gingen wy pr. Norimon naar de Tempel
Kiomies welke vry hoog ligt en van
waar men een schoon gezicht heeft
over een gedeelte van de groote stad
Miako – deze Tempel wordt zeer sterk
bezocht, by onze komst kriede er het
van menschen, meestal Bedevaartgangers
welke van Isje kwamen of deswaarts
gaan en zich hier eenige tyd ophouden
tot welk einde men in de omtrekken
van deze Tempel gebouwen een legio
van vertoefhuizen of kleine logementen
vindt – de straat waar in wy doortrokken
om er te komen was een aaneenschakeling

van dusdanige huizen en van winkeltjes waar in men speelgoed van aardewerk verkocht, - wy vervolgde nu de reis pr. Norimon en kwamen op de plaats alwaar nu 45 jaren geleeden de groote Tempel Daiboets had gestaan welke door de bliksem totaal was afgebrand, men toone ons de yzeren hoepels welke om de pilaren hadden gezeten en daar na te oordeelen moet het een kolossaal lichaam geweest zyn.- van hier kuierde wy door een sparrebosch naar de Tempel van 33,333 goden – het is een lang werpig vierkant gebouw slechts een Zaal uit makende, in het midden derzelve stond een verbased groot afgodsbeeld Kwanon en aan beide zyde 1000 andere houten beelden, nagenoeg tevens groot en geheel verguld, zy waren amphiteaters gewyze geplaatst en dragen op hun kroonen en op de handen verscheiden kleine afgodsbeeldtjes waardoor zoo men zegd het opgamelde getal van 33,333 wordt verkregen – alle deze afgods beelden stelle de afkomelingen voor van de god Kwanon hier boven gemeld – achter deze Tempel bevindt zich eene open gallery welke zyn geheele lengte af c.c. 400 voeten lang is, waarin men met pyl en boog zich oevend en op het doel schiet – ook zagen wy in deze nabyheid weder een Metalen klok gelyk aan die van heden morgen, ruim 8 voeten in diameter en ter dikte van een voet,- van hier verder voortgaande stapte wy in een thee huis aan de groot weg in het begin van de stad Fisimi af alwaar de gezamentlyke Leveranciers van Miako ons weder onthaald op Saki en Jap: Spyzen en ons hier

Middag herberg Fisimi

vaarwel zeide,- nu na nog twee mylen te zyn voortgereisd arriveerde wy laat op de namiddag aan onze herbert te Fisimi, gebruikte in den haast het middag maal en begaven ons daar na in een zeer net vaartuigel, van een houten tent met schuiven voorzien, waar mede wy vervolgens de Jodo-gawa afzakte en er in overnachtte, Jammerlyk dat de donkerte ons te spoedig overviel op dit aangenaam water togtje – van het schoone hetwelk de beide oevers vande Jodo rivier opleveren hebben wy niets ander gezien dan een gedeelte van de stad Jodo en deszelfs Kasteel,- laat in de nacht bejegende ons een Landsheer welke met verscheiden vaartuigen de rivier werdt opgeboegseerd – elk vaartuig had verscheiden Lantaarns ontstaaken, die waarop de Landsheer zich bevondt had er meer dan 30 – een en ander gaf een vrolyke vertooning.

Nacht verblyf op een vaartuig in de Jodo-gawa

77^e dag aankomst te Osaka, den 12 Mey, In de vroege morgenstond, waren wy met ons vaartuigje tot aan de voorstad van Osaka genaderd, ik had nu weder gelegenheid om een fraay gedeelte van de stad te aanschouwen,- de Jodo-gawa die hier zeer breed wordt en de stad door kruist zakte wy immer af passeerde verscheiden lange bruggen en hier en daar schoon Landsheerlyke gebouwen,- tegen 8 uren arriveerde wy aan ons logement,- op demiddag kreeg ik weder bezoek van dezelfde Heeren die my hier by de eerste aankomst bezochten – en welk bezoek een soort van kapittel is – ik onthaald hen als gebruikelyk op Li-keuren en Confituren.-

78^e dag stil te Osaka den 13 Mey

Heden maakte wy een uitstapje naar de vermaarde Tempel Simijose, twee mylen buiten de stad en niet ver van zee gelegen, dezelve is gewyd aande zee god, Jebies en wordt door zeevarende druk bezocht, de ligging is een sparrebosch met breede laanen doorsneden en prykende met een groot antal steene lantaarns, is niet onaangenaam,- de Priester deed voor ons een klein gebed waarby eene niet meldings waardige Cermonie plaats vondt; van hier wandelde wy door een lange sparrelaan meer zee waarts en beklommen daar een soort van vuurtoren of baak ten dienste der zeevarende waaruit wy een schoon ruim gezicht hadden,- verder voortwandelede kwamen wy aan het thee huis Naniwaja genoemd, beroemd wegens een achter het huis staande byzonder sparreboom, wiers takken door kunst zyn uitgespreed op een hoogte van 6 voeten boven de begaane grond en welke ruim in lengte Cirkels gewyze meer dan 100 voeten uitstrekken, Dezelve gelykt Compleet een uitgezette Paayong⁵⁶ - na hier een klein Collation⁵⁷ genuttigd te hebben begaven wy ons weer stadswaarts naar een plek alwaar onder de naam van Si-Tennosi, vescheiden Tempel gebouwen dicht by elkander gevonden worden op een eenigzins verheven grond een derzelve prykte met een zonderling toren ruim 150 voeten hoog, ik beklom dezelve en had van de bovenste omgang een prachtig Panorama over de stad op de zee en omliggende landeryen waarin ontelbaare dorpen en gehugten als het ware ge-

zaaid waren, de opklimming van dit toren
gebouw op smalle, stylen ladders, ging voormy
met veel moeite gepaard dan het overheerlyke
schoonspel hier voren gemeld, vergoed de
moeite dubbelden dwars – het voetstuk be-
staat c.c. 100 voeten vierkant – in het midden
staat een imense zwaare sparre balk in
de grond die aan het geheel het verband
geeft,- de toevloed van menschen was hier
weder zeer meenigvuldig – toen ik voor
het groote portiek op de omvang des
torens zichtbaar kwam, ging er een
Horah op van belang:- by een ander
Tempel gebouw zagen wy een groote
Vyver, waar in zich meer dan duizend le-
vendige en zoo men voorgeeft, geheiligde
schildpadden ophouden, zy zyn van geen
groot soort, doch byzonder mak, ieder
bezoeker werpt deze dieren eenige voedsel
toe, tot welk einde er verscheiden kleine
kraantjes in de nabyheid staan waar in
men een expresselyk voor deze beeste vervaardigd
voedsel te koop ziet en waar na zy zeer
gretig zyn – ook zag ik in deze vyver een
meenigte goudvisschen en karpers welke
met de schildpadden ter zamen een aar-
dig gewoel maakte – deze plek verlatende
begaven wy ons naar het thee huis Woe-
kamoese alwaar wy volgens gebruik
weder sakineerde – De hospeses liet
ons eenige hier sedert jaren lang bewaard
wordende oudheden zien, die evenwel
weinig te beteeken hadden, meer intresant
was voormy het prachtige gezicht over
graan velden naar de stad,- op de naar
huis roete, bezichtigde wy een tuintje waar
in verscheiden zonderlingen planten en dwerg

boompjes stonden:- het was acht uren toen
tehuis kwamen, wy troffen de geheel dag
schoon weder – de weg naar de Tempel
Simijose was bezaaid met menschen, veele
die ter bedevaart gingen, maar ook veele
uit loutere nieuwsgierigheid om ons te zien
waaronder groote gezelschappen van vrou-
wen kinderen zeer nettjes uitgedost.-

79^e dag stil te Osaka

den 14^e Mey

Heden hadden wy te bezichtigen de
Koper Smeltery en de Schouwburg:-
reeds ten 8 uren inde morgen begaven wy
ons op reis naar de zoogenaamde Koper-
man – onderwege bragt men ons eerst by
een Koopman in Vogelen die ons eenige voor
my zeldzaamen vogels liet zien – de pryzen
waren zoo inpertinent hoog, datwy
de winkel verlieten zonder iets tekoopen,
na nu verder eenige straten en gragten
te zyn gepasseerd, kwamen wy aan
de koper smeltery en vry groot uitge-
strekt Etablissement – de Eigenaar van
deze fabriek is een schat ryk man, hy
heeft uitsluitend het Monopolie tot be-
reiding van het Koper ertz, waarvoor hy
een bepaalde hoeveelheid staafkoper
voor de Hollandsche en Chineeschen handel
aan het Jap: Gouvernement moet
afleveren;- men toonde ons hier de be-
reiding van het staafkoper zoo als het
aan ons wordt afgeleverd, uit de nog
ruwe ertz,- op verschillende plaatsen waren
de smeltorens in volle werking om de
ertz te zuiveren, op twee plaatsen zag
ik de wyze hoemen de zilver deelen uit
de koper ertz trekt, geschiedende zulks door
de vermenging van Lood terwyl by de twee

laatste ovens de staafjes gegooten weerden geschiedende alles zeer eenvoudig en zoo hetmy voorkwam zeer doelmatig,- de fabrikant onthaalde ons vervolgens opeen Jap: Collation en pronkte daar by uit met zeer oudewets doch fraay Europesch tafel gereedschappen,- zulks was de eerste maal dat ik by een Japanner dergelyke zaken te berde zag komen – wy zaten by hem ook aan een bekoorlyk gedekte tafel op zeer oude gemakkelyke leuningstoelen, de Saki die wy by hem nuttigde was van een overheerlyke kwaliteit;- hetwas reeds een uren toen wy van onze gulle gast Heer afscheid namen, hy scheen veel vande Hollanders te houden en voor hem niet te veel moeite om ons op alle vragen betrekkelyk zyn fabriek te antwoorden, ook liet hy ons zien een kistje waarin verscheiden stukjes Ertz en Metalen waren zoo als die in de mynne gevonden worden en vande differente bereidingen; zeer merkwaardig.- Het was twee uren toen wy aan de Schouwburg kwamen,- ik stond niet weinig verwonderd opte kyken, toen ik zoo vande straat met de Norimon door een smalle ingang, my op eens in het parterre van een opgepropte komedie zaal bevond en daar in tot dicht aan het Tooneel zag gebragt alwaar ik op een voormy en myn gevolg gereed gehouden plaatsen uitstapte;- (om deze gedistingeerde plaats meer luister by te zetten had men er ons tapyt uitgespreid en rotting stoelen en krukjes opgeplaatst) – toen ik uit de Norimon stapte en voor het talryke publiek zichtbaar kwam – hoorde men een gemompel

van bewondering,- na eenige oogenblikken te zyn gezeten, liep ik met myn Tooneelkyker de Loges, Balcons en Amphiteater eens langs om de aanwezige schoone Sexce optenemen doch het geen onder de mindere klassen van toeschouwers zoodanig een gelachen en gejouw veroorzaakte, dat ik myn nieuwsgierigheid al spoedig liet varen:-

- weldra kondigde het geklop van twee blokjes hout tegen elkander, het begin aan van het derde stuk, ik zeg derde stuk, want voor onze komst waren er reeds twee afgeloopen waaruit men kan afleiden men hier reeds vroegtydig met Kommedie speelen begint, doorgaans van s'morgens zes tot s'avonds zes uren, kaars of lamp licht heeft men dus niet van nooden, het Tooneel wordt verlicht door papieren schuiven welke zich rechte en links tegen het verhemelte van de zaal bevinden en welke men op het Tooneel naar vereischte kan open en dicht schuiven;- Het gordyn werdt niet opgetrokken maar naar beiden kanten weg geschoven, het Tooneel stelde voor, een thee huis met een voorhof en een klein paviljoen,- de hospes met zyn talryke schaare van vrouwelyke bediende hadden het zeer druk om de gast, zynde een ryk man en 1^e Secretaris van een lands heer, van behooren te regaleeren – gemelde Landsheer heeft zich nu eenige tyd te vooren tengevolge vande hoon hem aan het Hof aangedaan, den buikgesneeden, en nu verdenkt men opgemelde 1^e Secretaris daarvan oorzaak te zyn, wegens zyn buitenspoorige en onverschillige levenswyze,- de 2^e Secre-

taris, welke de eigentlyke kwade vent is, komt met meer andere onderdaanen van wylen zyn meester en zoeken wraak, enfin de 1^e Secretaris die juist door zyn leerkundige levenswyze achter de toedracht van de zaak is gekomen, veld zyn tegenparty juist ophet oogenblik dat deze bezig was hem ter sluik te be-
kruipen, men zoude dat stuk, hetwelk een waare geschiedenis voorstelt, de naam kunnen geven "Schyn bedriegd, of de 1^e Secretaris van een Landsheer in een thee huis aan de groote weg naar Gedo".- de Hoofd acteur die de rol van 1^e Secretaris vervulde, speelde voortreffelyk en de overige over het algemeen goed, de Costumer waren schoon ja sommige zelfs prachtig:- het tweede stuk, zynde een ver-
volg op bovenstaande geschiedenis, eindigde zeer treurig, een jongen vrouw of byzit van de weergemelde 1^e Secretaris werdt door hem het Hoofd afgehouden, het geen men nog al vry natuurlyk voor het publiek vertoonde.-
- het 3^e en 4^e stuk was ook een droevige history,- een koopman in Waayers die uit menschlievenheid een door zyn vyand ver-
volgde Prins in zyn wooning in vrouws kleeding verborgen houd, doch welke daad uitkomt, wordt genoodzaakt s'Prinsen hoofd uitleveren – maar door vaderlandsch liefde gedreven, offerd hy om hem te redden zyn eigen dochter op met haar hoofd in stede van datvande Prins uitleveren;
- de Jeugdige Prins welke op haar verliefd was verneemd dit gruwelstuk en wordt desparaat, ondoet zich nu zyn vermomming, daagd zyn tegenparty tot een twee gevecht uit, waarin hy secumbeerd,⁵⁸

volgens het verhaal dat daarvan in het tweede gedeelte wordt gegeven, terwyl de hoofd Persoonen dezer ongelukkige geschiedenis zoo wel de Mannen als Vrouwen tot de geestelyke stand overgaan;- de Inrigting vande Schouwburg is naar de Japansche wyze, zeer doelmatig, de parterre is met matten van de gewoone groote belegd die men afhuurd en waar op 6 a 8 personen kunnen zitten – de balcon en loges grenzen aan thee huizen en hebben daarin Communicatie, tusschen de bedryven kan men zich daar van alles voorzien en middag en avondmaal houden, doorgaans blyven de aanschouwers de geheele dag, - in de parterre geneerd men zich evenwel niet om zich zyn binto / middagmaal / op de zitplaats te laten brengen, welte verstaan uit de gemelde thee huizen zoo dat de houders daarvan groote verdienste hebben. - het Tooneel is niet diep, daar opde Japansche wyze alles meest zittende wordt afgehandeld is is de ruimte groot genoeg, de veranderingen à vue geschieden door middel van een groote schyf welke nage-nough de geheele bevloering van het Tooneel beslaat, stelt hetzelve nu een theehuis voor, dan plaatst men zoodanig huisje, hetwelk uit legt hout en papiere schuiven is te zamen gesteld op de helft der schyf en by eene verandering wordt die omgedraaid en een andere decoratie laat zich zien – aan beide kanten bevinden zich slechts twee Culiessen deze blyven immer hetzelfde, in de twee voorste zyn getraliëde loges en voordie aande linker kant, staan de muzikanten – de gitaar / samisen / is het hoofd Instrument

waar an de acteurs zich regelen, zynde de voorstellingen alle Recitatief;- tusschen de actens worden er koekjes en affiches te koop aan geboden – ten slotte moet ik nog van een zonderling iets betreffende de komedie zeggen,- van het voorportaal der komedie zaal loopt regt door het parterre een boven de zitplaatsen verheven voetpad, gelykvloers met het Tooneel, de opkomende acteurs, komen nu niet van achteren de Kulissen, maar uit het voorportaal en begaven sich langs gemeld pad al acteerende naar het Tooneel hetgeen wezentlyk een wonderblyke ver- tooning geeft.- een ruiter te paard, welke in een der stukken die ik heden zag te pas kwam – kwam galopperende over hetgemelde pad van het Tooneel en verdween ook weder op dezelfde wyze, de ruiter stelde een held uit vroegen tyden voor en was buitengemeen prachtig gekleed – het paard van doek vervaardigd en door twee menschen in beweging gebragt was wezentlyk zeer natuur- lyk,- Jammerlyk dat de zaal der schouwburg niet meer zindelykheid in zich bevatte,- de pilaren en embriseeringen⁵⁹ zyn slechts van ongeschilderde planken, het geen een doods aanzien geeft – de matten op de zit plaatsen waren ook niet nieuw meer en voeg hier nu by de onaangenaame lucht door het eeten & dranken van talryke schaaren te weeg gebragt, kan men opmaken, een en ander nog veel te wenschen overlaat, - ik heb my evenwel goed geamuseerd en de Japanners van myn gevolg niet minder, voor de meeste was het ook een nieuwtje, hetwas acht uren toen wy tehuis kwamen.-

80^e dag stil te Osaka

den 15^e Mey Heden legde wy by de twee Gouverneurs de gebruikelyke bezoeken af, wy werden by hen boven de thee en banket, ook op Japansche Spyzen en Saki onthaald doch overigens was het Cermonieel hetzelfde als by de Heeren op Miako,- de wooning van den eerste Gouverneur ligt zeer schoon op een verheven grond en digt by het Kasteel, achter hetzelfde bevondt zich een lief tuintje waar in ik een wandeling maakte,- op een heuveltje in hetzelfde onder een Tent had men een verrukkelyk uitzicht, op de voorgrond zag men de rivier Jodo, welke hier een schoon bogt neemt en wiens oevers aan de boven kant met een aangenaam groen omraamd waren – meer beneden of stads- waarts zag men op een lange brug over de Jodo welke een drukke passage had – en aan de overzyde op koopmans wooningen en pakhuizen waarby men druk bezig was met laaden en lossen, en op de achtergrond zag men een gedeelte van de stad en over vruchtbaare landeryen op het gebergte by Miako, in een woord het was een schoon schildery en het vrolykste dat ik gedurende de reis zag,- ook bevindt zich in deze tuin een rybaan,- volgens oud gebruik laat men ons hier de manier van het Japans paardryden zien,- ik nam plaats onder een voorons opgeslagen Vlaggen Tent en zag vier Jongen Knaapen eenige evolutien doen op tamelyk goed gedresseerde paarden – het kwam my echter voor zy in deze kunst nog ver ten achteren zyn.-

- op de togt naar en van de Heeren Gouverneurs zag ik weder met genoegen dat gedeelte vande stad, vooral in de nabyligheid van het Kasteel en aan de oevers van de Jodo,- de straten zyn ook zeer regelmatig aangelegd – allerwege herschte een groote bedryvigheid zoo wel in de winkelhuizen als over straat,- ik voor my gaf Osaka de voorkeur boven Jedo en Miako, welteverstaan voor zoo veel de stad opzichzelve betreft.-

81^e dag stil te Osaka den 16^e Mey Heden deden de leveranciers aflevering van de van hun gekochte goederen en besteede wy wyders deze dag ons voor morgen reis vaardig te maken,-

82^e dag vertrek van Osaka den 17^e Mey Te elf uren verlieten wy ons logement en wandelde naar de rivier kant alwaar wy in een klein proper roeyvaartuigje stapte waarmede wy door binnekanaaltjes naar Amagasaki vaarde, eerst zakte wy met de stroom de rivier doorde stad af passeerde op deze togt verscheiden bruggen en Landsheerlyke wooningen welke zeer fraay aande oevers geleegeen waren, alle voorzien van schuitenhuisen of bergplaatsen voor hunne barken en van een breede steenopgang uit de rivier op de kade. aan het einde vande stad komende geleek de rivier wel een masten bosch door het groot getal barken die hier tegen de kade en op stroom lagen,- geheel buiten de stad komende, sloegen wy rechts een smal Kanaal binnen en werden daarin door drie personen aan een

lyntje getrokken,- deze omstreeken was ingedykt land, hier en daar troffen wy dorpen en gehugten aan – de grond was zeer schraaltjes men kan duidelyk zien dat deze geheel landstreek vroeger uit zee is aangeslikt,- wy troffen in een dwars kanaaltje zoodanig een laage waterstand aan, dat wy genoodzaaktwaren ruim anderhalf uur ons optehouden, het geen oorzaak was wy eerst te zes uren te Amagasaki aankwamen,- van hier vervolgde wy onmiddelyk de reis overland pr. Norimon, en arriveerde tegen negen uren aan ons Nachtkwartier te Nesinomia.

Met regen weeder verlieten wy onze nachtherberg – ik miste hier door het aangenaame van een wandeling die ik hier zoo gaarne had willen maken want het is op deze roete dat zich die wonderbaarlyke door menschen arbeid daargestelde rivieren bevinden reeds op de opreis vermeld,- het Koren gewas stond hier aller schoonst en nagenoeg tot rypheid – het gezicht op meenigvuldige sakibrouweryen aan de Golf van Osaka gelegen en de meenigte van Kustvaarders die ginds en herwaarts zeilde, was weder niet onbevallig; by onze aankomst te Fuogo vernam ik tot myn leedwezen dat onze bagage welke van Osaka over zee wordt vervoerd, noch niet was aangekomen, hetgeen wy doet vreezen wy ons hier langer zullen moeten ophouden, hetgeen om de bekrompenheid van ons logies niet aangenaam is.

Nachtherberg Nesinomia
83^e dag aankomst
te Fuogo

den 18^e Mey

84^e dag stil te Fuogo den 19 Mey

Heden was men druk bezig om ons logies aanboord vande Bark waarmede wy de terug reis voor Simonoseki zullen doen, in order te brengen,- laat in de achtermiddag kwamen de vaartuijjes met onze goederen van Osaka aan en werden nog overgescheept, zynde het bepaald om op morgen nademiddag te embarkeeren.-

85^e dag vertrek van
Fuogo den 20 Mey

Heden morgen op eene kleine wandeling door de stad, bezochte wy een scheepstimmerswerf, waarop vier groote barken opstapel stonden welke nagenoeg voltooid waren – ook zag ik in deze nabyligheid een smeedery waarin men bezig was een anker te smeeden,- aande boven kant heerschte een groote bedryvigheid en de reede lag weder vol met groote en kleine Barken.-
- des avonds te zes uren begaven wy ons aanboord, met de hoop op morgen een gunstige gelegenheid te zullen treffen zee te kunnen kiezen –
- de inrigting aanboord was ruimer als opde opreis, de verdeeling der hutten &c. nagenoeg hetzelfde –

86^e & 87^e dag ter reede
Fuogo den 21^e en
22^e Mey

Deze twee dagen waren zeer verdrietig alzoo tegenwind ons verhinderde uittezeilen en door het weder boven dien ongunstig was bleven wy stil aanboord.
- het lossen en laden opde reeden en het gewoel van de meenigvuldige Kadraayers⁶⁰ welke allerhande eetwaren tekoop hadden en by wien men ook meisjes vanplaisier kan verkrygen, evenwel vande gemeenste en laagste volksklassen – maakte ons de

88^e dag vertrek naar, den 23^e Mey
zee

tyd nog al kort.

Hedenmorgen de wind oost zynde gingen wy dadelyk onder zeil, wy bragten het tot tegen de middag niet verder dan op de hoogte van het eiland Awadsi, alwaar stilte en tegenstroom ons noodzaakte te ankeren;-
- De afstand van Fuogo tot Simonoseki is 123 zee mylen van c.c. 29 op een graad,
- gedurende de nacht maakte wy een vordering van zes mylen doch minder stroom liep ons weder spoedig tegen.-

89^e dag op zee

den 24 Mey

Vroeg op de morgen kwamen wy met een tamelyke goeden wind onder zeil en kwamen daarmede tegen een uren tusschen eene groep eilanden alwaar de stroom ons zoo geweldig sterk tegenliep dat wy genoodzaakt waren het anker te laten vallen – zulks vondt plaats voor een klein dorpje genaamd Onomara;- daar de wind ons in de achter middag ook tegenliep, werden er tegen morgens bogseer vaartuigen ontboden, van een plaats welke anderhalf myl van hier verwyderd was.-

90^e dag op zee

den 25 Mey

Heden morgen de wind tegenzynde en de boegseerders nog niet gekomen zynde bezochten wy het dorp Onomara – het zelve bestaat uit eenige Zoutkeeten,- in twee dezer keeten was men bezig om het bereids op het veld uitgedampte zeewater, in groote ⁶¹ van klip steen vervaardigde pannen tot zout te verkooken,- tot brandstof bezigde men steenkoolen – de bewerking was zeer eenvoudig,

op Dit eilandje had nog nimmer een Euro-
peaan voet aan wal gezet, dat de In-
woonders derhalve zeer nieuwsgierig en
er geen enkeld oudwyf aanhet spinne
wiel bleef, laat zich ligtelyk begrypen,
zy bekeeken my bevolde⁶² en betaste myne
kleederen evenwel alles opeen bescheide
wyze-

Tegen 10 uren kwamen de bestelde boeg-
seerders opzette, Zy werden dadelyk
ten getalle van 30 ieder prauwtje met
drie en vier man gewapend – voorgesaamen;
tegen de vry sterkewind in boegseerde
zy ons tot aan het dorp Simotsjoe
alwaar wy wegens tegenstroom an-
kerde en tevens van boegseerders ver-
wisselde,- Het boegseeren van Landsheers
vaartuigen en die waarmede Japansche
Hooge ambtenaren in dienst en de Hollanders de
reis doen, is eene verpligting welke op
de Ingezeten van de verschillende Zee
dorpen rust, men heeft daarvan
bepaalde stations en weet men dus
welk traject men heeft afteleggen – de
bevolking kreigen daarvoor hoegenaamd
geen betaling uit tegenstaande de ar-
beid zeer zwaar is en zy soms tweedagen
daartoe moeten opofferen,- de on-
vermoeidheid en opgeruimdheid
waarmede ik die menschen den
geheel dag of nacht werkzaam zag
is waarentlyk pryzenswaardig –
als men aan het boegseeren is en een vischer-
ziet dezer, dan staakt hy zyn arbeid
onmiddelyk en voegd zich by de overige
boegseerders – doorgaans, gebruikte wy
drie lynen en de voortgang is dan tamelyk wel

Op de achtermiddag maakte wy een wandeling door het allezints aangenaam gelegen dorp Simotsjoe op de vaste wal van groot Nipon, het is van hier dat de Bedevaart gangers naar de berg Kompisan op het eiland Tjikok⁶³, zich inscheepen en oversteeken,- wy zagen in de stad kleine karavaanen rondlopen,- bezochte wyders drie tempels alle aangenaam op hooge heuvels digt aan zee en onder een lommerryk groen gesitueerd – in een derzelve liet de priester ons eene verzameling van merrealen⁶⁴ zien waaronder vry zeldzaame artikelen waren ook liet hy ons zien een ronde aschgrauwe steen, zoo hy zeide in de maag van een paard gevonden.- de Politie was in dit plaats in de beste order, niet tegenstaande er honderde van menschen op de been waren en ons in de straten naliepen, waren twee geleiders of wykmeesters voldoende voor de ongeregelheden te waken – toenwy weder aanboord kwamen, leide onze bark omringd van ettelyke bootjes welke opgepropt vol met nieuwsgierigen waren, het grootendeels vrouwen en kinderen - tegendenavond kreegen wy bezoek van een reeds bejaard man / Broeder van het dorpshoofd / welke voormy – van zeer fyn gekleurd zand op een zwart verlakt bord in een ommezien, een landschap formeerde dat warentlyk zeer lief en vinding ryk was,- een gezicht op de Foesiberg, de zee en een bekende rots op de voorgrensd, was fraay en overtrof de anderen.- Te 10 uren

- 91^e dag den 26^e Mey
- kenterde de stroom en kregen wy weder een voorspan van een 20 tal schuitjes, alle voorzien van een verlichte lantaarn / Tjotjin / hetwelk een fraaye Zee Illuminatie gaf,- de gandsche nacht werden wy geboegseerd en in de vroegen morgenstond van den dorp Tomo,- met een flauw windje zette wy heden de reis voort edoch de voortgang was traag en landziekig, het onaangename hiervan werdt ons evenwel ruim vergoed door de goddelyke gezichten welke zich hier en daar voor ons opdedden, tegen de avond ankerde wy voor de vaste kust van Nipon alwaar zich een rivier afloopend strand bevondt waarop wy ons eenige oogenblikken gingen verlustigen,- toen de stroom weder in ons voordeel gekenterd was kreegen wy weder boegseerders en zette wy de reis op die wyze den geheele nacht door-
- 92^e dag den 27 Mey
- In de vroege morgen waren wy tot Mitaray gevorderd, dit aanzienlyk dorp wordt gerekend op halverwege het traject van Fuogo tot Simonoseki,- zwaare regen en een dik betrokken lucht maakte onze gezagvoerder bedacht voor storm weder, hy besloot deshalve de haven van Mitaray binnen te loopen en de kans eens aftezien, temeer deed hy zulks om dat het dood stil was en de naaste veilige anker plaats 18 mylen van hier verwyderd was en welke hy met deze gelegenheid met

geen mogelykheid konde bereiken,- de voorzichtigheid is de moeder van de Porcelyn kast,- ofschoon het tot geen storm weder kwam maar het de gandsche dag zwaar bleef doorregenen, trooste wy ons met opgemelde spreuk en hadden stellig een vry landziekige dag doorgebracht, ware het niet, dat ongeacht de regen, de geheele bevolking van Mitaray onze bark af en aan omzingelde en de lieve meisjes er op uit waren om ons pennetjes en ringentjes af te troggelen, het geen een groot afleiding bezorgde.-

93^e dag

den 28^e Mey Met het aanbreken van den dag verlieten wy Mitaray al boegseerende, de wind was goed edoch te flauw om het zonder hulp te ondernemen,- tegen drie uren liep stroom en wind zoodanig tegen dat wy genoodzaakt werden een terugwaartsche beweging te maken van c.c. een myl, om by het dorp Kamakasy ten anker te komen, gemeld dorp ligt in een schoone baay, welke by nacht en harde wind gevaarlyk is binnen te loopen wegens de klippen die voor den ingang liggen en de verbaazende snelle stroom die er loopt, is men daar in eenmaal het dorp gepasseerd dan is het in deze baay vry veilig; - aande oever tegen over het dorp bevindt zich een groote Kalkbrandery, wy deeden deswaarts een uitstapje,- in drie ovens was men bezig met branden – de berg of klip welke de Kalksteen voortbrengd ligt onmiddelyk achter de fabriek – de steen heeft weinig overeenkomst met

die waarvan men op Java kalk brand, deze gelykt veel op 't marmer – de groote klompen welke men vande berg haald, worden door vrouwen en kinderen tot kleine stukjes gebikt en vervolgens gebrandt met lage van houtskoolen – uitgebrandt zynde ontbindt die zich zeer spoedig en levert een goede kwaliteit van kalk op – de liggen van deze fabriek laat niets te wenschen over, de kalksteen rotsen vlak achter en de pakhuizen digt aan zee, dus een gemakkelyke vervoerde baay weder overgestooken zynde, deden wy een wandeling door het dorp Kamakasy, - van buiten had het nog al eenig aanzien edoch van binnen bevonden wy heten ellendig nest te zyn en stonk het er bovendien zoo geweldig dat ik blyde was toen ik weder in de sloep zat om aan boord te roeyen;- ik zag hier reeds kooren van het nieuwe gewas te droogen liggen;- de Landsheer van Gotho lag ook met zyn bark in de baay ten anker op goede gelegenheid wachtende:- des avonds tegen 8 uren met schoon helder maanlicht en een voordeelige stroom kreegen wy weder een voorspan van 30 pees boegseerders,- onze voortgang was nu tamelyk snel, het was goddelyk schoon op zee voor al tusschen de eilanden, het gezang van de roeyers maakte het zeer vrolyk,- wy boegseerde de geheel nacht door en bevonden ons in de vroegen morgenstond van den Voor het dorp Kara-oets, om er van boegseerders te verwisselen en kenteeren van stroom aftewachten;- Kara-oets is

95^e dag den 30 Mey

Aankomst te Simonoseki

een aanzienlyk dorp en ligt in een schilderachtige baay of kom van eilandjes welke alle tot op de berg toppen met tarwe beplant waren,- Tegen zes uren verlieten wy dat aangenaam oord, al boegseerende, buiten de eilanden komende kreegen wy een flaauw koeltje waarmede wy koers konden stuurde⁶⁵ – onze boegseerders bleven ons evenwel al zeilende volgen aangezien de wind zeer onbestendig was, tot by Kamero liep ons die dan ook weder geheel tegen en werden onze trekkers weder voorgespannen en welkers getal zich van tyd tot tyd vermeenigvuldigde, door het praayen nu en dan van een visscherman,- met inspanning van kracht kwamen wy tegen middelnacht te Kaminoseki het schoon gelegen dorp aan de smalle passage opde opreis beschreven.

Heden nacht verlieten wy Kaminoseki met een gunstige wind – om 8 uren in de morgen hadden wy reeds 9 mylen afgelegd en stuurde wy koers op het onder de kust van Kiusiu gelegen eiland Simesima, tegen de middag kwam de wind sterk doorzetten en maakte wy zoodanig een snelle voortgang dat wy – Gode zy dank, te 5 uren voor Simonoseki het anker lieten vallen, hebbende sedert de vroegemorgen 35 mylen afgelegd, nagenoeg een derde van het geheel traject waarover wy acht dagen bezig waren, een groot verschil met de opreis, welke slechts twee etmaalen duurde:- te Simonoseki namen wy onze intrek by de

Burgermeester en Hospes van Daalen

96^e dag stil te Simonoseki den 31 Mey Heden morgen dachten wy naar Kokura over testeeken, doch de oostewind stond den geheele dag zoo sterk door, dan men het niet durft wagen en waren wy verplicht hier te verblyven.-

97^e dag vertrek van Simonoseki den 1 Juny, Wind en weder gunstig zynde, aanvoerde wy tegen 8 uren de overtocht en bereikte te-

Aankomst te Kokura

gen 10 uren de stad Kokura,- dadelyk werden de noodige toebereidselen gemaakt voor de aanvang van de Landreis naar Nagasaki op morgen ochtend.-

98^e dag vertrek van Kokura den 2 Juny - Tegen zes uren verlieten wy onze herberg; - den Landsheer van Karats was ons een half uur vroeger voorgegaan, hy keerde van Jedo naar zyne Staten terug;- toen wy by het dorp Okura kwamen, werdt onze opper Banjoos verwittigd dat gemelde Landsheer in het dorp rustende was en liet hy onze tryn dadelyk hald houden op grond wy den Landsheer zouden hinderen,- daar ik juist wandelende was en my niet kon voorstelle welke hinder wy de tryn van den Landsheer zouden kunnen toebrengen, was my dit bevel zeer onaangenaam en begaf ik my gramstorig in myn Norimon welke midden opde weg aan den ingang van het dorp stond,- eenige oogenblikken later kwam er van wege den Landsheer een boodschap, dat ik zonder beschroomdheid konde doorpasseeren, edoch daaronze B eenmaal order tot wachten had gegeven, verkoos ik nu op myn beurt ook niet en bleef wachten tot dat den Landsheer zyn reis weder had aanvaard,- In de middag

Middagherberg te Kajonats

herberg te Kajonats nam ik de vryheid Heeren Banjoosen onder de oogen te brengen dat het zeer onwelveoglyk was, om dat de Landsheer in het dorp rust houd, het opperhoofd daar buiten opde groote weg te laten wachten en gaf hen niet anderdelyk te kennen ik my deswegen zouden beklagen,- datwy de tryn van den Landsheer eenige hinder zouden hebben toegebracht, konde men niet als verschooning by brengen, want hier te Kajonats alwaar de toeloop van menschen oneindig sterker was als te Okasa, passeerde wy dezelve zonder de minste verhinderling,- het bevel van wachten was dus eenlyk kleingeestig vrees, maar zulks leid niet weg zy daarom de bevoegdheid hebben aan het opperhoofd een onbeleefdheid te begaan en hierover liep voornamelyk onze woordenstryd terwyl Heren Banjoosen my by hun vertrek verzochte het voorgevallen niet zoo kwalyk optenemen, zoowel inziende zy in het ongelyk waren en omgezien onze reis spoedig ten einde loopt en ik my gedurende de reis over niets anders te beklagen heb gehad, zoo heb ik er in berust.-

Tegen den avond kwamen wy aan ons nachtkwartier te Iska.

Nachterberg te Iska

den 99^e dag

den 3 Juny

Van Iska gereisd over Jamay tot

Middagherberg Jamay

Todaroki alwaar overnachte,- niets

Nacht id. Todaroki

by zonders aanteteekenen.

100^e dag

den 4 Juny

Van Todaroki op Kansaki tot

Middagherberg Kansaki

Okits alwaar nachtkwartier hield.-

Nacht id. Okits

Niets aanteteekenen.-

101 ^e dag	den 5 Juny	In de vroegen morgen opgetrokken – een even voordat wy onze middag herberg te Tagawau bereikte, bezichtigde wy eenige steenkoolen groeven, welke in een laag gebergte eenige schreeden vande groote weg af gelegen zyn – by twee derzelve was men bezig te arbeiden – de groeven loopen slechts een 200 voeten diep in een Horisontaale rigting, de weinige winst zouden deze zwaare arbeid geheel doen ten niet gaan ware het niet dat men daartoe van wegen den Landsheer verplicht wordt.- met zons ondergang bereikte wy nacht kwartier te Oresino
Middagherberg Tagawau		
Nachtherberg Oresino	den 6 Juny	Van Oresino trokken wy weder door de schoone valey alwaar zich de oude groote merkwaardige kamferboom bevindt op Senogi – in de nademiddag tot Omura, alwaar overnachten
102 ^e dag		
Middagheberg Senogi		
Nachtherberg Omura		- by ons vertrek hedenmorgen vroeg van Oresino namen wy indenhaast een warmbad van het mereraale ⁶⁶ bronwater hetgeen zeer aangenaam was.-
103 ^e dag	den 7 Juny	Heden hadden wy tot Jagami slechts 7 mylen afteleggen, doorde zwaar gevallen regen gedurende de afgeloopen nacht, kwamen wy daar eerst laat op de achtermiddag aan,- wy waren hier slechts 3 mylen van Nagasaki verwyderd, dereden datmen niet doorreisd, hetgeen zeer gemakkelyk kan geschieden is deze, dat het een Japansch gebruik en beleefdheid is om alle voornamen steeden, zoo als Jedo, Miako Osaka en Nagasaki, des voorde middagds binnen te trekken;- wy werden te Jagami door verscheiden bekende van Nagasaki verwelkomt,
Nachtherberg Jagami		

onze banjoosen waren den geheele avond ten mynent bezig om onze opde reis gekochte goederen, de bagage &c. &c. te examineren en opteschryven ten einde het weder inklaren op Decima te bespoederen.-

104^e dag

den 8 Juny

In de vroege morgen stond verlieten wy Jagami en tegen 10 uren bevonden wy ons reeds aan het thee huis op deberg Toge, een myl van Nagasaki en alwaar ik spoedig het groot genoeg smaakte, door de achtergebleven Heeren Hollanders verwelkomst te worden – na hier eenige oogenblikken elkander met vraagen en antwoorden overlaaden te hebben, zette wy de togt voort, op de geheel weg tot aan de stad toe stonden Tolken, leveranciers en andere persoons ons op tewachten,- an de stad komende hielden wy hald om onze tryn op behooryke order te stellen voor een deftige intogt, het was voor Nagasaki merkelyk een vreugde dag – aller wege zag men vrienden bekende of betrekkingen elkander welkomstgrooten toebrengen,- de wegen stonde bezaaid met nieuwsgierigen, eindelyk naderde wy Decima – voor de poort stapte ik uit de Norimon en weldra bevond ik my weder tusschen de mureren van het rustige Decima, alwaar ik andermaal doorde achter gebleven Heeren werdt verwelkomt en ik aan de factory alles in de beste order vond.- Voor en aller ik dit dag register afsluit wil ik nog aanteekenen

dat de manier van reizen zyn aangenaame en onaangenaame zyde heeft;- de Hof reis is vooreerst aangenaam om dat de transport toestellen / Norimons / vry makkelyk zyn ingerigt al tans die welke ik beezigde, - ik zat daarin op een leuning stoel voor een tafeltje en had door de schuifraamtjes een goed uitzigt, ten tweede, zyn de trajecten welke men dagelyks aflegd niet te lang, 5 a 6 mylen voor, even zoowel nademiddag kan men makkelyk afleggen, wel is waar, is de voortgang nimmer harder dan de gewoone pas van een man, en maakte dat de reis op den duur minder aangenaam, maar als men goed weder treft, heeft men het voorregt om de karavaan wandelende bytehouden en van de schoon natuur te genieten, - de Hof reis aanvaard men gewoonlyk in de Lente, ofschoon zich nu en dan nog wel eens een geure⁶⁷ winterdag doet gevoelen, en terug komende begint de zomer, deze afwisselingen van Saisoenen maakt de reis werkelyk aangenaam, men ziet de graangewassen van het eerste groen af aan tot zyn rypheid toe op de velden staan,- de bloeiende pruimen persiek en kerssenboomen welke men by honderde langs de wegen en in het gebergte aantreft, verspreiden een aangenaame geur en doen de lieve Lente eer aan, en niet minder doet zulks de schoone veel kleurige Kamelias, waarvan men geen plantjes maar boomen van 10 tot 15 voeten hoog aantreft die zich tusschen het groen ver in het verschiet laten opmerken,

- ook heeft de Hof reis zyn aangenaame zyde, dat men met zyn eigen kok en verdere huizelyke bediende reisd, en met al de huisraad die men zoo dagelyks noodig heeft – by aankomst aan een middag of nacht herberg vindt men een kamer gemeubileerd met onze eigen tafel en stoelen en een dranken buffet &c.

- de kok en een paar Dienaren die altoos een pr. uren vroeger afreizen staan by onze komst gereed met het noodige voor het middag of avondmaal, men heeft slechts te kommandeeren, ook voeren wy ons eigen bedden goed mede en dit is wezentlyk een groot en zindelyk gerief, men weet nu waarop men aan Morpheus offerbrengd in Holland - op Java en elders valt zulks wel eens tegen,- over het algemeen zyn de herbergen die wy Hollanders hier in Japan betrekken zeer zindelyk en nettjes;- wat nu eenlyk de Hof reis minder aangenaam maakt en nog veel te wenschen overlaat, dat is onze vryheid,- ik wil niet zeggen dat wy daaraan veel hinder hadden gedurende de reis op de doortrekkende plaatsen; want als men s’ morgens vroeg opbreekt en s’ avonds laat tehuis komt en onderwege hier of daar een Tempel of anderen merkwaardigheden bezichtigd, en men moet de volgende dag in de vroegen morgenstond op dezelfde wyze weder beginnen, dan is men blyde wanneer men zich ten ruste kan begeven en tuurd men naar geen verder uitloopen, en boven

dien al konden wy zulks doen, de toeloop van menschen op straat als wy ons slechts vertoonen, zouden ons weder houden,- maar op Jedo alwaar ons verblyf doorgaans 18 a 20 dagen duurt klaar zoude het voor ons werkelyk een groot genot wezen by aldien wy ongehinderd konde uitloopen, of ons eens gedurende ons verblyf buiten de stad konde verlustigen, maar helaas dit behoord onder de vroomen wenschen en zal wel nimmer aande Hollanders vergund worden,- datwy by zulke uitstapjes hinder van het gemeen zouden hebben, leidt geen twyfel, maar men laat zich opreis zynde veel welgevallen en zulks zoude zich dan ook al weder schikken.

Wat nu eindelyk betreft het traject op de hofreis, hetwelk men over zee aflegd,- By goed weder en een tamelyk goede voortgang, byvoorbeeld vier dagen voorde geheele reis, Ja dan is het werkelyk een aangenaam vaartje, voor al opde terug reis, om dat men dan gewoonlyk de binne passage houd en schoone groepen eilandjes passeerd en doortrekt,- duurt de zee reis nu langer, dan wordt dezelve even als alle andere zee reizen die niet voorspoedig gaan, verveelend en onaangenaame.

Over het algemeen, heb ik het op de Hofreis nog al goed getroffen,

(Het van Jedo nader ontvangen bevel om trent het doen van de volgende Hofreis door het opperhoofd, luidt dat die nu eerst in 1850 moet plaats vinden)

het weder was meestal gunstig, voor al op de opreis,- de zee reis gaande, was aller voorspoedigst, terug komende minder;- gewoonlyk besteed men een kleine vier maanden voor de hofreis, zulks hangt af van de zee reis en van een spoedige audientie verleening by Z M den Keizer,- Ik besteede zoo als bekend staat 104 dagen, dus tamelyk spoedig, byaldien ik de hofreis voor de tweede maal moeste doen, waarvan kwestie bestaat, (namelyk in 1846, om dat de reis welke in het Jaar 1842 had moesten plaats vinden, door het niet aankomen van het schip in 1841 geen doorgang heeft gehad en zodoende het oude spoor weder gevolgd kan worden) dan wensch ik hartelyk het niet slechter te zullen treffen, doch blyft het doen der volgende hofreis in myn keus, dan vergenoeg ik my met de thans volbragte en laat die gereedelyk aan myn opvolger over,- welligt dat de opden 7 Juny j.l. plaats gehad hebbende brand waarby zoo men zegd, het geheele Palais van Z M den Keizer een prooy der vlammen is geworden, tengevolgen zal hebben, de Hofreis niet zoo spoedig door het Opperhoofd zal gedaan worden.

Decima den 15^e July 1844

P. A. Bik

Annotaties

¹ Tangerang ligt op Java nabij Jakarta

² martavaan = een soort van pot of kruik van aardwerk

³ schelpen

⁴ *norimono* (jp.) = draagstoel

⁵ *gobanjōshi* (jp.) = een hoge politiebeambte, genoemd opperbanjoos(t) door de Hollanders

⁶ ‘kapittel’ betekent hier alle de gewoonten (b.v. geschenken) in betrekking met de hofreis

⁷ scriba = secretaris van de factorij in Deshima

⁸ *sangatsu* (jp.) betekent letterlijk “derde maand”

⁹ *chōchin* (jp.) = een soort van lantaarn

¹⁰ een kleine vierkant hierbij getekend

¹¹ ritte = rieten

¹² jouiseren = genieten, zich vermaken

¹³ maas = een rekenmunt, in Japan 1/10 taël

¹⁴ sakineren = sake drinken

¹⁵ *hibachi* (jp.) = een klein Japans verhittingsapparaat met houtskool gewarmd

¹⁶ hier staan de letters AUN boven het jaartal 1764

¹⁷ de ware keizer van Japan die geen politieke macht had

¹⁸ de twee burgemeesters in Shimonoseki hadden Nederlandse bijnamen, van Dalen en van den Berg, door de opperhoofden de Sturler en Doeff gegeven; tijdens Biks hofreis is de oorspronkelijk ‘van den Berg’ reeds gepensioneerd, en Bik gebruikt deze naam ook voor zijn zoon

¹⁹ Keizer Antoku (1178-1185), voor wiens nagedachtenis de tempel Amidaji was opgericht

²⁰ hier tussen de regels toegevoegd: “aan denzelve vereerd”

²¹ *diné* (fr.) = diner

²² boegseren = een schip voorttrekken met sloepen

²³ miseratsie = merkwaardigheid, relikwie; een woord ontleend door Kaempfer aan de Japanse *mezurashii* (“zeldzaam”)

²⁴ Jan Cock Blomhoff (1779-1853), opperhoofd op Dejima 1817-1824

²⁵ Muro Myōjin

²⁶ een kleine vierkant hierbij getekend

²⁷ hier staat een tekening van het VOC logo

²⁸ vermoedelijk Taira no Atsumori, een beroemd samurai die in de veldslag van Ichinotani (1184) als ongeling stierf

²⁹ persening = dekkleed

³⁰ de *shogun*, hier ook “de landelijke keizer” genoemd, de opperbevelhebber van Japan en in de Edo periode ook de feitelijke alleenheerser van het rijk

³¹ Jan Crans was drie keer opperhoofd tussen 1763 en 1769

³² ikje = een (*ichi ken*), ong. 1,82 meter

³³ een Rijnlandse voet = 0,3140 cm

³⁴ Miako = Kioto

³⁵ Miako stond onder het direkt bestuur van de shogun (en zijn gouverneurs), en dus niet onder een *daimyō* (Landsheer)

³⁶ frapperen = van *frapper* (fr.), slaan, een sterke indruk maken

³⁷ Mizuno Tadakuni (1794-1851), *daimyō* van Hamamatsu en een *rōju* (staatsraad); bevorderde centralisatie van bestuur tijdens de zogenaamde Tempō-hervormingen, werd in 1843 ontslagen

³⁸ Gijsbert Hemmij, opperhoofd 1792-1798, stierf onderweg tijdens de hofreis

³⁹ gure

⁴⁰ kalpak is een turks hoofddekseel, hier betekent het waarschijnlijk een pelsmuts

⁴¹ vermoedelijk ‘kloven’ of ‘gleuven’

⁴² *Fuji-yama*, d.i. Fuji-berg

⁴³ de kiateboom (teakboom) groeit in Indonesië; betekenis hier onduidelijk

⁴⁴ vensters

⁴⁵ ottona = wijkmeester

⁴⁶ boos of bonze = een boeddhistische priester, van *bonzō* (jp.)

⁴⁷ *Oranda kapitan*, de naam gebruikt door de Japanners voor het Nederlands opperhoofd in Dejima

⁴⁸ riet

⁴⁹ kabaai = een kleedingstuk, een soort van jas

⁵⁰ Poppenfeest, of *Hinamatsuri*: de naam van het feest komt van de bijzondere poppen dat men in de viering gebruikt

⁵¹ *toedoeng* = een soort van hoofddekseel in Oost-Indië gebruikt

⁵² Bik had het jaarfeest in 1836 tijdens zijn verlof in Europa bijgewoond

⁵³ *galangan* (mal.) = dijkje

⁵⁴ de stad Ise, waar een grote en belangrijke Shinto schrijn is

⁵⁵ moksa = van *mogusa* (jp.), een plant, gebruikt als geneesmiddel bij warmtetoevoer in moxibustie (acupunctuur)

⁵⁶ *pajong* (mal.) = een zonne- of regenscherm

⁵⁷ collation = lichte maaltijd

⁵⁸ succumberen = overlijden

⁵⁹ mogelijk betekent dit “lambrisingen”

⁶⁰ kadraaier = scheepsvoorzieners

⁶¹ een klein vierkant tussen de woorden getekend

⁶² eigenlijk ‘bevoelde’

⁶³ het eiland Shikoku: elders schrijft Bik “Tsikok”

⁶⁴ vreemd woord maar betekent zeker “mineralen”

⁶⁵ mogelijk “konden sturen”

⁶⁶ minerale

⁶⁷ gure